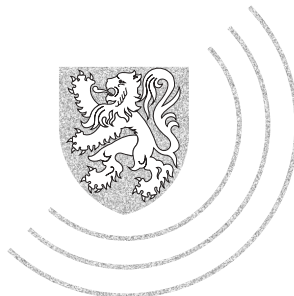

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2002-2003

22 april 2003

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

**– van de heren Luc Van den Brande, Eric Van Rompuy, Johan Sauwens en Ludwig Caluwé,
mevrouw Brigitte Grouwels en mevrouw Mieke Van Hecke –**

betreffende een geactualiseerd Vlaams programma staatshervorming

VERSLAG

**namens de Commissie voor Institutionele en Bestuurlijke Hervorming en Ambtenarenzaken
uitgebracht door de heer Herman Lauwers**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Norbert De Batselier.

Vaste leden :

de heer Ludwig Caluwé, mevrouw Brigitte Grouwels, de heer Mark Van der Poorten, mevrouw Mieke Van Hecke ;
de heren André Denys, Guy Sols, Francis Vermeiren, Paul Wille ;

mevrouw Hilde De Lobel, de heren Joris Van Hauthem, Karim Van Overmeire ;

de heren Norbert De Batselier, Leo Peeters ;

de heer Dirk Holemans ;

de heer Herman Lauwers.

Plaatsvervangers :

de heren Boudewijn Laloo, Luc Van den Brande, Eric Van Rompuy, Jan Verfaillie ;

de heren Louis Bril, Frans De Cock, Karel De Gucht, Gilbert Van Baelen ;

de heren Herman De Reuse, Felix Strackx, Miel Verrijken ;

de heren Bruno Tobback, Dany Vandenbossche ;

de heer Jos Geysels ;

de heer Etienne Van Vaerenbergh.

Zie :

1436 (2002-2003)

– Nr. 1 : Voorstel van resolutie

INHOUD

	Blz.
I. Inleidende uiteenzetting door de heer Luc Van den Brande, mede-indiener	4
II. Toelichting door de heer Patrick Dewael, minister-president van de Vlaamse regering, van zijn "Prioriteitennota staatshervorming – Beter bestuur door coherente bevoegdheden" .	6
III. Bespreking	12
A. Vergadering van 7 januari 2003	12
A.1. Tussenkoms van de heer Ludo Sannen	12
A.2. Tussenkoms van de heer Joris Van Hauthem	13
A.3. Tussenkoms van de heer Herman Lauwers	14
A.4. Tussenkoms van de heer Kris Van Dijck	15
A.5. Tussenkoms van de heer Norbert De Batselier	16
A.6. Tussenkoms van de heer Luc Van den Brande	17
A.7. Tussenkoms van de heer André Denys	18
A.8. Antwoorden van de minister-president	20
B. Vergadering van 14 januari 2003	21
B.1. Gedachtewisseling over de finaliteit en de doelstellingen van het debat	21
B.2. Tussenkoms van de heer Johan Sauwens	22
B.3. Tussenkoms van de minister-president	23
B.4. Tussenkoms van de heer Kris Van Dijck	24
B.5. Tussenkoms van de heer Joris Van Hauthem	25
B.6. Tussenkoms van de heer Luc Van den Brande	26
B.7. Tussenkoms van de heer Herman Lauwers	26
B.8. Tussenkoms van de heer André-Emiel Bogaert	27
B.9. Tussenkoms van de heer André Denys	28
B.10. Tussenkoms van de heer Ludo Sannen	28
B.11. Tussenkoms van de heer Ludwig Caluwé	29
B.12. Tussenkoms van mevrouw Brigitte Grouwels	30
B.13. Tussenkoms van de heer Sven Gatz	31
B.14. Tussenkoms van de heer Norbert De Batselier	31
C. Vergadering van 11 februari 2003	32
C.1. Twee nieuwe voorstellen van resolutie	32
C.2. Tussenkoms van de heer Norbert De Batselier	33
C.3. Tussenkoms van de heer Luc Van den Brande	33
C.4. Tussenkoms van de heer Kris Van Dijck	33
C.5. Tussenkoms van de heer Eric Van Rompuy	33
C.6. Tussenkoms van de heer André Denys	34
C.7. Tussenkoms van de minister-president	35
C.8. Tussenkoms van de heer Joris Van Hauthem	35
C.9. Gedachtewisseling	36
IV. Stemming	39
Bijlage : "Prioriteitennota staatshervorming – Beter bestuur door coherente bevoegdheden" van de heer Patrick Dewael, minister-president van de Vlaamse regering	41

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Institutionele en Bestuurlijke Hervorming en Ambtenarenzaken besprak op 7 en 14 januari en 11 februari 2003 het voorstel van resolutie betreffende een geactualiseerd Vlaams programma staatshervorming.

In het kader van de bespreking van dit voorstel van resolutie diende de heer Patrick Dewael, minister-president van de Vlaamse regering, zijn "Prioriteitennota staatshervorming – Beter bestuur door coherente bevoegdheden" in (zie bijlage). De commissie wijdde ook aan deze nota een uitgebreide bespreking.

I. Inleidende uiteenzetting door de heer Luc Van den Brande, mede-indiener

Volgens de heer *Luc Van den Brande* moet het Vlaams Parlement het tot zijn plicht rekenen om, met het oog op de nakende federale verkiezingen, een Vlaams platform met prioritaire doelstellingen inzake staatshervorming tot stand te brengen. Ook de vorige fasen van de staatshervorming werden op die manier voorbereid. Hij verwijst terzake naar de belangrijke resolutie van 16 oktober 1991, die heeft geleid tot de ingrijpende Sint-Michiels hervormingen.

Na de goedkeuring van het Sint-Michielsakkoord werd afgesproken, ook met de toenmalige oppositie, om niet onverhoeds tewerk te gaan en een volgende stap in de staatshervorming zeer goed voor te bereiden. Op basis van de zogenaamde Schrikkelnota, die destijds werd goedgekeurd door de voltallige Vlaamse regering, heeft men drie jaar samengewerkt, ook met de VLD, die toen nog overtuigd was van het Vlaamse belang, naar de federale regeringsonderhandelingen in 1999 toe. In het Vlaams Parlement was er een absolute consensus, over alle partijen heen, om eerst het Sint-Michielsakkoord en de eruit voortvloeiende nieuwe bevoegdheden goed uit te voeren, en op die manier een volgende stap in de staatshervorming voor te bereiden. Er zijn dus wel degelijk belangrijke realisaties geweest tijdens de vorige regeerperiode.

Wat men tijdens deze legislatuur tot stand heeft gebracht, is 'too little and too late'. Zelfs vanuit een zeer realistisch, dus zeker niet overtrokken of extreem Vlaams belang, moet men vaststellen dat het Lambermontakkoord nauwelijks iets tot stand heeft gebracht van wat de vijf resoluties van het Vlaams Parlement van maart 1999 beoogden in

verband met de tweeledige indeling van het land, een echte fiscale autonomie en een substantiële bevoegdheidsverruiming.

De spreker verwijst ook naar het Vlaamse regeerakkoord van juli 1999. In het luik met betrekking tot de institutionele vernieuwing werd een onderscheid gemaakt tussen hervormingen die snel en efficiënt kunnen worden doorgevoerd – zelfs bij die categorie vallen de Lambermont- en Lombardakkoorden in het niet – en hervormingen waarvoor een diepgaander overleg noodzakelijk is. Voor die tweede categorie van hervormingen werd vooropgesteld dat men in de eerste helft van de Vlaamse legislatuur – dus ten laatste halverwege 2002 – in het kader van een nieuwe dialoog van Gemeenschap tot Gemeenschap een definitieve oplossing zou bieden voor de opgesomde knelpunten. Daartoe behoren onder meer de gezondheidszorg, de kinderbijslag, de mobiliteit, het arbeidsmarktbeleid, enzovoort. Volgens het Vlaamse regeerakkoord had men daarover reeds vier maanden geleden een akkoord moeten bereiken. Het is dus duidelijk dat bepaalde onderdelen van het afgesloten regeerakkoord helemaal niet worden uitgevoerd.

Daarom is en blijft het noodzakelijk en dringend om in het Vlaams Parlement niet alleen te debatteren over de staatshervorming, maar ook, nog voor de federale verkiezingen van 2003 en met het oog op de verklaring tot herziening van de Grondwet, een geactualiseerd Vlaams programma in verband met de staatshervorming tot stand te brengen. Eerdere pogingen van de CD&V-fractie om daartoe een aanzet te geven via een resolutie, werden door de meerderheid verworpen. Men vond het wel een goed idee om een Vlaamse conventie op te starten, met betrokkenheid van het brede maatschappelijke middenveld, maar dat debat zou exclusief thuis horen in het Vlaams Parlement. Daarom werd een nieuw voorstel van resolutie ingediend. Uiteraard is het nuttig om in het parlement te debatteren over dit dossier. Dat kan immers, mits een aantal actoren kunnen worden gehoord met betrekking tot hun standpunten, leiden tot het opstellen van een prioriteitenprogramma voor de volgende federale verkiezingen.

Ook wat zich momenteel afspeelt in de Europese ruimte is zeer belangrijk. De Europese conventie komt immers in een derde en beslissende fase : nadat men zich eerst grondig heeft geïnformeerd over het democratisch deficit in Europa en zijn staten en deelstaten, en vervolgens daarover bepaalde ideeën heeft naar voor gebracht, is men nu in de fase van besluitvorming gekomen. In een vrije tribune in de Financieel-Economische Tijd van 4 ja-

nuari 2003 stellen Jan Buysse en Jan Van Doren uitdrukkelijk dat de regio's met wetgevende bevoegdheid binnen Europa een bepaalde plaats en positie moeten kunnen innemen. Indien zij niet volwaardig worden erkend, zal de nieuwe architectuur van Europa tegenstrijdig zijn aan het binnenlandse streven naar een redelijke autonomie en democratie. Is het niet schizofreen om in het parlement na te denken over de evolutie naar een grotere Vlaamse verzelfstandiging, zonder dat in het Europese kader te plaatsen? Bovendien bevindt België zich, in vergelijking met andere landen met regio's met wetgevende bevoegdheid, in een bijzondere situatie: België is het enige federaal georganiseerde land waar men geen hiërarchie van de normen kent. Nog veel meer dan in de zeven andere federaal ingerichte EU-lidstaten is de plaats, verantwoordelijkheid, zeggingskracht en bestuurskracht van de deelstaten in België van het grootste belang, niet alleen voor de Belgische staatsevolutie en de Vlaamse staatsvorming, maar ook met het oog op het opnemen van Europese verantwoordelijkheid.

Beide debatten zijn dus met elkaar verbonden. Het spreekt vanzelf dat ook de regering daartoe een bijdrage moet leveren, door hierover een nota in te dienen. De heer Van den Brande heeft vernomen dat de minister-president vandaag een dergelijke nota zal indienen en toelichten. Hij betreurt dat dit niet reeds maanden eerder is gebeurd. Bovendien baart de inhoud van de nota hem zorgen. Het luik over de hervorming van de instellingen, dat reeds werd toegelicht tijdens de nieuwjaarsbijeenkomst van het Vlaams Economisch Verbond (VEV), bevat een benadering die niet realistisch is, maar eerder een vluchtweg, weg van de politieke verantwoordelijkheid die de minister-president en de Vlaamse regering moeten nemen in deze aangelegenheid.

In zijn toespraak voor het VEV komt de minister-president terug van alle verklaringen die de afgelopen weken en maanden zijn afgelegd. De heer Denys stelde op 10 juli 2002, namens de VLD-fractie, "dat de minister-president gelijk heeft dat het meest geschikte moment om iets te ondernemen de volgende regeringsonderhandelingen zijn. De VLD-fractie is bereid om dan opnieuw over communautaire punten te praten. Uiteraard zullen we het maximum uit deze regeringsonderhandelingen halen". Ook de minister-president zelf legde een aantal verklaringen in die zin af. Nu stelt hij echter een totaal nieuw schema voor, dat erop neerkomt dat volgende stappen in de staatsvorming nu niet aan de orde zijn, maar pas na de volgende Vlaamse verkiezingen in 2004. Hij voegt daaraan

toe dat bij de federale regeringsonderhandelingen alleen een agenda en een methode moeten worden afgesproken, met het oog op besluitvorming na de verkiezingen van 2004. Een prioriteitenprogramma inschrijven in het federale regeerakkoord zou niet meer nodig zijn. Dat is natuurlijk de vlucht vooruit: geen realisme, maar escapisme! Namens een vorm van realisme zegt men met grote overtuiging dat het nu niet het geschikte moment is.

Waarom is de houding van de minister-president veranderd? Zijn nieuwe houding is niet meer of minder dan de uitvoering van een politieke afspraak om in de volgende regeerperiode door te gaan met de huidige coalitie, niet gehinderd door enig luik in verband met communautaire hervormingen. Dat is de ware toedracht van de zaak. Het gaat dus niet alleen om een vluchtweg en het verlaten van de in het eigen Vlaamse regeerakkoord gemaakte afspraken, maar ook om een deal met de Franstalige partijen om deze coalitie, met of zonder de groene partijen, voort te zetten. Dat komt neer op een vrijgeleide voor de Franstalige wensen. Er blijft niets over van het overtuigde VLD-pleidooi voor een confederaal model. Uiteraard heeft de congresbeslissing terzake zware kritiek uitgelokt van MR en PS, en zelfs van sommige VLD'ers, en daarom wordt het Vlaamse belang nu weggelachen. Het voortzetten van de huidige coalitie en het premierschap van Guy Verhofstadt dreigden immers in het gedrang te komen. De prijs daarvoor bestaat in de vrijgeleide van de minister-president om de federale regeringsonderhandelingen zonder enig institutionele afspraak of invulling van een Vlaams prioriteitenprogramma te kunnen afronden.

Bovendien is er grote onenigheid tussen de coalitiepartners. Voor Agalev kan er geen sprake zijn van een confederaal model. Spirit daarentegen heeft verklaard dat men minstens 50 grondwetsartikelen voor herziening vatbaar wil verklaren om het confederaal model mogelijk te maken. Zij stelden ook dat er, om op hun steun te kunnen rekenen, bij de volgende regeringsonderhandelingen een substantieel akkoord uit de bus moet komen. Wat is terzake de houding van de SPA?

De minister-president heeft dus voor een vluchtweg gekozen, ingegeven door het Franstalige 'non'. Hij zet alles op 2004. Dat is een essentiële vaststelling. De heer Van den Brande stelde reeds eerder dat de 'drie valiezentheorie' van de heer Michel – de eerste valies bevatte slechts eenvoudig op te lossen technische mankementen, de tweede een aantal minimale elementen, en de derde valies, die uiteindelijk gesloten zou blijven, verschillende ele-

menten uit de vijf resoluties van het Vlaams Parlement, zoals de gezondheidszorg, de kinderbijslag, het spoorwegbeleid, het arbeidsmarktbeleid, de werkgelegenheid, onderdelen van justitie, een belangrijke fiscale autonomie, enzovoort – niet zou werken.

De enige juiste methode werd gevolgd in 1991-92. Toen werd in het federale regeerakkoord afgesproken wat men tijdens de legislatuur zou verwezenlijken. Bovendien werd ingeschreven dat de regering de motor van de hervormingen zou zijn en werd een strakke timing vastgelegd. Die methode verschilt essentieel van wat de minister-president vandaag voorstelt.

Hier wordt dus een politiek spel opgevoerd, waarbij echter niet het Vlaamse belang wordt gediend, maar een partijpolitiek coalitiebelang. Eigenlijk vraagt men aan het Vlaams Parlement om het voorliggende stembusakkoord goed te keuren. De geschiedenis herhaalt zich dus. De huidige Vlaamse regering is immers ook al een afgeleide van de federale regering, en kwam tot stand op de manier waarop de heer Michel dat had voorzien. Zijn verklaringen van de laatste dagen zijn duidelijk : hij zegt 'non' tegen een nieuwe staatsvorming. Men kan zich dan ook afvragen wat eigenlijk het resultaat is geweest van de grote inspanningen die men heeft geleverd om een zogenaamd goed en constructief klimaat te creëren, en zo een dialoog mogelijk te maken die tot oplossingen zou leiden.

Men vraagt het Vlaams Parlement dus om zijn goedkeuring te verlenen aan een door de Franstaligen opgedrongen politiek akkoord, om toe te treden tot een politieke deal die totaal tegenstrijdig is aan de Vlaamse belangen, aangezien men geen belangrijk en substantieel luik inzake de hervorming van de instellingen en Vlaamse staatsvorming wil opnemen in het federale regeerakkoord. Wat de minister-president voorstelt is geen front, maar een Vlaams affront. CD&V zal niet toetreden tot een front dat er geen is en zal niet meewerken aan een politieke afspraak, gemaakt op vraag van de Franstaligen en tegen het Vlaamse belang in. Zij wil wel meewerken aan een Vlaams prioriteitenprogramma voor de federale regeringsonderhandelingen. CD&V zal trouwens niet deelnemen aan een federale regering, wanneer bij de regeringsonderhandelingen geen substantieel luik inzake staatsvorming wordt ingeschreven in het regeerakkoord.

Uiteraard moeten de bij de regeringsonderhandelingen gemaakte afspraken later technisch worden uitgewerkt in wetsontwerpen. Dat was ook in 1991 het geval. Vlaanderen mag echter niet de dupe

worden van politiek gekonkel dat zou kunnen leiden tot een COSTA II. COSTA staat immers voor de 'constante staking' van alles wat te maken heeft met het Vlaamse belang. CD&V werkt niet mee aan dergelijke politieke afspraken, maar wil wel, zoals het geval was bij de totstandkoming van de vijf resoluties van het Vlaams Parlement, op een open en constructieve wijze werken aan een Vlaams platform, met het oog op een dwingende onderhandeling en een essentiële hervorming. CD&V gaat daarbij uit van een redelijk Vlaams belang, een redelijke democratie, goed bestuur en verzelfstandiging op basis van een confederaal model. De benadering van de minister-president wordt dus niet gevolgd.

II. Toelichting door de heer Patrick Dewael, minister-president van de Vlaamse regering, van zijn "Prioriteitennota staatsvorming – Beter bestuur door coherente bevoegdheden"

De *minister-president* begrijpt niet dat de heer Van den Brande, nog voor ze is toegelicht, de prioriteitennota kwalificeert als nietsbetekenend en als de uitvoering van een door de Franstaligen opgedrongen politiek akkoord. Hij onthoudt van de uiteenzetting van de heer Van den Brande vooral dat CD&V niet in een federale regering zal stappen, indien het regeerakkoord geen substantieel luik bevat inzake staatsvorming. De technische uitwerking en uitvoering daarvan moeten dan later volgen. Dat is niet onbelangrijk. Bij het vastleggen van een timing moet immers enige politieke realiteitszin aan de dag worden gelegd.

De vraag luidt dus welke waarborgen men wil inschrijven in een federaal regeerakkoord : hoe ver gaat men daarin, hoe gedetailleerd moeten die afspraken zijn, welke onderdelen moeten er deel van uitmaken, en in welke mate gaat het om louter politieke afspraken – moeten er al ontwerp teksten worden bijgevoegd of niet ? Daarover moet men rustig van gedachten kunnen wisselen, zonder al te hoogdravende of voorbarige conclusies te trekken. In een gezond tegensprekelijk debat kan men pas conclusies trekken als men de voorbereidende nota heeft gelezen of ten minste de toelichting van de auteur ervan heeft aanhoord.

De heer Van den Brande vraagt dat ook de Europese Conventie en de relaties tussen Europa en Vlaanderen aan bod zouden komen. Uiteraard is dat een zeer belangrijke aangelegenheid. De Vlaamse regering rekent dan ook stellig op de heer Dehaene, ondervoorzitter van de Conventie, om de positie van de regio's met wetgevende bevoegdheid

ten volle bespreekbaar te maken. Die problematiek heeft in het verleden echter al het voorwerp uitgemaakt van een gedachtewisseling in de Commissie voor Buitenlandse en Europese Aangelegenheden, en komt dan ook niet aan bod in de prioriteitennota.

– *Een staatsstructuur ‘sui generis’*

Volgens de spreker is de Belgische staatsstructuur een federalisme sui generis. De verregaande bevoegdheidsoverdracht aan de Belgische regio's kent in het buitenland, bijvoorbeeld in andere federale staten zoals Oostenrijk en Duitsland, haar gelijke niet. Dat geldt echter niet voor de mate van fiscale autonomie. Of men dat staatsverband nu federalisme noemt of niet, is overigens niet zo belangrijk. De bevoegdheden en middelen waarover de deelstaten beschikken, zijn veel belangrijker. Er is immers onmiskenbaar een verband tussen de institutionele kwaliteit van een regio en zijn welvaartsontwikkeling.

Volgens toonaangevende grondwetspecialisten zoals André Alen, Karel Rimanque en Jan Velaers, vertoont het 'federale' België overigens ook vele confederale elementen : de pariteit in de minister-raad, de indeling van de parlementsleden in taalgroepen, de samenstelling van de hoogste rechtscolleges, de verdragsbevoegdheid van de deelstaten, de afwezigheid van federaal georganiseerde partijen, en twee 'gescheiden' publieke opinies.

Artikel 35 van de Grondwet (GW) bepaalt uitdrukkelijk dat de federale overheid slechts bevoegd is voor die aangelegenheden die haar uitdrukkelijk worden toegekend. Die bepaling treedt echter pas in werking nadat een bijzondere wet bepaald heeft welke overheden – gemeenschappen en/of gewesten – bevoegd zijn voor de residuaire materies en nadat in de Grondwet een lijst van exclusieve federale materies wordt opgenomen. Dergelijke lijst past in een logica die het zwaarste politieke gewicht bij de deelstaten legt : de deelstaten bepalen samen wat de federale bevoegdheden zijn. Artikel 35 GW vormt de grondwettelijke basis voor een confederale opvatting, op voorwaarde dat men erin slaagt dat artikel uit te voeren, een lijst van exclusieve federale bevoegdheden vast te leggen en een bijzondere wet te stemmen die de residuaire bevoegdheid toewijst aan de gemeenschappen en/of gewesten.

Een staatsinrichting is nooit voltooid. Vele burgers vragen zich af waar de passie vandaan komt om telkens maar weer de staat te willen hervormen. De staats hervorming is echter een continu proces.

Ook in niet-federale staten moeten de staatsstructuren regelmatig worden aangepast aan de noden van een goed en efficiënt bestuur. De staat hervormen doet men niet vanuit een passie of emotie, maar om voor de burger een zo optimaal mogelijke dienstverlening te kunnen organiseren. In Vlaanderen was men altijd al overtuigd van de noodzaak van verdere hervormingen. Zo vormden de vijf resoluties van het Vlaams Parlement van maart 1999 de inspiratiebron voor het institutionele luik van het Vlaamse regeerakkoord.

– *Vlaanderen na vijf staats hervormingen*

In tegenstelling tot wat de heer Van den Brande beweert, hebben de Lambermont- en Lombardakkoorden een flink deel van dat institutionele luik gerealiseerd. Dat was nochtans niet evident. Voor de federale verkiezingen van 1999 weigerden de Franstaligen immers om welk noemenswaardig artikel ook van de Grondwet voor herziening vatbaar te verklaren. De in artikel 195 GW ingeschreven herzieningsprocedure schrijft dat nochtans voor. De Franstaligen weigerden daarover elk gesprek, om evidente redenen. Die weigering vormde een belangrijke handicap bij de gesprekken over de staats hervorming die in de huidige legislatuur toch werd doorgevoerd.

Daarom maakt de minister-president zich niet teveel zorgen over de nieuwe afwijzing van de Franstaligen. Het is logisch, in zekere zin zelfs begrijpelijk, dat zij niet geneigd zijn om zich nog voor de verkiezingen en de daaropvolgende onderhandelingen akkoord te verklaren met de Vlaamse eisen. Een andere Franstalig standpunt zou verbazing wekken. Het probleem van de noodzakelijk aan de verkiezingen voorafgaande verklaring tot herziening van de Grondwet moet trouwens worden genuanceerd, indien men er effectief in slaagt om artikel 195 GW voor herziening vatbaar te verklaren. Dat artikel is fundamenteel, omdat het de herzieningsprocedure regelt. Door het te wijzigen, kan men continu een open en brede grondwets herziening mogelijk maken, terwijl men tot nu toe altijd geconditioneerd is door wat de preconstituante heeft vastgelegd.

Volgens de heer Van den Brande stellen de Lambermont- en Lombardakkoorden niet veel voor. De minister-president is het daar niet mee eens. Om te onderstrepen dat die akkoorden een substantieel deel van het Vlaamse regeerakkoord uitvoeren, geeft hij een overzicht van de realisaties : de bevoegdheden inzake landbouw, zeevisserij en buitenlandse handel werden overgeheveld, zoals ook de organieke wetgeving inzake provincies en

gemeenten, en vanaf 2004 ook ontwikkelingssamenwerking ; de positie van de Vlamingen in Brussel werd gevoelig versterkt ; de gewesten worden volledig bevoegd voor de zogenaamde gewestelijke belastingen. Is dat dan allemaal zonder betekenis ? Nochtans wordt de Belgische federale staatsinrichting na vijf staatshervormingen gekenmerkt door een bevoegdheidsoverdracht die zijn gelijke niet kent in de Europese Unie. In Duitsland en Oostenrijk, nochtans ook federale staten, begrijpt men trouwens niet dat Vlamingen en Walen zo weinig federale loyaliteit kunnen opbrengen.

Iedereen is het erover eens dat er bijkomende stappen moeten worden gezet. Dat komt onder meer omdat de huidige bevoegdheidsverdeling niet volmaakt is. Bijkomende bevoegdheidsoverdrachten vraagt men dus niet per definitie, maar zijn noodzakelijk omdat het gebrek aan homogene bevoegdheidspakketten een efficiënt bestuur in de weg staat.

Tussen Vlamingen en Franstaligen bestaan onder meer meningsverschillen over het jeugdsanctierecht, de uitgaven voor de ziekteverzekering, het tewerkstellingsbeleid, het economisch beleid, en het mobiliteits- en verkeersbeleid. Die onvolmaaktheden en verschillende visies kunnen in een federaal model worden weggewerkt door bevoegdheidsherschikkingen. Die moeten gebaseerd zijn op drie principes :

- coherentie : een bevoegdheidsverdeling moet leiden tot coherente bevoegdheidspakketten ;
- verantwoordelijkheid : de overheid die een bepaalde bevoegdheid uitoefent, moet daartoe ook de nodige middelen kunnen genereren. De burger moet maximaal worden gevat als belastingbetaler en gebruiker van overheidsvoorzieningen : het is essentieel dat die burger duidelijk weet waarvoor hij belastingen betaalt en welke diensten hij daarvoor in de plaats krijgt, en dat is momenteel in de deelstaten van ons land te weinig het geval ;
- solidariteit : over dat principe kan geen discussie bestaan, aangezien het de wil uitdrukt om in een gezamenlijk staatsverband te leven.

De huidige toestand doorstaat de toets van die drie principes niet. De instrumenten om een beleid te voeren, berusten te vaak bij verschillende overheden. Dat geldt voor het gezondheidsbeleid en de ziekteverzekering, het bejaardenbeleid en de pensioenen, het gezinsbeleid en de gezinsbijslagen, het

tewerkstellingsbeleid en de werkloosheidsverzekering, het mobiliteitsbeleid en de spoorwegen.

– *Prioriteiten voor een volgende staatshervorming*

Vanuit zijn bestuurservaring van de afgelopen maanden en jaren van de huidige legislatuur, formuleert de minister-president een aantal prioriteiten voor een volgende staatshervorming. Die zijn echter niet te nemen of te laten : zij kunnen het voorwerp uitmaken van een grondige discussie, met ruimte voor eenieders argumenten.

De geformuleerde prioriteiten zijn gedeeltelijk gepuurd uit de vijf resoluties van maart 1999. Die resoluties blijven het uitgangspunt, hoewel ze destijds niet door alle fracties werden goedgekeurd. Sommige fracties onthielden zich op sommige onderdelen, andere onthielden zich over de ganse lijn, en nog andere keurden ze integraal goed. De vijf resoluties werden dus goedgekeurd, maar er was geen algehele consensus over. Sommige standpunten gingen te ver voor bepaalde fracties. Dat is respectabel. Inmiddels zijn de geesten echter verder gegaan. Zo is bijvoorbeeld het spoordossier de voorbije weken en maanden in een stroomversnelling gekomen, en laat de noodzaak om nieuwe stappen te zetten zich meer en meer gevoelen.

In zijn nota wijst de minister-president een aantal coherente bevoegdheidspakketten aan, waarin nieuwe stappen moeten worden gezet.

– *Tewerkstellings- en economisch beleid*

Het tewerkstellings- en economisch beleid is versnipperd over de federale staat en de gewesten en gemeenschappen. Een coherent bevoegdheidspakket inzake werkgelegenheid impliceert dat alle bevoegdheden terzake worden verenigd op het regionale niveau. Uit de recente bestuurspraktijk blijkt dat de bevoegdheid inzake loonvorming en sanctionering van werklozen naar de gewesten moet worden overgeheveld. In zijn Vlaams Manifest wees de minister-president reeds op het bestaan van verschillende economische snelheden. Er is dan ook behoefte aan een aangepast economisch beleid, met inbegrip van alle instrumenten en hefbomen.

De loonontwikkeling is daarvan een goed voorbeeld : momenteel is de economische ontwikkeling van Wallonië niet gebaat met federale loonafspraken waaraan men in het zuiden van het land moeilijk gevolg kan geven. De Waalse economische ontwikkeling zou wellicht heel wat sneller verlopen indien de loonvorming, bijvoorbeeld via de bevoegd-

heid om CAO's af te sluiten, effectief tot de bevoegdheid van de deelstaten zou behoren. Voor de bevoegdheid om werklozen te sanctioneren geldt hetzelfde verhaal. Onlangs bleek nog dat de federale bevoegdheid terzake het voeren van een goed en coherent beleid onmogelijk maakt.

Het staatsvormingsproces mag dus niet neerkomen op een vlucht voorwaarts : men draagt geen bevoegdheden over vanuit een passie of lust om die over te dragen of in de overtuiging "dat het dan wel beter zal gaan". Het overdragen van bevoegdheden moet volgen op de vaststelling dat de huidige situatie het voeren van een efficiënt beleid onmogelijk maakt of bemoeilijkt. In dat geval moet men alle bevoegdheden van een beleidsdomein samenbrengen op één bepaald niveau. Dat is en blijft het uitgangspunt van de minister-president.

– *Mobiliteitsbeleid*

Hoewel het desbetreffende samenwerkingsakkoord al verbeteringen heeft meegebracht, hebben de gewesten te weinig zeggenschap over het vervoer per spoor. Het is zeer moeilijk om een coherent multimodaal vervoersbeleid op te zetten, als de desbetreffende bevoegdheden over zoveel overheidsniveaus gespreid blijven. De gewesten moeten dan ook bevoegd worden voor de gehele spoorinfrastructuur en de regionale exploitatie. Voor het wegvervoer moeten zij aanvullende regels kunnen uitvaardigen inzake verkeersreglementering en algemene politie. Om een betere doorstroming en ordening te realiseren, moeten de gewesten ook fiscale maatregelen kunnen nemen. De bevoegdheid over Zaventem moet aan Vlaanderen toekomen.

– *Gezondheids- en gezinsbeleid*

Het gezondheids- en gezinsbeleid zijn bij uitstek persoonsgebonden aangelegenheden, die in beginsel toekomen aan de gemeenschappen. De federale uitzonderingen hierop lijken in de praktijk echter de algemene regel te zijn. Daarom moeten de normerings- en uitvoeringsbevoegdheden inzake het gezondheids- en gezinsbeleid naar de gemeenschappen worden overgedragen. Dat staat ook al in het regeerakkoord.

Rekening houdend met het verantwoordelijkheidsbeginsel en om consumptiefederalisme tegen te gaan, moet ook de financieringsbevoegdheid worden overgedragen. Daarbij kan men zich laten inspireren door de resultaten van de Vlaamse Onderzoeksgroep Sociale Zekerheid, die voorstelt om de sociale zekerheid op te delen in twee clusters, na-

melijk inkomensvervangende en kostencompenserende uitkeringen. De kostencompenserende uitkeringen zouden moeten worden toegekend aan de gemeenschappen.

– *Financiële en fiscale verantwoordelijkheid*

Volgens de minister-president kan men het principe 'no taxation without representation' ook omkeren tot 'no representation without taxation'. Men moet de burger maximaal benaderen als iemand die belastingen betaalt en natuurlijk goed moet weten wat hij daarvoor terugkrijgt. Op federaal niveau is dat nog min of meer mogelijk, maar op het niveau van de deelstaten is dat in onvoldoende mate het geval, omdat de fiscale autonomie slechts om en nabij de 20 percent bedraagt. In een democratisch bestel moet een burger zijn verkozenen verantwoordelijk kunnen stellen voor het fiscale klimaat, maar bij deelstaatverkiezingen kan de vraag of men voldoende waar krijgt voor zijn geld onvoldoende worden beantwoord.

De financiële en fiscale autonomie van de gemeenschappen en gewesten staat dus niet in verhouding tot hun materiële bevoegdheden. Dat is precies het sui generiselement in de Belgische federale staatsstructuur. In andere landen hebben de regio's een veel grotere graad van fiscale autonomie voor veel minder bevoegdheden. In België werd de omgekeerde weg gevolgd : zeer verregerende bevoegdheidsoverdrachten, zonder dat de financiële en fiscale autonomie in dezelfde mate is gevolgd. Ook de zo geprezen communautaire akkoorden van de jaren '90 hebben dienaangaande onvoldoende vooruitgang kunnen bewerkstelligen.

Overigens is het gemakkelijk om steeds maar te verwijzen naar de jaren 1995 tot 1999 als de jaren waarin de Sint-Michielsakkoorden moesten worden uitgevoerd. Dat is nogal mager. Gedurende een volledige legislatuur is men er niet in geslaagd om nieuwe stappen te zetten. Alleen in het Vlaams Parlement, onder Vlamingen dus, heeft men vooruitgang geboekt. Dat volstaat echter niet : men moet ook de politici aan de andere kant van de taalgrens kunnen overtuigen. Dat is van 1995 tot 1999 dus niet gebeurd. Dat is het grote verschil met de huidige legislatuur. Men zegt wel dat wat nu werd gerealiseerd 'too little' is, en 'too late', maar tussen 1995 en 1999 werd helemaal niets verwezenlijkt.

De heer *Luc Van den Brande* antwoordt dat er in die periode een consensus bestond om voor 1999 geen nieuwe stappen te zetten.

De *minister-president* merkt nog op dat de deelstaten over onvoldoende ruimte beschikken om de fiscaliteit als beleidsinstrument te hanteren. De relatie tussen de belastingen die men betaalt en wat men daarvoor terugkrijgt, is belangrijk, maar men zou als deelstaat de fiscaliteit ook moeten kunnen gebruiken als beleidsinstrument. Hoewel de situatie verbeterd is als gevolg van de toegenomen autonomie inzake de personenbelasting, zou men daarin verder moeten kunnen gaan.

De financiering van de deelstaten via toegewezen gedeelten van de opbrengst van de personenbelasting en de BTW genereert onvoldoende financiële verantwoordelijkheid voor die deelstaten. Zij hebben ook geen inspraak in het beleid inzake personenbelasting en BTW. De financiële en fiscale bevoegdheid van de deelstaten moet dan ook worden versterkt, eerst en vooral via de overdracht van de personenbelasting. In tweede instantie moeten de gewesten ook kunnen delen in de opbrengst van de vennootschapsbelasting.

– *Transparante solidariteitsmechanismen*

De laatste prioriteit van de *minister-president* bestaat in een transparant solidariteitsmechanisme. Zijn lijst van prioriteiten is echter niet limitatief en blijft voor discussie vatbaar.

Uiteraard zijn er goede redenen voor het bestaan van verschillende uitgavenpatronen in de sociale zekerheid op bepaalde punten. Er blijven echter ook onverklaarbare verschillen bestaan, of verschillen die te wijten zijn aan een verschillende cultuur en verschillende gewoonten, bijvoorbeeld in de medische sector.

Naast de solidariteit via de sociale zekerheid bestaat ook een impliciete solidariteit via de federale inkomsten en uitgaven. Ook die solidariteit moet volgens objectieve en economisch verantwoorde criteria verlopen. In verband met de in de bijzondere financieringswet voorziene transfers moet men echter vaststellen dat die ertoe leiden dat het gewest met de hoogste fiscale capaciteit na solidariteit minder krijgt per inwoner dan de twee gewesten die solidariteit ontvangen. Dat is het bekende principe van de ‘Finanzausgleich’. Er is dus duidelijk nood aan een objectivering van het debat. Zowel de financieringswet als het sociale zekerheidsstelsel moeten worden gewijzigd.

De solidariteit naar de andere gewesten toe mag volgens de *minister-president* op geen enkele manier in discussie worden gesteld, maar die solidariteit mag er niet toe leiden dat Vlaanderen, dat soli-

dariteit verschaft, uiteindelijk per capita minder overhoudt dan de gewesten die solidariteit ontvangen.

– *Naar een constructieve dialoog in wederzijds respect*

Hoe moet men dit alles nu realiseren? Het is immers gemakkelijk om zijn eigen eisen te bepalen en te maximaliseren, en te zeggen dat de anderen maar moeten volgen. Dat is pas een vlucht voorwaarts. Het is in elk geval geen dialoog in wederzijds respect. Het kan natuurlijk ook dat men geen dialoog wil voeren, dat men zich niet interesseert voor de argumenten van de gesprekspartner. In dat geval legt men eenzijdig zijn standpunten vast, en moeten de anderen dat maar pikken. Dat is echter niet een houding waarmee men vooruitgang boekt.

Wie in het verleden ook deel uitmaakte van meerderheid of oppositie, elke voorgaande staatshervorming is tot stand gekomen via het geëigende proces van onderhandelingen. Men kan aan beide kanten weliswaar zijn standpunten verstrakken, maar uiteindelijk moeten die toch, in een proces van onderhandelingen, naar elkaar toegroeien. Daarbij is het belangrijk dat men over een drukkingsmiddel beschikt. Bij de vijf voorgaande staatshervormingen waren er steeds elementen en argumenten voorhanden, die het mogelijk maakten dat er op dat moment stappen konden worden gezet. Zo wilden de Franstaligen in 1999 eerst niet onderhandelen over nieuwe stappen in de staatshervorming, maar heeft geldnood uiteindelijk toch een en ander teweeggebracht. Nochtans is geld in het verleden niet altijd het gehanteerde drukkingsmiddel geweest: ook andere methoden kunnen aanleiding geven tot vooruitgang.

Men mag ook niet uit het oog verliezen dat de bevoegdheid om de Grondwet te wijzigen toekomt aan de federale overheid, mits in het parlement een tweederde meerderheid wordt gevonden. Bovendien moet men, zoals al eerder aangegeven, voor de verkiezingen de artikelen aanduiden die voor herziening vatbaar zijn. De situatie van vandaag verschilt wel fundamenteel van die van 1999, omdat er op federaal niveau een politiek akkoord bestaat om artikel 195 GW voor herziening vatbaar te verklaren.

Uiteraard kunnen en moeten het Vlaams Parlement en de Vlaamse regering een inbreng hebben in het proces van staatshervorming, maar men moet beseffen dat die staatshervorming slechts tot stand kan komen via gekwalificeerde meerderheden in het federale parlement. Het heeft dus weinig

zin om in het Vlaams Parlement aan opbod te doen en het verlanglijstje steeds maar uit te breiden. Het is hoe dan ook op het federale niveau dat men, via onderhandelingen, nieuwe hervormingen moet kunnen afdwingen. Dat neemt niet weg dat de minister-president en de Vlaamse regering goed geplaatst zijn om de onvolkomenheden van de huidige staatsinrichting te detecteren.

De spreker merkt ook op dat het Belgische partijlandschap confederaal georganiseerd is : ook voor de federale verkiezingen kandideren deelstaatpartijen, geen federale partijen. Dat verklaart ook de zeer uiteenlopende reacties binnen dezelfde politieke familie aan beide zijden van de taalgrens. Zo vertellen de Vlaamse en Franstalige christen-democratische oppositiepartijen precies het tegenovergestelde : voor de Vlamingen stelt het Lambertakkoord niets voor, terwijl de Franstaligen aan de meerderheid verwijten dat ze de federale staat hebben ontmanteld en alles hebben verkocht aan de Vlamingen. Dat is een steriel spel.

De heren *Eric Van Rompuy* en *Ludwig Caluwé* wijzen erop dat de Franstalige christen-democraten de Lambert-ontwerpen mee hebben goedgekeurd.

Volgens de *minister-president* worden de Franstalige media en het beeld dat die schetsen van de staatshervorming en van wie welke prijs heeft betaald, in Vlaanderen te weinig gelezen en beluisterd. Dikwijls heeft men daar in Wallonië een heel ander beeld van dan in Vlaanderen.

Met betrekking tot de procedure die men moet volgen na de volgende federale verkiezingen, stelt de spreker dat het niet de bedoeling is om nog eens een volledige legislatuur over te slaan vooraleer nieuwe stappen worden gezet in de staatshervorming. Na de federale verkiezingen van 2003 is daarvoor het moment aangebroken : bij de regeringsvorming moet men waarborgen afdwingen en afspraken maken over agenda, modaliteiten, kalender en timing.

Iedereen weet dat na de federale verkiezingen nog deelstaatverkiezingen volgen in 2004. Het is dan ook niet realistisch te verwachten dat men voor die verkiezingen een nieuwe ronde in de staatshervorming zal kunnen afronden. Vanaf het najaar van 2003 komt men immers al opnieuw in een pre-electorale klimaat terecht. Gezien de druk die zal uitgaan van de regionale verkiezingen, zal men voordien geen staatshervorming kunnen finaliseren. De Vlaamse noch de Franstalige politici zullen fundamentele stappen kunnen zetten. De Franstaligen

zullen hun egelstelling niet fundamenteel omkeren zeven à acht maanden voor nieuwe verkiezingen. Dat moet men mee incalculeren.

Bij de opmaak van het federale regeerakkoord moeten de Vlaamse partijen dus de nodige waarborgen bekomen dat het debat kan en zal worden gevoerd, zodat het zeker is dat tijdens de volgende legislatuur een nieuwe staatshervorming zal plaatsvinden. Eigenlijk zegt ook de heer Van den Brande dat : hij wil in het federale regeerakkoord de zekerheid inbouwen dat een substantiële staatshervorming zal volgen, zoniet stapt CD&V blijkbaar niet in een volgende federale regering. De minister-president stelt dan ook voor om van gedachten te wisselen over de minimale waarborgen die men moet nastreven bij de federale regeringsvorming. Men moet er echter rekening mee houden dat dit voor elke gemeenschap een bijzonder moeilijk debat zal zijn, gezien de nabijheid van de regionale verkiezingen van 2004.

Zal CD&V zo ver gaan dat zij het land onbestuurbaar maakt, indien zij geen voldoening krijgt op dat punt ? Is dat de bedoeling ? Ook de andere fracties moeten zich over die vraag bezinnen. De heer Van den Brande heeft namens CD&V al geponeerd dat zijn partij niet in een federale regering stapt als er geen volledig uitgewerkt akkoord is over de staatshervorming. Dergelijk akkoord moet dus deel uitmaken van het regeerakkoord. Indien niet, blokkeert CD&V dus elke federale regeringsvorming.

De heer *Eric Van Rompuy* antwoordt dat er dan verder onderhandeld zal worden tot er een akkoord is.

Volgens de *minister-president* is het duidelijk dat een formateur van CD&V-signatuur aan de Franstalige gesprekspartners zal meedelen dat er een volledig en gedetailleerd akkoord over de staatshervorming moet worden gesloten, of er komt geen federale regering. Zijn standpunt bestaat erin dat men in het federale regeerakkoord waarborgen moet kunnen afdwingen dat in de loop van de volgende legislatuur stappen zullen worden gezet, daarbij rekening houdend met de nabijheid van nieuwe deelstaatverkiezingen. Het lijkt dus zeer onwaarschijnlijk dat men dat proces kan finaliseren voor die verkiezingen.

Over de te volgen methode en procedure is het commissiedebat open. De voorliggende prioriteitnota is daarbij een in overweging te nemen element. Zij is uiteraard niet te nemen of te laten. Wellicht vinden sommige fracties dat de nota te

verregaand is, en andere dat ze niet ver genoeg gaat. Ook in 1999 bestond er langs Vlaamse zijde geen algehele consensus over wat er moest gebeuren. Dat bleek bij de bespreking en stemming van de vijf resoluties.

Bij het debat moet de inhoud primeren. Met betrekking tot de te volgen methode moeten de fracties in alle openheid kunnen debatteren over de drukkingsmiddelen die men wil aanwenden, en hoe ver men daarin wil gaan. Indien er bijvoorbeeld binnen enkele maanden op internationaal vlak een heel onzeker klimaat ontstaat of zich bepaalde ontwikkelingen voordoen, of men staat voor een aantal economische uitdagingen, zal men dan nog altijd eisen dat er een omvangrijk luik staatshervorming moet worden opgenomen in het regeerakkoord? De verantwoordelijke politieke fracties moeten zich daarover beraden en hun standpunt definiëren. Op die manier kan de voorliggende nota verder worden uit- en afgewerkt.

De heer *Eric Van Rompuy* vraagt of de ingediende prioriteitennota werd goedgekeurd door de voltallige Vlaamse regering.

De *minister-president* verduidelijkt dat de nota van hemzelf uitgaat. Hij heeft in de schoot van de regering overleg gepleegd over de inhoud ervan, maar het is geen regeringsnota. Daarmee heeft hij als bevoegd minister, en rekening houdend met het regeerakkoord, dat uiteraard onverkort blijft bestaan, geopteerd voor een zeer open aanpak. De afgelopen weken en maanden hebben verschillende ministers bepaalde standpunten ingenomen, en daaruit heeft de spreker zijn actuele standpunten gepuurd. Hij herhaalt dat de nota niet te nemen of te laten is, en verwacht dat de verschillende fracties er zich in alle openheid en onafhankelijkheid zullen over uitspreken.

De heer *Luc Van den Brande* neemt akte van het feit dat het gaat om een nota van de minister-president, en dus, in tegenstelling tot de formeel door de Vlaamse regering goedgekeurde Schrikkelnota van 29 februari 1996, niet van de Vlaamse regering.

III. Bespreking

A. Vergadering van 7 januari 2003

A.1. Tussenkoms van de heer *Ludo Sannen*

De heer *Ludo Sannen* meent dat de prioriteitennota van de minister-president, die inderdaad een

persoonlijk initiatief is, een boeiend werkstuk vormt en gedeeltelijk beantwoordt aan de vraag die gesteld wordt in het voorstel van resolutie. Hij vraagt dan ook om zo snel mogelijk te kiezen of men het debat over de prioriteiten voor de komende staatshervorming zal voeren op basis van de prioriteitennota, dan wel of men het voorliggende voorstel van resolutie, die overigens geen inhoudelijke bijdrage levert, zal aanhouden. Indien men de nota als uitgangspunt hanteert, lijkt het voorstel van resolutie enigszins achterhaald.

De Agalev-fractie is bereid om het gesprek over de prioriteiten voor een toekomstige staatshervorming voort te zetten in het parlement. In het verleden heeft Agalev overigens constructief meegewerkt aan twee staatshervormingen, en dat vanuit twee belangrijke bekommernissen: het realiseren van een beter, efficiënter en eenvoudiger bestuur en het vergroten van het democratische beslissingsgehalte. Men wordt nog regelmatig geconfronteerd met de beperkingen van de huidige federale context: een gebrek aan homogene bevoegdheidsafbakening, onduidelijkheid over bepaalde beslissingsbevoegdheden, en een ondemocratisch karakter. Zo zijn bijvoorbeeld samenwerkingsakkoorden niet het beste voorbeeld van een democratisch besluitvormingsproces. De nadruk ligt op het overleg tussen regeringen, terwijl de parlementen niet (kunnen) tussenkomen in bepaalde afspraken tussen gemeenschappen en gewesten. Een nieuwe staatshervorming moet dus ook het democratisch gehalte versterken.

Agalev is van oorsprong altijd integraal-federalistisch geweest. Dat is de beste vorm voor een democratisch bestuur, met de juiste bevoegdheden op de juiste plaats, en zo dicht mogelijk bij de bevolking. In een duidelijke integraal-federale structuur moet het duidelijk zijn wie wat beslist, waarom, en wie waarvoor verantwoordelijk is.

De tekst van de minister-president vormt een interessante aanzet, die ongetwijfeld aanleiding zal geven tot een boeiend en zelfs geanimeerd debat. De Agalev-fractie zal daar zeker toe bijdragen, aangezien zij een aantal problemen anders bekijkt en benadert dan de andere fracties.

De spreker neemt akte van de meningsverschillen tussen de minister-president en de heer Van den Brande over de te volgen procedure en het moment waarop het prioriteitenlijstje moet worden ingebracht in de federale regeringsonderhandelingen. De minister-president verwees tevens naar het in herziening stellen van artikel 195 GW. Het principe dat dit artikel in herziening kan worden ge-

steld, is aanvaard, maar in welke zin het precies zal worden gewijzigd, werd nog niet afgesproken. Het in herziening stellen van artikel 195 GW mag echter niet als alibi dienen om niet alle artikelen die nodig zijn om een volgende staatshervorming te realiseren, voor herziening vatbaar te verklaren. De meerderheid zal dus hoe dan ook kleur moeten bekennen bij het opstellen van de verklaring tot herziening van de Grondwet, of ze dat nu wil of niet.

De heer Sannen nuanceert de tijdens de vorige legislatuur gevolgde strategie, die erin bestond in het Vlaams Parlement vijf resoluties goed te keuren. Niet alleen de Agalev-fractie, maar ook andere fracties legden toen enige terughoudendheid aan de dag. Vraag is waarom de vorige regering er niet in geslaagd is een exhaustieve lijst van voor herziening vatbare grondwetsartikelen op te stellen. Hoe ver kan men gaan met het afleggen van stoere verklaringen over wat allemaal moet worden hervormd? Op dat moment dringt men de andere gemeenschappen en gewesten immers al in het defensief, en gaan zij de in herzieningstelling van bepaalde artikelen blokkeren. In welke mate was de harde opstelling van de Franstaligen in 1999 niet ingegeven door het nochtans zinvolle werk van het Vlaams Parlement, dat echter gepaard ging met het nodige tromgeroffel? Het komt er dus op aan de juiste strategie te volgen. Het volstaat niet om grootse verklaringen af te leggen, als men die achteraf niet hard kan maken. Misschien is het dus beter om wat meer terughoudend te zijn.

De heer *Johan Sauwens* wijst erop dat alle vorige staatshervormingen het resultaat waren van bij de regeringsvorming gemaakte, duidelijke afspraken. Om dat te kunnen realiseren, moet men vooraf onder Vlamingen afspraken maken, zoals ook de Franstaligen dat doen. In de huidige legislatuur lag het Vlaamse regeerakkoord aan de basis van de stappen die de voorbije twee jaar zijn gezet. Het is altijd op het moment van de regeringsonderhandelingen dat men de nodige waarborgen kan bekomen. Daarom moet men de Franstaligen diets maken dat er alleen een regering komt als er duidelijke afspraken worden gemaakt over inhoud en timing. De spreker betreurt dan ook dat de minister-president dat belangrijke wapen uit handen geeft.

De heer *Ludo Sannen* herhaalt dat men de verklaring tot herziening van de Grondwet zo moet formuleren dat een komende staatshervorming niet wordt gehypothekeerd, zoals dat in 1999 het geval was. Toen werden te weinig grondwetsartikelen in herziening gesteld. Ook het moment van de volgende regeringsvorming kan men aangrijpen om

verdere stappen te zetten. Het regeerakkoord zal sowieso een luik inzake staatshervorming moeten bevatten. Vraag is of dat luik alleen afspraken moet bevatten over agenda, modaliteiten en timing, zoals de minister-president vooropstelt, of dat men verder moet gaan. Die vraag is voorlopig moeilijk te beantwoorden. Toch mag de vorming van een volgende federale regering in geen geval worden gehypothekeerd, omdat men de volledige technische uitwerking van een volgende staatshervorming nog niet heeft afgerond. Daarbij moet overigens ook het parlement een rol kunnen spelen.

Hoe ver moet en kan men gaan bij de regeringsonderhandelingen? Bij de Sint-Michielsvormingen werden de principes vastgelegd in het regeerakkoord, maar werd daarna nog verder onderhandeld over de concrete invulling van die staatshervorming. Het is een goede zaak om in het parlement te debatteren over de prioriteiten, maar de discussie over de te volgen procedure, de methodiek en de formulering van het regeerakkoord is daarvan slechts een afgeleide.

A.2. Tussenkoms van de heer Joris Van Hauthem

De heer *Joris Van Hauthem* stelt vast dat de voorliggende nota, in tegenstelling tot de Schrikkelnota van 1996, geen regeringsdocument is, maar een persoonlijke nota van de minister-president. Hij is ontgoocheld over de inhoud van de nota en over de strategische bocht die de minister-president heeft genomen.

In zijn prioriteitenlijst herneemt de minister-president een deel van zijn eigen Vlaams regeerakkoord. Hij geeft toe dat een deel van het institutionele luik van dat regeerakkoord nog altijd niet is uitgevoerd. Andere knelpunten die nog niet zijn opgelost, zoals de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde, het gerechtelijk arrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde en het justitiële luik, zijn niet opgenomen in de nota. Hoewel de minister-president met grote woorden schermt en de lof zingt van het Belgische federalisme sui generis met zijn bevoegdheidsoverdrachten, is het blijkbaar dus nog niet volmaakt.

De minister-president zegt vooral dat men er voor 2004 niet moet aan denken aan de uitvoering van welke staatshervorming dan ook te beginnen. Dat is een compleet verkeerd signaal. Hij zegt dus eigenlijk dat er voor hem geen staatshervorming moet komen, dat men zijn Vlaams Manifest niet au sérieux moet nemen, dat men moet vergeten wat hij daarover in het verleden heeft gezegd. Talloze

keren, zowel in het parlement als daarbuiten en een laatste keer nog tijdens de plenaire vergadering van 6 november 2002, stelde de heer Dewael immers dat verdere stappen in de staatshervorming moeten worden afgedwongen bij de volgende federale regeringsonderhandelingen. Dat is ook logisch : als men vanuit het parlement wil wegen op de politieke besluitvorming, moet men afspraken maken bij de vorming van de regering en de gesprekken niet uitstellen tot 2004. Nu stapt hij af van die piste en maakt hij een bocht van 180 graden : het Vlaams Parlement wordt gevraagd om een institutioneel programma op te stellen, en vervolgens zal de minister-president nadenken over wat en wanneer hij daarmee iets zal aanvangen.

Volgens de minister-president zal in 2004 een pre-electorale klimaat heersen. Nochtans zijn er dan geen federale verkiezingen. En het is toch op het federale niveau dat het moet gebeuren ? In 2006 zijn er gemeenteraadsverkiezingen, en als de federale regering valt, zijn er misschien zelfs in 2005 al opnieuw verkiezingen. Dan zal het electorale klimaat dus weeral niet geschikt zijn om een staatshervorming door te voeren. Blijkbaar schrikt de minister-president van zijn eigen schaduw. Hij speelt perfect in op de Franstalige weigering om te onderhandelen. Die weigering kon er overigens slechts komen dank zij de Lambermont- en Lombardakkoorden.

Het Lombardakkoord zou de positie van de Brusselse Vlamingen verstevigd hebben. Vergeet de minister-president dan dat het enige wapen van de Vlamingen in de Gewestraad, de vereiste van een meerderheid in beide taalgroepen, verdwenen is ? Het Lambermontakkoord heeft er bovendien voor gezorgd dat de Franstaligen geen enkele reden meer hebben om aan de onderhandelingstafel te gaan zitten.

De heer Van Hauthem gelooft in de politiek niet in het toeval. Pas gisteren heeft de heer Michel in een kranteninterview duidelijk gezegd dat er geen sprake kan zijn van een defederalisering van gezondheidszorg en gezinsbeleid, justitie, spoorwegen of tewerkstellingsbeleid. Daags nadien antwoordt de minister-president dat men die staatshervorming inderdaad maar moet vergeten. Hij knielt voor de Franstalige belangen.

Wat de minister-president in zijn nota voorstelt is, zowel qua inhoud, timing als strategie, van een pijnlijke, zelfs gênante vrijblijvendheid. Bij de discussies over het Lambermontakkoord zei hij niet in zijn kaarten te willen laten kijken, omdat men niet onderhandelt met de fanfare op kop. Nu zegt hij

dat er eigenlijk geen fanfare meer is, laat staan dat die nog een deuntje zou blazen. De heer Van den Brande heeft de vinger op de wonde gelegd : het uitstellen van de staatshervorming, met name het laten vallen van de eis om bij de volgende federale regeringvorming tenminste een institutioneel programma in te schrijven in het regeerakkoord, is effectief in het belang van de voortzetting van de paarse of paars-groene meerderheid. Het gaat inderdaad om een stembusakkoord, zeg maar een koehandel, waarbij men nu al aan de Franstaligen garandeert dat het communautaire dossier bij de regeringvorming niet op tafel komt. Het is schandalig dat de minister-president het ganse Vlaams Parlement daaraan medeplichtig wil maken. De laatste maanden heeft hij geprobeerd om zijn Vlaams blazen en dat van zijn partij op te poetsen, maar vandaag bewijst hij dat zijn geloofwaardigheid op dat punt compleet verdwenen is.

A.3. Tussenkomst van de heer Herman Lauwers

Volgens de heer *Herman Lauwers* bevat de prioriteitennota van de minister-president een aantal interessante pistes. Hij is het eens met een aantal grote lijnen van de nota. Of België een federale of confederale staatsstructuur kent, is een vraag voor specialisten en hangt af van de invalshoek waaruit men dat bekijkt. Die benaming is echter niet zo belangrijk. Belangrijker is dat men nieuwe stappen moet kunnen zetten in de staatshervorming. De prioriteitenlijst van Spirit is weliswaar langer dan die van de minister-president, maar toch zijn heel wat van die punten opgenomen in zijn nota. Een justitieel luik ontbreekt er bijvoorbeeld wel in.

Met betrekking tot de te hanteren strategie en timing verwijst de spreker in eerste instantie naar het Vlaamse regeerakkoord, waarvan het institutionele luik nog niet volledig is gerealiseerd. De minister-president heeft in het verleden al gezegd dat het Lambermontakkoord niet de laatste hervorming was van de lopende Vlaamse legislatuur. Een omvangrijk gedeelte van de nota van de minister-president maakt dus ook al deel uit van het regeerakkoord.

Met het oog op verdere stappen in de staatshervorming moet men dus eerst de Grondwet wijzigen. Artikel 195 GW is inderdaad een cruciaal artikel, maar het zou onverstandig zijn om alleen dat artikel voor herziening vatbaar te verklaren. Indien men het dan achteraf niet kan wijzigen, zou dat immers elke hervorming blokkeren. Daarom heeft Spirit in de Kamer van Volksvertegenwoordigers een voorstel ingediend met een volledige lijst van

te herziene grondwetsartikelen. Die lijst is uiteraard voor discussie vatbaar.

De *minister-president* antwoordt dat het in herziening stellen van artikel 195 GW het voor herziening vatbaar verklaren van andere artikelen niet uitsluit. Hij heeft de herziening van artikel 195 GW niet voorgesteld als de oplossing voor alle mogelijke problemen, maar als men dat artikel kan wijzigen, is men in de toekomst verlost van de vraag of men er voor de verkiezingen in slaagt de gewenste grondwetsartikelen voor herziening vatbaar te verklaren. Het wijzigen van artikel 195 GW, waarover een akkoord bestaat, maakt een permanente grondwetsherziening mogelijk. Dat wil niet zeggen dat men de staat permanent moet hervormen. Als men echter problemen vaststelt, kan men die tijdens de lopende legislatuur effectief aanpakken. Dat alles neemt niet weg dat men thans ook een lijst met andere te wijzigen grondwetsartikelen kan neerleggen. Die lijst moet natuurlijk wel nog het fiat krijgen van de preconstituante.

De heer *Herman Lauwers* meent dat de vorming van de federale regering een cruciaal moment is om invulling te geven aan de herziening van de Grondwet. Die invulling moet meer inhouden dan alleen maar het vastleggen van agenda en timing. Uiteraard moeten in dat regeerakkoord geen kant en klare wetteksten worden opgenomen. Dat was in het verleden, bijvoorbeeld bij het Sint-Michielsakkoord, ook niet het geval. De principiële prioriteiten en de richting die de hervorming moet uitgaan, moeten echter wel in het federale regeerakkoord worden opgenomen. Anders dreigt men te hervallen in het scenario van de fameuze derde fase, toen men maar bleef wachten op de cruciale afronding die er uiteindelijk nooit is gekomen. Men moet dus bij de regeringsvorming zelf een aantal principes vastleggen om te vermijden dat ze naar de Griekse kalender worden verwezen.

Er zijn twee mogelijke sleutels om tot communautaire akkoorden te komen : ofwel de federale regeringsvorming, ofwel een zeer acute geldnood. Vandaag hebben de Walen veel minder nood aan geld dan enkele jaren geleden – of dat binnen enkele jaren opnieuw het geval zal zijn, weet de spreker niet. De andere sleutel is de regeringsvorming. Dat zal dan zonder twijfel een moeilijke regeringsvorming worden. Het zij zo. Dat bewijst immers dat het zonder de druk van de regeringsvorming nog veel moeilijker zou zijn om een akkoord af te sluiten.

De *minister-president* vraagt de verschillende fracties om een duidelijk standpunt in te nemen. Indien

de Franstaligen vandaag helemaal niet willen onderhandelen over een staats hervorming, terwijl de Vlamingen het onderling eens zijn om stappen te zetten inzake bijvoorbeeld het mobiliteitsbeleid, met inbegrip van de splitsing van de spoorwegen, zal men dan bij de federale regeringsonderhandelingen open gesprekken aangaan over het mobiliteitsbeleid en de NMBS, of zal men ervan uitgaan dat de Franstaligen, als zij willen dat er een federale regering komt, akkoord moeten gaan met de splitsing van de NMBS ?

De heer *Herman Lauwers* antwoordt dat men in hoofde van de politieke partijen een onderscheid moet maken tussen het innemen van een standpunt op een bepaald moment, en het ogenblik waarop een globaal akkoord wordt afgesloten.

A.4. Tussenkoms van de heer Kris Van Dijck

De heer *Kris Van Dijck* herinnert eraan dat de Vlaamse regering geen zuiver paars-groene regering is, aangezien zij in 1999 de steun van de toenmalige VU&ID-fractie nodig had om te kunnen starten. Voor de VU&ID-fractie was het institutionele luik van het regeerakkoord uiteraard zeer belangrijk. Vandaag komt de minister-president uitleggen dat nog geen 40 percent van dat institutionele luik werd gerealiseerd, en dat de rest misschien na 2004 zal worden waargemaakt. De kritiek van de spreker heeft dan ook vooral betrekking op de vooropgestelde strategie en timing.

Hét geschikte moment om hervormingen door te drukken is de federale regeringsvorming. Hoe zal men daarbij tewerk gaan ? Wat zal men doen indien de Franstaligen het been stijf houden ? De heer Van Dijck vraagt dat de Vlaamse partijen voor één keer eens het been zouden stijf houden, met name bij de verkiezingen van 2003. Enerzijds stellen de politieke partijen zich allemaal wel zeer Vlaams op, maar anderzijds zeggen ze ook dat de bevolking niet wakker ligt van de staats hervorming. Natuurlijk ligt de bevolking daar niet wakker van, maar ook de minister-president zal beamen dat het dank zij de staats hervormingen is dat men in Vlaanderen een beleid ten gronde kan voeren inzake economie, tewerkstelling en mobiliteit. De staats hervorming is daartoe een middel. Het komt er dus op aan voor één keer het been stijf te houden, en dat geldt ook voor CD&V.

Tussen 1995 en 1999 heeft men inderdaad geen vooruitgang geboekt, maar men is er ook niet op achteruitgegaan. De laatste drie jaar heeft men echter twee stappen vooruit gezet, en drie achter-

uit. Wat men met woorden belijdt, moet nu maar eens in daden worden omgezet.

A.5. Tussenkoms van de heer Norbert De Batselier

Volgens de heer *Norbert De Batselier* maakt de nota van de minister-president een fundamentele discussie mogelijk over de prioriteiten inzake staatshervorming. De nota komt tevens tegemoet aan wat de indieners van het voorstel van resolutie vragen.

Voor wat de te volgen strategie betreft, wijst de spreker op een probleem waarvoor hij niet onmiddellijk een oplossing ziet. Voor de aanhangers van een verregaand federaal systeem, waartoe ook de heer De Batselier behoort, moeten de federale en regionale verkiezingen apart worden georganiseerd. Dat maakt het echter enorm moeilijk om nog voor de regionale verkiezingen stappen te zetten in de staatshervorming. Daarom is het noodzakelijk dat de Vlaamse politieke partijen nadenken over de in de toekomst te volgen strategie. Door de eigen logica te volgen, plaatsen zij zichzelf immers in een moeilijke positie.

Niet alle fracties in het Vlaams Parlement streven inzake de staatshervorming dezelfde doelstellingen na. Om die reden kan men geen eensgezind standpunt ontwikkelen. Sommigen streven naar onafhankelijkheid, anderen noemen het separatisme, nog anderen spreken van confederalisme met weinig solidariteit, confederalisme, integraal federalisme, enzovoort. Die systemen hebben allemaal een andere inhoud. Dat moet men niet willen verbergen. In Wallonië denkt men soms dat de Vlamingen een eenduidig standpunt hebben over de staatshervorming. Dat is nochtans niet zo : in Vlaanderen zijn er verschillende meningen, en dat is maar goed ook. Democratie betekent immers dat die verschillende meningen tot uiting (kunnen) komen.

De fractie van de heer De Batselier gaat ervan uit dat de staatshervorming moet leiden tot het verbeteren van het bestuur en het verbeteren van de democratie. Die twee basisbeginselen vormen het uitgangspunt voor elke staatshervorming, stelde hij reeds in 1997 in zijn boek *In goede staat*. Vandaag hanteren ook andere politici die invalshoek.

Bij de bespreking van en de stemming over de vijf resoluties van maart 1999 was de SP-fractie niet akkoord met de voorstellen inzake fiscaliteit en sociale zekerheid. De spreker stelt vast dat de realisaties van de huidige regering inzake fiscale autonomie zeer dicht aanleunen bij het toenmalige SP-standpunt, waarvan de basisideeën – autonomie in-

zake personenbelasting en koppeling aan het Bruto Binnenlands Product – werden overgenomen. Vandaag wil ook de SP.A streven naar een ruimere fiscale autonomie. In vergelijking met de andere Europese regio's beschikken de Belgische deelgebieden immers over zeer veel bevoegdheden, maar inzake financiële autonomie behoren ze niet eens tot de middenmoot. Er is dus duidelijk behoefte aan een inhaaloperatie. Als men dat echter moet realiseren in een tweeledig federaal systeem, zal één partner altijd winnen en de andere altijd verliezen. Onder Vlamingen kan men daarover gemakkelijk allerlei beschouwingen maken, maar het is heel wat moeilijker om de partner ervan te overtuigen dat hij op lange of korte termijn over minder inkomsten zal beschikken. Het verruimen van de financiële autonomie van de deelstaten zal dus steeds een zeer dure operatie zijn voor de federale staat. Bij onderhandelingen zal niemand immers zomaar een deel van zijn inkomsten afstaan aan iemand anders. Daarom moet men goed beseffen dat de gehanteerde strategie ook aantrekkelijk moet zijn voor de partner : beide partijen moeten er voordeel kunnen uit halen.

Met betrekking tot de bevoegdheidsverdeling stelt de heer De Batselier dat men naast de discussie over nieuwe materiële bevoegdheden en homogene bevoegdheidspakketten, ook aandacht moeten hebben voor een aantal elementen van constitutionele autonomie. In 2004 moeten de Vlamingen bijvoorbeeld kunnen kiezen voor het Vlaams 'Parlement', niet voor de Vlaamse 'Raad'. Dat kan perfect geregeld worden na de federale verkiezingen. Hetzelfde geldt voor de mogelijkheid om een Vlaamse Grondwet op te stellen, om een eigen personeelsstatuut uit te werken, enzovoort. Het gaat telkens om aangelegenheden die niet anti-Waals of anti-Brussels zijn, en die de gelegenheid bieden om de regionale autonomie te versterken zonder de anderen te dwarsbomen.

De spreker is gewonnen voor een regionalisering van alles wat met het tewerkstellingsbeleid te maken heeft. Hij wijst bijvoorbeeld op het belang van de scheiding van de arbeidsbemiddeling en de sanctionering van werklozen. Indien men beide opnieuw wil samenbrengen, hetzij op federaal, hetzij op gewestelijk niveau, heeft dat beleidsmatige implicaties inzake sanctionering. De discussie handelt dus niet alleen over staatshervorming en structuren, maar ook over inhoudelijk beleid.

Hij wil nochtans niet raken aan de federale sociale zekerheid. Indien men er echter niet in slaagt om de verschillen tussen beide gemeenschappen inzake gezondheidsuitgaven weg te werken, heeft de

heer De Batselier er geen moeite mee dat de aanvullende inkomens van de sociale zekerheid worden overgeheveld naar de gemeenschappen. De vervangingsinkomens moeten federaal georganiseerd blijven als vorm van solidariteit, maar voor de aanvullende inkomens mag de solidariteit per capita niet tot perverse effecten leiden.

Inzake CAO's en loonvorming, is de heer De Batselier voorstander van een gewestbevoegdheid om CAO's te sluiten, maar alleen over het directe loon, niet over het indirecte loon. De vakbonden zijn daar niet voor, maar aangezien men vandaag al CAO's kan sluiten binnen een bedrijf, een sector, of zelfs een provincie – in de metaalsector sluit men al jaren provinciale CAO's – kan men zich afvragen waarom men geen Vlaamse of Waalse CAO's zou kunnen afsluiten. Syndicale grenzen zijn immers niet belangrijker dan de territoriale grenzen van de staatsstructuur.

Volgens de spreker moet ook een discussie worden gevoerd over de regionalisering van de wapenexport. De gewesten verschillen daarover immers duidelijk van mening. Waarom zouden Vlamingen en Walen elkaar moeten beletten om hun verantwoordelijkheid te nemen en elk een eigen soort van economie uit te bouwen? Inzake mobiliteit verwijst hij naar de nota van de minister-president.

A.6. Tussenkoms van de heer Luc Van den Brande

Vanuit zijn christen-democratische visie benadrukt de heer *Luc Van den Brande* dat de uitbouw van Vlaanderen moet steunen op de zorgen en behoeften van de mensen. CD&V heeft geen staatsmodel voor ogen dat zij hoe dan ook wil realiseren. Desalniettemin beantwoordt een confederaal model precies aan de zorgen van de mensen inzake cultuur, onderwijs en sociaal-economische ontwikkeling. De samenleving moet steunen op een aantal waarden, die de basis vormen voor de visie van CD&V. Een discussie over het overhevelen van bevoegdheden of verantwoordelijkheden – ontwikkelings-samenwerking bijvoorbeeld is meer een verantwoordelijkheid dan een bevoegdheid: zelfs als ze wordt toegewezen aan één bepaald bestuursniveau, betekent dat niet dat alle andere bestuursniveaus geen partnerships tot stand kunnen brengen of hun verantwoordelijkheid niet moeten opnemen – is dus nooit abstract.

Tot de waarden die het uitgangspunt vormen voor een staatsvorming die een antwoord biedt op de behoeften en vragen van de mensen, moet in de eerste plaats een bestuur dichtbij de mensen wor-

den gerekend. Nog niemand, ook de minister-president niet, heeft gewezen op het grote belang van het subsidiariteitsbeginsel. Ook in Europa hanteert men dat beginsel als ankerpunt voor de herverdeling van verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Het bestuur moet dus dicht bij de mensen staan.

Men kan er ook niet om heen dat de Vlamingen een bepaalde taal spreken en deelgenoot zijn in een bepaalde cultuur. Taal en cultuur liggen aan de oorsprong van de Vlaamse autonomie. Het blijft dan ook primordiaal dat men, behalve over het toewijzen van verantwoordelijkheden aan het meest geschikte overheidsniveau, ook goed nadenkt over het belang van taal en cultuur in het Europa der verscheidenheid van morgen.

Bovendien moet men zorg dragen voor de opvoeding, opleiding en vorming van jongeren. Zij maken immers de toekomstige generatie uit. Daarom verdienen het onderwijs en de wetenschap de grootste aandacht. Toen werd onderhandeld over de regionalisering van de infrastructuur, vreesden sommigen dat men slagbomen zou plaatsen en tol zou heffen op de autostrades, en zelfs dat men een paspoort zou nodig hebben om de gewestgrens over te steken. De feiten hebben bewezen dat men ook in dergelijke aangelegenheden heel zindelijk kan omgaan met autonomie. Hoewel het nog voor verbetering vatbaar is, is Vlaanderen er, tot verrassing van velen, in geslaagd om in volledige autonomie een beleid uit te werken inzake opvoeding, onderwijs en wetenschap.

Ten slotte moet ook de nodige aandacht worden besteed aan de zorg voor mensen, omdat die centraal staat in de zekerheden die men hen probeert te geven in een samenleving, en aan het versterken van de economische ontwikkeling.

Vanuit die basisprincipes, dus vanuit een waardegebonden benadering, komt CD&V op voor een aantal prioriteiten die het voorwerp moeten uitmaken van een nieuwe toewijzing van bevoegdheden en verantwoordelijkheden, zoals ook beoogd in de resoluties van het Vlaams Parlement.

Het inhoudelijke debat is inderdaad belangrijker dan een discussie over het gebruik van begrippen zoals 'federalisme' of 'confederalisme'. De Belgische situatie is uitzonderlijk, omdat het staatsverband wordt gekenmerkt door een deling van de soevereiniteit. Dat moet dan ook weerspiegeld worden in de ordening van en taakverdeling tussen de verschillende bestuursniveaus. Ook in Europa zal men moeten debatteren over de gevolgen voor

de Europese instellingen van een binnenlandse soevereiniteitsdeling. Daarom is het zo belangrijk dat Vlaanderen een eigen Grondwet kan opstellen die op termijn, samen met de Waalse Grondwet, moet leiden tot een nieuwe confederale structuur.

Op basis van de reeds aangehaalde principes spreekt de heer Van den Brande zich uit voor een volwaardige fiscale en sociaal-economische autonomie, waarbij de personenbelasting als belasting voor de deelstaten wordt aangewezen, en voor een Vlaams gezondheids- en gezinsbeleid. Hij is en blijft voorstander van een tweepijlersysteem, waarbij men kan discussiëren over wat men in die twee pijlers onderbrengt, maar met een richtinggevende rol voor de inkomensvervangende en kostencompenserende stelsels.

Zoals reeds aangegeven, bestaat er een onevenwicht tussen de deelstaatbevoegdheden enerzijds en de fiscale autonomie die daartegenover staat anderzijds. De organisatie van de justitie en de bevoegdheid voor ten minste de lokale politie moeten aan de deelstaten worden toegewezen. Een dergelijk systeem werkt perfect in andere federale staten.

Met betrekking tot de positie van de regio's in Europa, stelt de spreker dat de uitoefening door de regio's van hun eigen bevoegdheden moet worden doorgetrokken op Europees niveau : beide deelstaten moeten er eigen, herkenbare stellingen kunnen innemen en gesplitst kunnen stemmen. Daarnaast moet het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een apart statuut krijgen, en de Duitstaligen de nodige autonomie.

Deze lijst van prioriteiten is zeker niet limitatief. De aangehaalde voorbeelden tonen echter duidelijk aan dat het niet gaat om een abstracte lijst, maar dat er goede argumenten zijn om bepaalde eisen naar voor te schuiven.

Volgens de minister-president vormt artikel 195 GW de sleutel op de deur van elke toekomstige hervorming. Uiteraard gaat het om een sleutelartikel. Men moet dan ook goed beseffen waartoe een wijziging van dat artikel kan leiden. In het extreme geval kan die zelfs leiden tot de afschaffing van de Grondwet zoals men die nu kent. Daarom is het van het grootste belang dat men weet wat men beoogt met het in herziening stellen van artikel 195 GW. De spreker is ervan overtuigd dat op de vraag van de Franstaligen om alle onderhandelingen uit te stellen tot na 2004, langs Vlaamse zijde is geantwoord dat dan artikel 195 GW in herziening moest worden gesteld, goed wetende dat de Franstaligen

er nooit de inhoud zullen aan geven die de Vlamingen er willen aan geven. Is de kans niet reëel dat zij zullen eisen dat niet alleen de huidige procedure van artikel 195 moet worden gevolgd, maar dat er ook een meerderheid moet zijn in beide taalgroepen om een grondwetsartikel te kunnen wijzigen ? Daarom moet men goed nadenken over de juiste mechanismen om de Grondwet te wijzigen.

In het voorliggende voorstel van resolutie wordt uitdrukkelijk gevraagd naar een nota van de regering. In november en december heeft de minister-president een dergelijke nota, gebaseerd op de resoluties van maart 1999, toegezegd. Het is logisch dat die nota niet is gebaseerd op het programma van een politieke partij, maar ze zou toch minstens de instemming moeten krijgen van de Vlaamse regering en indien mogelijk van alle democratische partijen in het parlement. Uiteraard is elke nuttige inbreng in deze discussie belangrijk om tot een standpunt te komen. Maar wat nu voorligt, is zelfs niet het standpunt van één partij. Een zindelijke discussie over de aard van de ingediende documenten is dus aangewezen.

De toelichting van de minister-president is misschien iets explicieter dan zijn toespraak van gisteren voor het VEV, maar verschilt er niet fundamenteel van : hij omschrijft ons staatsmodel na vier of vijf staatshervormingen, legt een prioriteitenlijstje voor, en hanteert een strategie waarbij hij alleen waarborgen vraagt over agenda, modaliteiten, kalender en timing. Agenda, kalender en timing betekenen natuurlijk ongeveer hetzelfde. De modaliteiten hebben dan weer betrekking op die agenda, kalender en timing.

De vaststelling dat het voorliggende document een volledig politieke nota is, die zelfs niet steunt op het standpunt van één partij, de regering of een brede meerderheid van de fracties, is van fundamenteel belang. De CD&V-fractie is altijd bereid geweest om constructief mee te werken, maar zal zich niet laten misbruiken in dit zuiver partijpolitieke spel. Dat moet duidelijk zijn. Het spreekt dan ook vanzelf dat een federale regeringsonderhandeling waaraan CD&V deelneemt, alleen tot besluitvorming kan leiden indien er afspraken worden gemaakt over een substantieel en herkenbaar luik inzake staatshervorming, op basis van de prioriteiten van het Vlaams Parlement.

A.7. Tussenkomen van de heer André Denys

De heer *André Denys* maakt zich zorgen over de intentie van de minister-president om het moment van de federale verkiezingen te laten voorbijgaan

om te praten over een nieuwe staatsvorming. Hij hecht immers zeer veel belang aan de staatsvorming, en beseft dat een goed uitgekende strategie zeer belangrijk is.

De spreker verwijst naar de vorige legislatuur, toen in de Commissie voor Staatsvorming, Algemene Zaken en Verzoekschriften, onder het voorzitterschap van de heer Sauwens, zeer goed werd samengewerkt, in een geest van openheid van meerderheid naar oppositie toe, maar ook omgekeerd. De VLD-fractie heeft toen niet aan Vlaams opbod gedaan, en heeft de besluiten van de commissie aangenomen als VLD-standpunt. Ook deze commissie moet streven naar een Vlaamse frontvorming, en de fundamenten leggen voor verdere stappen in de staatsvorming. De tijd is rijp om die discussie te voeren.

De voorliggende nota is inderdaad van de hand van de minister-president, en is dus ook geen partijnota. Dat is een goede manier van werken, die in wezen niet zoveel verschilt van de werkwijze van de vorige legislatuur, toen de Schrikkelnota werd ingediend. Ook toen was er ruimte voor een open debat, en hebben sommige fracties niet alle voorstellen goedgekeurd. Zowel op inhoudelijk als strategisch vlak steekt de minister-president zijn nek uit. Hopelijk leidt zijn voorbereidende werk na een open debat tot een Vlaams front van partijen die bereid zijn om stap voor stap vooruitgang te boeken. Sommige partijen staan voor separatisme, en streven naar een autonoom, onafhankelijk Vlaanderen. Met die partijen kan men een dergelijke strategie niet volgen. De spreker kent niet de houding van NVA, maar weet wel dat CD&V, SP.A en Agalev ook opteren voor een stapsgewijze evolutie. Hij gelooft sterk in een dergelijke aanpak.

De werkzaamheden van de commissie-Sauwens mogen echter ook niet geïdealiseerd worden. De inhoudelijke discussie was goed, maar inzake strategie en methode was ze veel minder succesvol. Na hun goedkeuring, wist men niet wat te doen met de besluiten. De heer Suykerbuyk stelde destijds dat over de te volgen strategie niet op de openbare markt wordt onderhandeld. De spreker is het daar niet mee eens : het realiseren van een staatsvorming gebeurt over de partijgrenzen heen. Dat is dikwijls zeer moeilijk, ook omdat de voor de staatsvorming gehanteerde strategie niet altijd overeenkomt met en zelfs tegengesteld kan zijn aan de strategie voor de regeringsvorming. Toch had men in die periode ook over methode en strategie moeten spreken. Uiteindelijk heeft de heer Sauwens de besluiten van de commissie meegedeeld aan zijn collega's van de andere gemeenschappen en gewes-

ten, maar de reacties daarop waren ofwel onbestaande, ofwel negatief. Er is toen inhoudelijk zeer goed gewerkt, maar op strategisch vlak was het een mislukking. Strategie is dus ook belangrijk.

Dat de minister-president nu verduidelijkt dat hij van het moment van de federale regeringsvorming gebruik wil maken om bepaalde waarborgen te eisen, is geruststellend. Een andere mogelijkheid bestaat erin dat men bij de regeringsonderhandelingen de volledige hervorming gedetailleerd gaat uitwerken. Is dat een betere manier van werken ? Om die vraag te beantwoorden, verwijst de heer Denys naar het bestaan van twee publieke opinies in Vlaanderen : enerzijds is er de opinie van sommige politici, waartoe ook de spreker behoort, die zeer gevoelig zijn voor deze materie en veel belang hechten aan de staatsvorming, en anderzijds de Vlaamse publieke opinie, die zeer weinig belang hecht aan het institutionele vraagstuk. Uit de exit poll van de Financieel Economische Tijd en de VRT na de verkiezingen van 1999 bleek dat de staatsvorming zeer laag scoort op het prioriteitenlijstje van de Vlaamse burger. Dat thema spreekt de mensen niet aan, wat jammer is. Indien de regeringsvorming dan om die reden zeer lang gaat aanslepen, terwijl er sociaal-economische problemen aan de orde zijn, vindt men voor een dergelijk uitstel geen steun meer bij de Vlaamse publieke opinie. Zelfs zonder te moeten verwijzen naar de nabijheid van de deelstaatverkiezingen van 2004, is het dus wellicht de beste aanpak om alleen de nodige waarborgen in te schrijven in het federale regeerakkoord.

Dat neemt niet weg dat het moment van de federale regeringsvorming belangrijk is. Daarom is het aangewezen om zowel over de inhoud als over de strategie te debatteren, om een Vlaams front te vormen en om de bij de federale regeringsvorming in te schrijven waarborgen beter te omschrijven. Niet alleen agenda, kalender, modaliteiten en timing moeten worden vastgelegd, ook de krachtlijnen van wat men wil realiseren moeten worden verankerd in het federale regeerakkoord. Het is fundamenteel dat men aan de Franstaligen duidelijk maakt dat Vlaanderen die stap wil zetten.

Een regeringsvorming mag dus niet te lang aanslepen omwille van discussies over de staatsvorming. Bij de laatste formatiegesprekken in Nederland heeft men dat goed begrepen : geen enkele partij die mee aan tafel zat wou een gedetailleerd regeerakkoord afsluiten. Dat was een reactie op de grote afstand die er was ontstaan tussen publiek en politiek. Ook in België en Vlaanderen moet men daar voorzichtig mee omgaan. Dat neemt niet weg

dat men naar aanleiding van de federale regeringsvorming een akkoord moet kunnen sluiten over de principes en krachtlijnen van een nieuwe staatshervorming.

De heer Denys is tevreden over sommige inhoudelijke voorstellen van de minister-president. In het debat over de fiscale autonomie wil hij ook de vennootschapsbelasting ter sprake brengen. Bij de vorige hervorming werd daarover geen akkoord bereikt. Men verwees daarvoor naar de Europese intenties om de vennootschapsbelasting te harmoniseren. Toch moet men ook die discussie aangaan. De sokkel van de vennootschapsbelasting mag federaal blijven, maar een gedeelte ervan moet men aan de regio's toewijzen, zodat die een eigen economisch beleid kunnen voeren.

Met betrekking tot de solidariteitsmechanismen geeft de minister-president drie pistes aan in zijn nota. Het is belangrijk dat men daar goed over nadenkt. De Franstaligen beschouwen elke vooruitgang in het staatshervormingsproces nog steeds als het afbouwen van solidariteit. Daarom moet men hen aantonen dat dit niet gebeurt vanuit een egoïstische reflex, maar vanuit de intentie om hun kansen geven. Daarover moet men uitgebreid van gedachten wisselen.

A.8. Antwoorden van de minister-president

De *minister-president* wijst erop dat hij ook een nota had kunnen laten goedkeuren door de regering, maar dan zou het debat verزند zijn in het klassieke spel van meerderheid en oppositie : de meerderheidspartijen zouden zich aansluiten bij de nota, de oppositiepartijen zouden ze afwijzen. Nu men enkele maanden verwijderd is van de federale verkiezingen, zullen de door de fracties ingenomen standpunten immers het voorwerp uitmaken van de verkiezingsprogramma's. Om die reden wordt er geen regeringsnota ingediend, maar een persoonlijke nota, die uiteraard wel werd afgetoetst bij een aantal leden van de regering. De bedoeling van de nota is een aanzet te geven tot een open en ruim democratisch debat.

Precies omdat ze werden beschouwd als een typisch oppositie-initiatief, dat men vanuit de meerderheid dus zo snel mogelijk wilde afblokken, hebben vroegere voorstellen van resolutie van CD&V geen dynamiek doen ontstaan. Het is dus belangrijk de grenzen en tegenstellingen tussen meerderheid en oppositie te overstijgen en naar elkaar te luisteren.

De minister-president benadrukt zich niet te hebben beperkt tot het Vlaamse regeerakkoord, dat overigens nog altijd niet volledig is uitgevoerd. Hij blijft wel onverkort achter het niet-uitgevoerde gedeelte staan. De heer Lauwers heeft gelijk wanneer hij erop wijst dat de Vlaamse legislatuur langer duurt dan de federale. Bovendien zijn de voorbije maanden nieuwe inzichten ontstaan. Sommige fracties verdedigen vandaag standpunten die bij de vorming van de Vlaamse regering nog niet haalbaar waren. Ook bij de VLD zijn nieuwe ideeën gerijpt.

Men zou er enerzijds dus voor kunnen opteren een minimumprogramma op te stellen, maar anderzijds moet men vaststellen dat de resoluties van het Vlaams Parlement in belangrijke mate worden hernomen, en dat men in de uitvoering van die resoluties altijd maar bijkomende stappen zet. Er is dus nog steeds een kader voorhanden, dat actueel blijft als bron van inspiratie. Bovendien evolueren de standpunten van de fracties. Inhoudelijk bevat de nota dan ook fundamentele stappen die, als ze worden uitgevoerd, zullen leiden tot het meest geavanceerde federale bestel in de wereld.

De spreker vraagt ook om, voor wat de procedure betreft, enige intellectuele eerlijkheid aan de dag te leggen. Men moet inderdaad over de nodige waarborgen beschikken om in de loop van de volgende federale legislatuur een ambitieus programma te kunnen uitvoeren. Beweren dat men dat allemaal zal regelen en finaliseren bij de opmaak van het regeerakkoord, is elkaar iets wijsmaken. Dat klinkt misschien goed voor een deel van de publieke opinie, maar het is niet realistisch. Om die reden moet men wel waarborgen inschrijven en een methodologie vastleggen.

Dat er op korte termijn deelstaatverkiezingen aankomen, is inderdaad een probleem. Zowel de minister-president als minister Stevaert hebben het probleem van de gesplitste verkiezingsdata al eens aangekaart in de media. Het wordt inderdaad zeer moeilijk om nog het juiste klimaat te vinden waarin men stappen vooruit kan zetten. Daarom zal de spreker nooit aanvaarden dat een federale regering van start gaat zonder de waarborg dat er effectief een communautaire agenda zal worden gerealiseerd.

Wie gaat vandaag poneren dat er een volledig uitgeschreven communautair akkoord moet zijn, vooraleer men deelneemt aan de federale regering ? Zelfs de heer Van den Brande heeft niet gezegd dat bijvoorbeeld de splitsing van de spoorwegen zwart op wit op papier moet staan voor hij

in de federale regering stapt. Alleen dat complexe dossier al zou weken of maanden onderhandelingen vergen.

De waarborgen die de minister-president vraagt, hebben betrekking op het implementeren, in de loop van de volgende legislatuur, van de in de commissie vastgelegde prioriteiten, en dat volgens een in het regeerakkoord afgesproken kalender, agenda en methode. De technische uitwerking en concrete uitvoering daarvan vergen nog verdere politieke en principiële discussies, die uitmonden in wetsontwerpen, een parlementaire procedure en een proces van uitvoering. Dat duurt dus jaren.

Volgens de spreker liggen de standpunten van de verschillende fracties niet zo ver uit elkaar. Hij vraagt dan ook uitdrukkelijk om niet het steriele en onproductieve spel van Vlaams opbod te spelen. Uiteindelijk moet men immers altijd nog een dialoog voeren met de Franstaligen en zal men hen moeten overtuigen. Elkaar in het Vlaams Parlement matrakkeren met heel expliciete standpunten is niet zo moeilijk. Het echte werk bestaat erin met de Franstaligen te onderhandelen.

Volgens de heer *Luc Van den Brande* heeft het verleden al meermaals bewezen dat van wat men niet afspreekt bij de federale regeringsonderhandelingen, achteraf niets of nauwelijks iets terechtkomt. Uiteraard moeten die afspraken nadien worden omgezet in wetteksten. Het is evident dat men bij een regeringsvorming niet onderhandelt over de tekst van wetsontwerpen.

B. Vergadering van 14 januari 2003

B.1. Gedachtewisseling over de finaliteit en de doelstellingen van het debat

De heer *Joris Van Hauthem* vraagt naar het statuut en de finaliteit van de prioriteitennota van de minister-president : is het de bedoeling die nota in een resolutie te gieten ?

Ook de heer *Ludo Sannen* vraagt meer duidelijkheid over de finaliteit van het voorstel van resolutie en de prioriteitennota. Welke doelstelling streeft men na ? Is het zinvol dat de fracties in een gedachtewisseling hun standpunten aan elkaar aftoetsen ? Dat is alleen het geval als men weet waar men naartoe wil.

De heer *Norbert De Batselier* antwoordt dat de minister-president met zijn nota het debat over de staatshervorming heeft gevoed. Het parlement moet nu zelf oordelen wat het ermee aanvangt, en

of er een resolutie komt of niet. Uit het commissiedebat zal blijken of er voldoende samenhang is om met één of meer fracties een voorstel van resolutie in te dienen. De nota van de minister-president beantwoordt in elk geval aan de vraag van de indieners van het voorstel van resolutie.

Volgens de heer *André Denys* is het de bedoeling om in de commissie een Vlaams front te vormen, en daartoe een basistekst tot stand te brengen.

De heer *André-Emiel Bogaert* meent dat men moet nagaan of er in 2003 een consensus kan worden gevonden zoals in 1999.

De heer *Norbert De Batselier* bevestigt dat, maar nuanceert tegelijkertijd. Hij wil een ruimere consensus vinden dan toen, want zo ruim was die in 1999 niet.

Volgens de heer *Herman Lauwers* heeft die oefening alleen maar zin, als men een resolutie aanneemt die een nog groter gezag heeft dan de vijf resoluties van 1999. Die resoluties hebben inmiddels de status van dé positiebepaling van het Vlaams Parlement. Zij vormen al vier jaar de maatstaf, zij het met een genuanceerde meerderheid. Een nieuwe resolutie moet dus nog zwaarder kunnen doorwegen, en nog breder gedragen zijn. Zoniet ondergraaft zij het gezag van de resoluties van 1999. De spreker twijfelt eraan of men daartoe in staat is. Hij ziet er, zo vlak voor de verkiezingen, het nut niet van in.

Volgens de heer *André Denys* worden de resoluties van 1999 niet in vraag gesteld. Bedoeling is om uit die resoluties, met een zo breed mogelijke meerderheid, prioriteiten te putten met het oog op een volgende stap in de staatshervorming.

De heer *André-Emiel Bogaert* vindt dat de commissie eerst moet nagaan welke punten van de resoluties van 1999 werden verwezenlijkt en welke niet. Dan pas kan men werk maken van een nieuwe resolutie.

De heer *Ludwig Caluwé* wijst op de verschillende standpunten van de leden van de meerderheid : sommigen willen een front vormen, maar dan op basis van een afgezwakte versie van de resoluties van 1999, anderen willen dan weer niet raken aan die resoluties. De CD&V-fractie dringt reeds van bij het begin van de legislatuur aan op een permanente actualisering van de vijf resoluties : wat inmiddels werd gerealiseerd, kan men eruit weglaten, en dossiers die de laatste jaren belangrijker zijn ge-

worden, zoals justitie en politie, kunnen worden toegevoegd.

Uiteraard is het essentieel dat men weet wat men met een geactualiseerde resolutie zal aanvangen. Uit de tussenkomensten van de verschillende fracties blijkt dat zich in het Vlaams Parlement een duidelijke meerderheid aftekent om te werken naar de regeringvorming van 2003 toe. Aangezien de prioriteitennota van de minister-president een persoonlijk initiatief is, waardoor de meerderheidsfracties niet gebonden zijn, is het mogelijk om een open parlementair debat te voeren. Ook bij de debatten en stemmingen over de resoluties van 1999 werd de grens tussen meerderheid en oppositie overschreden. Dergelijke werkwijze vormt een goed uitgangspunt voor een inhoudelijk onderbouwd debat dat tot resultaten leidt.

De heer *André Denys* heeft geen behoefte aan een nieuwe academische discussie, wel aan politiek realistische en haalbare doelstellingen. Als de minister-president naar aanleiding van de federale regeringvorming waarborgen wil afdwingen, met inbegrip van een uitvoeringstermijn, dan is dat een realistische politieke aanpak. Ofwel neemt het Vlaams Parlement afstand van dergelijke aanpak, laat men het terrein aan de politieke partijen en neemt men dus een afwachtende houding aan, ofwel heeft het parlement de moed om kleur te bekennen.

De spreker pleit voor de tweede piste : het Vlaams Parlement is het meest geschikte gremium om afspraken te maken over de staatshervorming. Hij is vragende partij voor een open parlementair debat, dat leidt tot een basisconsensus tussen de Vlaamse partijen, over de grenzen van meerderheid en oppositie heen.

B.2. Tussenkomenst van de heer Johan Sauwens

Volgens de heer *Johan Sauwens* is het voorliggende voorstel van resolutie zeker niet zonder voorwerp geworden als gevolg van de nota van de minister-president. Het heeft immers betrekking op de wijze waarop Vlaanderen zich, vanuit het rechtstreeks verkozen Vlaams Parlement, positioneert in twee fundamentele debatten : het debat in de Europese Conventie over de wijze waarop Vlaanderen en de andere Belgische deelstaten hun belangen en die van hun bevolking in de toekomst zullen kunnen verdedigen op Europees vlak – behalve in de Commissie voor Buitenlandse en Europese Aangelegenheden is daar in het parlement nog niet over gediscussieerd – en de federale regeringsonderhandelingen na de verkiezingen van 2003.

De spreker citeert de heer Sannen, die in een interview met *De Standaard* aangeeft dat hij de methodiek van de minister-president niet snapt. De heer Sannen beschouwt de regeringsonderhandelingen als hét moment om spijkerharde garanties af te dwingen in verband met een verdere staatshervorming. Ook minister Van Grembergen eist waarborgen bij de federale regeringsonderhandelingen, terwijl de heer De Batselier namens de SP.A verklaart dat het niet volstaat om bij de regeringvorming in 2003 alleen maar een timing en een agenda af te spreken.

Vorige week maakte de minister-president een bocht van 180 graden : hij stapte, overigens zonder de steun van zijn regering, af van wat in het Vlaams regeerakkoord werd afgesproken in verband met de staatshervorming. Voordien beantwoordde hij opmerkingen over de onvolkomenheden van het Lambermontakkoord nochtans door te verwijzen naar de federale regeringsonderhandelingen van 2003 als hét moment waarop de rest van het regeerakkoord zou worden uitgevoerd. De Vlaamse legislatuur loopt immers tot 2004.

De spreker betreurt dat de meerderheidsfracties tot voor kort niet bereid waren om het debat over de staatshervorming te voeren. De minister-president leidt een regering die gevormd is vanuit een rechtstreeks verkozen deelstaatparlement, en draagt de volle verantwoordelijkheid voor het verdedigen van het algemeen Vlaams belang. Hij begrijpt dan ook niet dat de minister-president niet kiest voor een strategie waarbij hij vanuit de zelfstandigheid die Vlaanderen in de loop der jaren heeft opgebouwd, op een rustige manier het algemeen Vlaams belang formuleert en dient. Om dat te kunnen realiseren en afdwingen moet men, zoals in het verleden, partners zoeken in België en Europa, niet vanuit een confrontatiestrategie, maar via onderhandelingen en diplomatie. Dat belet overigens niet dat men harde standpunten inneemt. Op die manier zijn Vlaanderen en Wallonië stap voor stap geworden wat ze vandaag zijn.

De heer Sauwens betreurt ook dat de minister-president abdiceert om de rust op federaal niveau te bewaren. Vooraleer hij de inhoudelijke discussie over bijvoorbeeld het mobiliteitsbeleid wil aangaan, vraagt hij aan de leden van de meerderheid wat hun strategie zal zijn bij de volgende federale regeringsonderhandelingen. Langs Franstalige kant is het front al gesmeed. Men mag zich daardoor echter niet laten afschrikken. Het komt erop aan om rustig en vastberaden te antwoorden op de Franstalige politiek van het voldongen feit. Men mag niet vergeten dat Vlaanderen de Belgische si-

tuatie nog altijd in grote mate financiert, via transfers ten belope van 5 miljard euro per jaar.

Het Vlaams Parlement moet, onder meer inzake verkeersveiligheid, mobiliteit, tewerkstellingsbeleid en buitenlands beleid, de Vlaamse belangen verdedigen op basis van de goed onderbouwde resoluties van 1999. Die resoluties zijn inmiddels wel toe aan actualisering en verfijning. CD&V is bereid om daaraan mee te werken, mits eerst duidelijkheid wordt gecreëerd over de finaliteit van die oefening.

Zowel in Vlaanderen als bij de Franstaligen heeft men momenteel de indruk dat er na de verkiezingen geen nieuwe stappen in de staatshervorming zullen worden gezet. Aangezien de Franstaligen blijkbaar geen geld meer nodig hebben en dus niet op die basis willen onderhandelen, moet men bij de regeringsonderhandelingen waarborgen afdwingen en opnemen in een regeerakkoord, dat daarna kan worden verfijsd in wetten en samenwerkingsakkoorden.

B.3. Tussenkoms van de minister-president

Volgens de *minister-president* moet de commissie eerst en vooral uitmaken of het wel opportuun is dat het Vlaams Parlement een standpunt inneemt over het voortzetten van de staatshervorming. Men zou kunnen zeggen van niet, omdat de politieke partijen zelf hun positie zullen bepalen met het oog op de verkiezingen, of omdat de vijf resoluties van 1999 vandaag nog altijd niet helemaal zijn uitgevoerd. Een deel van die resoluties is echter wel uitgevoerd en vier jaar later, net voor de volgende federale verkiezingen, moet men misschien opnieuw prioriteiten gaan bepalen, weliswaar vanuit het institutionele kader dat de vijf resoluties bieden.

Volgens de minister-president zelf is het wel degelijk opportuun dat het Vlaams Parlement dit debat voert en daarbij, in consensus of met een bepaalde meerderheid, zijn inhoudelijke eisen en strategie bepaalt. Men mag niet vergeten dat de Agalev-fractie zich bij de stemming over de vijf resoluties over de ganse lijn heeft onthouden, en dat ook de SP zich op bepaalde punten onthield. VLD, CVP en VU keurden wel alle resoluties goed. Zij worden dus gesteund door een meerderheid in het Vlaams Parlement, maar worden niet in alle opzichten en even enthousiast gedragen door alle fracties. Dat voorbehoud van sommige fracties blijkt ook uit het regeerakkoord. Ondertussen zijn we echter bijna vier jaar verder, en blijven de geesten evolueren. Daarom moet men nagaan of de toenmalige eensgezindheid over bepaalde inhoudelijke stellingen vandaag niet kan rekenen op een nog breder politiek draagvlak.

delijke stellingen vandaag niet kan rekenen op een nog breder politiek draagvlak.

Het VEV is van mening dat men, in plaats van de nadruk te leggen op enkele prioriteiten, zijn eisenpakket zo breed mogelijk moet maken, om zo de kans te vergroten dat men vooruitgang boekt. Een andere benadering bestaat erin bepaalde keuzes te maken. Men kan immers niet alles tot prioriteit verheffen. De minister-president hanteert die laatste benadering, wat overigens niet betekent dat hij de dossiers die niet als prioritair worden aangegeven, niet belangrijk zou vinden. Zo kunnen de uitbreiding van de constitutionele autonomie, de regionalisering van de wapenexport of nog andere punten zonder problemen aan zijn nota worden toegevoegd. Hijzelf legt echter vooral de nadruk op meer fiscale en financiële autonomie, bepaalde aspecten van de sociale zekerheid, het mobiliteitsbeleid met inbegrip van de NMBS, en uiteraard ook het economische en tewerkstellingsbeleid.

Indien het Vlaams Parlement enkele maanden voor de verkiezingen onderzoekt met welke meerderheid het een aantal prioriteiten kan vooropstellen, biedt dat het voordeel dat de Vlaamse politieke partijen die prioriteiten zullen moeten overnemen in hun verkiezingsprogramma. Het alternatief bestaat erin dat men die standpuntbepaling aan de partijen zelf overlaat, in welk geval zij, met het oog op de verkiezingen, wellicht aan Vlaams opbod zullen doen.

De minister-president stelt duidelijk dat het moment van de federale verkiezingen voor hem een belangrijk moment is. Daarover is iedereen het eens. Ook minister Stevaert verklaarde reeds dat hij over een verdere overheveling van bevoegdheden wil onderhandelen. Men moet zich wel afvragen in welke mate men van de regeringsonderhandelingen een belangrijk moment wil maken.

Vanuit de klassieke Vlaamse strategie gaat men ervan uit dat er maar twee momenten zijn om over de staatshervorming te praten : op het ogenblik dat de Franstaligen geld nodig hebben, in welk geval men geld ruilt voor bevoegdheden, en bij de federale regeringvorming, die men dan afhankelijk maakt van de invulling van een institutioneel programma. De minister-president wil bij de volgende regeringsonderhandelingen afdwingen dat in de loop van de volgende legislatuur een volgende staatshervorming wordt doorgevoerd. Daartoe wil hij afspraken maken over agenda, timing en methode.

De agenda moet de bevoegdheidspakketten bevatten waarover men zal onderhandelen. In het federale regeerakkoord moet dus een hoofdstuk over institutionele hervormingen worden opgenomen, met vermelding van de verschillende bevoegdheden die bij de onderhandelingen aan bod moeten komen : mobiliteitsbeleid, tewerkstellingsbeleid, en de andere al in de nota opgenomen of nog toe te voegen prioriteiten.

De timing heeft betrekking op het tijdsbestek waarbinnen dat institutionele luik moet zijn uitgevoerd en geïmplementeerd. Daarbij moet worden verduidelijkt wat men bedoelt met ‘implementeren’ : is dat het totstandkomen van een politiek akkoord, de vertaling ervan in wetgevende teksten, of het volledig operationeel maken ervan op het terrein ?

Ook over de te volgen methode moet men uitsluitend krijgen in het regeerakkoord. Gaat men onderhandelen van regering tot regering of tussen de politieke partijen ? Is er een rol weggelegd voor de parlementen ? Is het experiment van de Conferentie voor de Staatshervorming voor herhaling vatbaar ? Probeert men, zoals dat in het verleden altijd het geval was, een doorbraak te forceren in nachtelijke vergaderingen ? Volgens de minister-president moet men twee methodes combineren : enerzijds moeten de dossiers grondig worden voorbereid, met de nodige wetenschappelijke en academische ondersteuning, anderzijds moet men op een bepaald moment een politieke dynamiek creëren, die ertoe leidt dat Vlamingen en Franstaligen plaatsnemen aan de onderhandelingstafel. Een louter wetenschappelijke visie leidt waarschijnlijk tot een nogal steriele aanpak, terwijl nachtelijke onderhandelingen niet altijd tot kwalitatief onderbouwde en constitutioneel verantwoorde resultaten leidt. Daarom moet men beide combineren.

De federale regeringsonderhandelingen van 2003 moeten dus waarborgen opleveren inzake agenda, timing en methode. Het enige waarover de commissieleden volgens de minister-president van mening verschillen, is de vraag of men bij die onderhandelingen alle knopen van de staatshervorming politiek moet doorhakken. Hij is in elk geval van mening dat men een aantal minder gevoelige hervormingen, zoals de uitbreiding van de constitutionele autonomie, zal kunnen realiseren voor de deelstaatverkiezingen van 2004, maar dat het moeilijk zal zijn om ook over een aantal meer gevoelige aspecten te beslissen voor die verkiezingen. Enkele maanden na de federale verkiezingen van 2003 zal men zich immers al opnieuw in een pre-electoraal klimaat bevinden.

De minister-president acht het mogelijk om het in het Vlaams Parlement eens te worden over een aantal inhoudelijke prioriteiten, en over de noodzaak om na de federale verkiezingen waarborgen in te schrijven in het regeerakkoord. Over de vraag of men de vorming van een federale regering moet laten afhangen van een politiek akkoord over alles, bestaat geen eensgezindheid. Sommigen vinden dat men desnoods de regeringsvorming moet gijzelen, tot men zijn gelijk haalt inzake de staatshervorming. Over opportuniteit en inhoud is dus een consensus mogelijk, met betrekking tot de strategie zal men moeten afwachten wie welke houding aanneemt.

De spreker is er niet van overtuigd dat men alleen bij de federale regeringsonderhandelingen knopen kan doorhakken met betrekking tot de staatshervorming. Indien men bijvoorbeeld besprekingen voert over de toekomst van de ziekteverzekering, met inbegrip van de vraag naar de stijging van de kosten, wordt men automatisch geconfronteerd met de communautaire aspecten van dat dossier, zoals de niet-objectiveerbare verschillen in het uitgavenpatroon van Vlaanderen en Wallonië. Hetzelfde geldt voor de spoorwegen : indien de federale overheid het investeringsprogramma voor de spoorwegen de komende jaren niet kan blijven financieren, zal men automatisch een communautair getinte discussie voeren over de vraag of de gewesten een deel van die bevoegdheid kunnen overnemen. Dergelijke discussies vinden niet noodzakelijk alleen plaats bij regeringsonderhandelingen.

Zelfs indien men in het federale regeerakkoord duidelijke afspraken maakt over agenda, timing en methode van een volgende staatshervorming, bestaat de mogelijkheid dat men weigert om die afspraken uit te voeren of dat men om een andere reden de vooropgestelde doelstellingen niet haalt. In dat geval bestaat de enige politieke waarborg in het laten vallen van de federale regering. Dat kan men uiteraard alleen maar post factum beoordelen. Zo is het in het verleden al gebeurd dat men een politiek akkoord afsloot en opnam in het federale regeerakkoord, maar dat men de gemaakte afspraken achteraf niet nakwam. Dan kan men alleen maar de federale regering voor haar verantwoordelijkheid stellen.

B.4. Tussenkoms van de heer Kris Van Dijck

De heer *Kris Van Dijck* houdt een wrang gevoel over aan het debat van vorige week. Hij kan zich niet van de indruk ontdoen dat toen vooral een partijpolitiek spel werd gespeeld, dat diende om de betrouwbaarheid van de VLD aan te tonen.

Dat het Vlaamse regeerakkoord de vijf resoluties van 1999 niet volledig overneemt, is evident, gezien de houding van sommige meerderheidsfracties bij de stemming destijds. De spreker wijst erop dat de Vlaamse regering nooit de steun van de VU-ID-fractie zou gekregen hebben, indien dat institutionele luik niet in het regeerakkoord was opgenomen. Hoewel de oppositiepartijen op institutioneel vlak heel wat verder willen gaan, stelt hij aan de minister-president voor om eerst al eens werk te maken van de uitvoering van zijn eigen regeerakkoord. Dat zou al een stap in de goede richting zijn. Overigens is de heer Van Dijck er niet zeker van dat een door het Vlaams Parlement bereikte consensus zomaar door de partijen zou worden overgenomen in hun verkiezingsprogramma.

Uiteraard is de inhoud belangrijk, maar nog belangrijker is het dat men zich engageert om werkelijk voor die inhoud te gaan. De vraag is inderdaad hoe ver men wil gaan in het hard maken van zijn prioriteiten. Momenteel zeggen de Franstaligen duidelijk 'non' tegen een volgende staatshervorming. Wie gijzelt dan wie? De spreker verwacht de nodige daadkracht vanwege alle Vlaamse partijen.

B.5. Tussenkoms van de heer Joris Van Hauthem

De heer *Joris Van Hauthem* ervaart de strategische opstelling van de minister-president als een signaal naar de Franstaligen toe dat men het hen niet te moeilijk zal maken bij de federale regeringsvorming in 2003. Het is dan ook geen toeval dat premier Verhofstadt op 8 januari aankondigde dat de verkiezingen zullen plaatsvinden op 18 mei, en dat de eigen, pas gestemde VLD-standpunten worden afgezwakt. Alles samen vormt dat een mooie misen-scène. Als men dat scenario ook nog eens combineert met het zwakke communautaire palmares van deze Vlaamse regering – de Lambermont-, Lombard- en Marathonakkoorden leiden onder meer tot een paritaire Senaat en een complete machteloosheid in de Brusselse rand – lijkt het erop dat men het Vlaams Parlement, met het oog op de nakende verkiezingen, een verplicht nummertje wil opdringen.

In zijn tussenkoms heeft de minister-president gewezen op de keuze tussen het vastleggen van een zo breed mogelijk eisenpakket – de benadering van het VEV – en het bepalen van prioriteiten. Hij kiest voor een lijst van prioriteiten. Wat is dan nog de waarde van de vijf resoluties van 1999? Enerzijds verwijst de minister-president bij herhaling naar die resoluties als hét referentiekader waarnaar men zich moet blijven richten, anderzijds relateert hij constant het belang ervan. In zijn nota

staat trouwens niet veel meer dan wat al in de resoluties was opgenomen: terwijl het regeerakkoord een soort gereduceerde versie van de resoluties bevatte, worden de daarin weggelaten elementen, zoals de financiering van de gezondheidszorg, nu terug opgepikt.

In de inleiding van zijn nota heeft de minister-president het over de Belgische staatsstructuur sui generis. Elke staatsstructuur is natuurlijk sui generis. Hij verwijst naar artikel 35 GW, om aan te tonen dat de Belgische staatsstructuur ook elementen van confederalisme bevat. Artikel 35 GW, hét paradigma van het Sint-Michielsakkoord, wijst de residuaire bevoegdheden immers toe aan de deelstaten. Men moet alleen nog maar een uitputtend lijstje van federale bevoegdheden opstellen. In plaats van zich te beperken tot het vastleggen van prioriteiten en de uitvoering daarvan afhankelijk te maken van de politieke goodwill van de Franstaligen, zou het beter zijn te proberen om artikel 35 GW uit te voeren en een lijst op te stellen van de bevoegdheden die het Vlaams Parlement al dan niet wil toevertrouwen aan de federale overheid. Blijkbaar durft men dat niet, omdat men dan de Belgische constructie zelf in vraag moet stellen.

De voorliggende prioriteitennota is dus een afgezwakte versie van de vijf resoluties van 1999. De minister-president wil het de Franstaligen immers niet te moeilijk maken om in 2003 een nieuwe regering te vormen. Bovendien zouden bij de bespreking van dossiers zoals de ziekteverzekering en de schulden van de NMBS, sowieso ook de communautaire aspecten aan bod komen. Dat zegt men nu al jaren, en de minister-president heeft daar als oppositieleider in de Kamer van Volksvertegenwoordigers zelf nog tegen gefulmineerd. Ondertussen werd het gebrek aan transparantie, bijvoorbeeld inzake de transfers in de sociale zekerheid, alleen maar bestendigd.

De minister-president verwijt aan de oppositie dat zij geen regering wil vormen zonder een uitgewerkt programma inzake staatshervorming. Maar anderzijds zegt hij zelf dat de enige stok achter de deur waarover men beschikt om de uitvoering van gemaakte afspraken af te dwingen, de eventuele val van de regering is. Men kan zich dus niet permitteren om de vorming van een regering te blokkeren als er geen verdere stappen in de staatshervorming worden afgesproken, maar als de gemaakte afspraken niet worden uitgevoerd, kan men zich wel permitteren om de regering te laten vallen. De geschiedenis heeft nochtans aangetoond dat dit helemaal niet evident is.

Het Vlaams Blok gelooft niet meer in het Belgische federalisme. Een zindelijk federalisme moet immers aan twee voorwaarden voldoen : het moet het resultaat zijn van het streven van aparte entiteiten naar een gezamenlijke uitoefening van bepaalde bevoegdheden – in België is het net omgekeerd – en vergt meer dan twee partners. Bovendien benaderen Vlamingen en Walen de Belgische federale structuren op een andere manier : indien de staatsstructuur het niet meer toelaat om in Wallonië het beleid te voeren dat men wil voeren en de financiering ervan niet meer garandeert, hoeft het voor hen niet meer. Aan Vlaamse kant is men echter nog altijd bevreesd om de staatsstructuur zelf in vraag te stellen.

Voor de heer Van Hauthem is de prioriteitennota van de minister-president ongeloofwaardig, zowel naar inhoud als naar zijn engagement om die prioriteiten bij een volgende regeringsvorming af te dwingen.

B.6. Tussenkamst van de heer Luc Van den Brande

De heer *Luc Van den Brande* is bereid om te onderzoeken of het mogelijk is om, over de grenzen van meerderheid en oppositie heen, een programma tot stand te brengen dat min of meer beantwoordt aan de inzichten en standpunten van de verschillende politieke partijen. Uiteraard kunnen de partijen of fracties van mening verschillen, maar met het oog op de nakende verkiezingen wordt toch best duidelijkheid geschapen.

Uit de tussenkamst van de minister-president onthoudt de spreker één element dat hij niet kan uitleggen vanuit de agenda van het Vlaams Parlement of van de Vlaamse partijen, maar alleen vanuit de agenda van de VLD. Tot eind 2002 heeft de minister-president in het Vlaams Parlement verschillende keren verklaard dat de federale regeringsvorming het ideale moment is om een volgende stap te zetten in de staatshervorming. Waarom is de minister-president nu van mening veranderd ? Om welke redenen ontloopt hij nu zijn verantwoordelijkheid als minister-president en hanteert hij de agenda van zijn partij als uitgangspunt ?

Uit een artikel in *L'Echo de la Bourse* van 11 januari 2003 blijkt duidelijk dat men binnen de VLD heeft afgesproken om na de federale verkiezingen een regering te vormen zonder afspraken te maken over de staatshervorming, en het institutionele luik uit te stellen tot 2004. Het zou beter zijn dat men dat duidelijk zegt in plaats van rondjes te draaien. Wat men nu voorstelt, komt immers neer op een fanfare die bestaat uit een triangel. Dat is welis-

waar een essentieel instrument, maar men moet wel de juiste tik op het juiste moment geven. De laatste dagen gebeurt echter precies het omgekeerde.

De vraag is waartoe het Vlaams Parlement in staat is, ondanks de verschillende standpunten van de partijen. De spreker herinnert er trouwens aan dat geen enkele fractie tegen de resoluties van 1999 heeft gestemd. Er is dus een gemeenschappelijk platform, dat men als uitgangspunt kan hanteren. De CD&V-fractie is bereid om daaraan een bespreking te wijden, net zoals de VLD daartoe bereid was in de vorige legislatuur.

Men mag de twee zijden van eenzelfde medaille niet uit elkaar halen. De discussie over de methode isoleren van de inhoud en de doelstellingen die men nastreeft, komt neer op politieke schizofrenie en is politiek onzindelijk. Het heeft maar zin om tot een inhoudelijk platform te komen, als men tegelijk afbakt wat men daarmee wil bereiken. Wat de minister-president voorstelt, is niet alleen een minimumprogramma, maar is ook onwerkzaam. De waarborgen waarover hij het heeft, moeten principiële en inhoudelijke afspraken zijn om in de loop van de legislatuur te realiseren wat men afsprekt in een sluitend coalitieakkoord. Dat is iets heel anders dan waarborgen over agenda, timing en methode.

De heer Van den Brande vraagt duidelijke afspraken over timing, methode én inhoud. CD&V is voorstander van een volle culturele autonomie en komt op voor een verregaande sociale, economische en fiscale autonomie. Dat gebeurt niet vanuit een of ander staatkundig concept, maar om beter te kunnen antwoorden op de vragen en verzuchtingen van de mensen. Dat is ook in het belang van de Walen. Daarnaast streeft CD&V ook naar meer Vlaamse bevoegdheden inzake de gerechtelijke organisatie en een eigen plaats voor Vlaanderen in de Europese besluitvorming. Over die punten wil CD&V het debat aangaan. Mogelijk vindt men dan een consensus, zowel over de inhoud als over een formeel engagement om bij de federale regeringsonderhandelingen een substantieel luik staatshervorming op te nemen in het regeerakkoord.

B.7. Tussenkamst van de heer Herman Lauwers

Hoewel hij het op inhoudelijk vlak grotendeels eens is met de heer Van den Brande, bewijst zijn tussenkamst volgens de heer *Herman Lauwers* dat men momenteel niet meer doet dan een partijtje schaduwboxen. Op die manier zal er zeker geen nieuwe resolutie tot stand komen. De heer Van den

Brande vraagt eigenlijk om helemaal opnieuw te beginnen met het opbouwen van een resolutie. Dat heeft weinig zin.

De heer *Luc Van den Brande* antwoordt dat hij niet vraagt om opnieuw hoorzittingen te organiseren. Hij wil de vijf resoluties van 1999 als uitgangspunt hanteren en aftoetsen aan de actuele standpunten van de verschillende politieke partijen.

De heer *Herman Lauwers* vindt dat een nutteloze oefening. Hij drukt zijn waardering uit voor de duidelijke tussenkomst van de minister-president. Die heeft zijn vrees dat men in 2003 niets zou ondernemen, weggenomen. De minister-president pleit voor waarborgen inzake agenda, timing en methode. Ook in het verleden, bijvoorbeeld naar aanleiding van het Sint-Michielsakkoord, heeft men eerst een globaal politiek akkoord gesloten, om dat daarna in detail uit te werken. Maar het is niet voldoende om waarborgen te hebben over de punten waarover men wil spreken en eventueel over een datum. Het is belangrijk dat men ook de richting aangeeft waarin men wil gaan.

Voor de spreker is het niet nodig dat men de splitting van de NMBS opneemt in het regeerakkoord. Het volstaat echter niet om te bepalen "dat men eens zal praten over de mobiliteit". Indien men bijvoorbeeld afspreekt te zullen onderhandelen over de reorganisatie van de mobiliteit, met het oog op een grotere betrokkenheid en beslissingsbevoegdheid van de gewesten inzake de NMBS, dan heeft men daarover al een politiek akkoord.

Een resolutie die aangeeft wat het parlement precies voor ogen heeft en op die manier de Franstalige beeldvorming countert, kan nuttig zijn. Afspraken maken over inhoudelijke prioriteiten is op dit ogenblik echter onmogelijk, en wellicht zelfs niet opportuun. Dat zou immers betekenen dat men op de markt zijn deadlines en zijn minimumeisen gaat verkondigen. Dat zou een verkeerde strategie zijn.

De *minister-president* wijst erop dat de Franstalige pers en politici helemaal niet de indruk hebben dat er geen Vlaams front meer zou zijn, integendeel zelfs. Dat blijkt ook uit de toespraken van de heer Van Cauwenberghe.

Het is niet de bedoeling om met een eisenpakket op de markt te gaan staan. Maar het opsommen van inhoudelijke en strategische desiderata in de verkiezingsprogramma's van de politieke partijen is onvermijdelijk. Politiek-strategisch is het echter aan te bevelen dat dit gebeurt vanuit een gemeen-

schappelijk platform. Dat zou een sterker signaal zijn naar de Franstaligen toe.

De heer *Herman Lauwers* acht het opportuun noch haalbaar dat de politieke partijen op basis van de resoluties van 1999, die het referentiekader blijven, aangeven wat ze al dan niet willen realiseren.

Volgens de *minister-president* kan een gemeenschappelijk standpunt van het Vlaams Parlement, opgebouwd vanuit de resoluties van 1999, de verschillende politieke partijen voeden. Eigenlijk zijn die partijen bijna verplicht om een eensgezind standpunt van het parlement over te nemen in hun verkiezingsprogramma. Dat neemt niet weg dat zij eventueel nog andere punten kunnen toevoegen.

De heer *Herman Lauwers* sluit niet uit dat bij een coalitievorming meer mogelijk is dan alleen maar het binnenhalen van een dergelijk gemeenschappelijk bepaald eisenpakket. Indien die kans bestaat, moet men niet op voorhand een minimaal eisenpakket gaan vastleggen. Dat heeft geen zin en zou zelfs politiek niet verstandig zijn. De spreker is gewonnen voor de benadering van het VEV. Die laat toe om in functie van de gesprekspartners, hun strategie met het oog op de deelstaatverkiezingen van 2004, en de afspraken binnen hun politieke familie, te bepalen wat al dan niet haalbaar is.

B.8. Tussenkomst van de heer André-Emiel Bogaert

De heer *André-Emiel Bogaert* stelt vast dat sommigen het communautaire mijnenveld zonder schroom durven betreden, anderen slechts schoorvoetend, en nog anderen helemaal niet. Dat is begrijpelijk.

Tot op heden kon het Vlaams Parlement steeds verwijzen naar de vijf resoluties van 1999. In dat verband pleit de heer De Batselier nochtans terecht voor een realistische en pragmatische benadering. De resoluties waren immers het resultaat van vrij moeizame onderhandelingen, en niet alle partijen keurden ze allemaal goed.

Men zou kunnen stellen dat het Vlaams Parlement eigenlijk in slaap is gevallen in het warme bed van de resoluties van 1999. In 2003 wordt de donsdeken echter afgegooid. Daarom pleit de minister-president ervoor om na de federale verkiezingen communautaire waarborgen af te dwingen. Hij geeft wel toe dat de enige echte waarborg dat men zich aan de gemaakte afspraken zal houden, bestaat in de eventuele val van de regering. In de jaren '60 en '70, tot begin jaren '80, waren regeringen nogal onstabiel en vielen ze vrij snel. Sinds enkele legislatu-

ren is dat echter niet meer het geval. Op zich is dat positief, maar men moet daar wel rekening mee houden indien men de val van de regering als enige waarborg vooropstelt.

Het heeft inderdaad geen zin om met de spierballen te rollen en de kar te overladen. Bij het vastleggen van zijn eisen moet men dus een zeker evenwicht nastreven, en rekening houden met de gesprekspartner. Dat neemt niet weg dat men in het Vlaams Parlement dagelijks wordt geconfronteerd met federale kaaimuren. Men moet dan ook dringend een oplossing vinden voor de problemen die voortvloeien uit de overlapping van bevoegdheden inzake bijvoorbeeld volksgezondheid, economie, sport, fiscaliteit en mobiliteit.

De vraag is inderdaad of het zin heeft om in het Vlaams Parlement op zoek te gaan naar een consensus tussen de verschillende politieke partijen, dan wel of men die partijen hun eigen verhaal laat brengen met het oog op de nakende verkiezingen. Wellicht zullen ze dat laatste sowieso doen. De resoluties van 1999 vormen het enige alternatief.

De heer Bogaert is ervan overtuigd dat indien de minister-president na de federale verkiezingen waarborgen vraagt over de bespreekbaarheid van bepaalde dossiers en de timing daarvan, dat de Franstaligen daarmee akkoord zullen gaan. De vraag is natuurlijk welke garanties men heeft dat die besprekingen ook tot resultaten zullen leiden. Wat zullen de gevolgen zijn van mislukte onderhandelingen? Daarom vraagt de heer Bogaert zich af of het volstaat om waarborgen af te dwingen over een minimumprogramma, eventueel vast te leggen door het Vlaams Parlement, dan wel of men verder moet gaan en dus alles bespreekbaar moet stellen.

B.9. Tussenkomen van de heer André Denys

Volgens de heer *André Denys* blijkt uit de tussenkomen van de heer Van den Brande dat ook CD&V bereid is om in het Vlaams Parlement te komen tot een Vlaams front, zowel inzake inhoud als strategie.

Alle sprekers erkennen dat de federale regeringsvorming een belangrijk moment is. Ook de minister-president zegt dat. Hij voegt daar echter aan toe dat men meer momenten moet inbouwen dan de klassieke twee, zijnde de federale regeringsvorming en de geldnood van de Franstaligen. Dat is een goed idee. Er is immers maar één partij voor wie het moment van de federale regeringsvorming

vanuit haar separatistische ideologie een breekpunt vormt, namelijk het Vlaams Blok.

Volgens de heer Denys beschikt men nooit over waterdichte waarborgen. Dat is in het verleden al meermaals gebleken. De enige waarborg waarover men beschikt, ligt in de geloofwaardigheid van het Vlaamse programma en van de personen die het verdedigen, en in de hardnekkigheid waarmee zij hun standpunten doen gelden. Daarom verdient het aanbeveling om bovenop de aanpak van de minister-president, die waarborgen eist in verband met agenda, timing en methode, ook de krachtlijnen van een volgende staatshervorming op te nemen in het regeerakkoord. Daarover moet een zo breed mogelijke consensus tot stand komen, waarbij ook de inhoud wordt vastgelegd. Op die manier kan men maximale waarborgen bekomen.

Bij het vastleggen van de inhoud moet men keuzes maken: ofwel werkt men met een breed programma, namelijk de vijf resoluties van 1999, ofwel worden prioriteiten afgebakend. De heer Lauwers pleit voor een niet al te beperkt programma. Maar indien men de in de nota vooropgestelde prioriteiten – gezondheidszorg, NMBS, tewerkstelling, fiscale autonomie, vennootschapsbelasting, enzovoort – kan realiseren in de volgende legislatuur, zou dat een groot succes zijn. De spreker pleit er dan ook voor een breed referentiekader aan te houden, maar daarbinnen ook prioriteiten aan te geven. Daartoe moet men, met de vijf resoluties van 1999 als uitgangspunt, het regeerakkoord en de voorliggende prioriteitennota met elkaar vergelijken. Dat is een nuttige en noodzakelijke oefening. Het alternatief bestaat erin dat elke partij in de verkiezingscampagne aan opbod doet, en dat de Vlamingen onvoorbereid aan de onderhandelingstafel verschijnen.

B.10. Tussenkomen van de heer Ludo Sannen

De heer *Ludo Sannen* is gerustgesteld, omdat men behalve de agenda, nu ook de te volgen richting wil opnemen in het regeerakkoord. Het volstaat inderdaad niet om alleen maar af te spreken dat men wil praten over de NMBS of de gezondheidszorg, men moet ook doelstellingen vastleggen. Daarna moet men evalueren of het regeerakkoord ver genoeg gaat of niet. Het is immers best mogelijk dat er na 2004 evoluties plaatsvinden, die aanleiding geven tot stappen in de staatshervorming die niet zijn afgesproken in het regeerakkoord. Het is echter logisch dat men het onderhandelingsproces aangrijpt om een agenda en ook krachtlijnen te bepalen. Overigens is het begrip 'waarborg' inderdaad zeer relatief: zelfs een wet is geen waarborg.

De Agalev-fractie wil meewerken aan het afbakenen van prioriteiten. De heer Sannen vraagt zich wel af wat de waarde is van dergelijke oefening. Welke houding zullen de politieke partijen aannemen, mede in het licht van de verkiezingen? Hij gelooft niet dat het creëren van een minimumplatform een opbod zal kunnen voorkomen. Hij denkt niet dat N-VA en CD&V bereid zijn om een lijst van prioriteiten vast te leggen, die minder ver gaat dan wat zij in hun programma willen inschrijven. Dat zou immers hun eigen verkiezingscampagne ontcrachten.

De heer *André Denys* wijst erop dat de VLD dat in 1999 wel heeft gedaan. De partij heeft de vijf resoluties zelfs overgenomen in haar programma.

De heer *Ludo Sannen* repliceert dat de heer Van den Brande heeft gevraagd om duidelijkheid te scheppen met het oog op de verkiezingen. Daaruit leidt hij af dat een debat over de prioriteiten inzake de staatshervorming onderdeel zal vormen van de kiescampagne. Tijdens de vorige legislatuur heeft men gedurende bijna vier jaar en in alle sereniteit kunnen werken aan de vijf resoluties. Vandaag is zo'n oefening niet meer mogelijk, met name omdat die voor CD&V nooit ver genoeg zal gaan. Na twee maanden discussie zal men bepalen wie de 'goede' en 'slechte' Vlamingen zijn. Volgens de spreker is die oefening dan ook niet opportuun.

De heer *Herman Lauwers* is het eens met de heer Denys: als men de in de nota van de minister-president opgenomen inhoudelijke thema's kan realiseren, zou dat al heel wat zijn. Indien men die nota echter als voorstel van resolutie zou indienen, zullen N-VA en CD&V terecht opmerken dat zij geen oplossingen bevat voor Brussel-Halle-Vilvoorde of de faciliteiten. Tenzij men dus opteert voor het bevestigen van de resoluties van 1999, zal men geen brede meerderheid vinden voor een nieuwe resolutie.

Volgens de heer *Luc Van den Brande* is men het erover eens dat de uitbreiding van de constitutionele autonomie zeer belangrijk is. Men kan dus sowieso een aantal zaken toevoegen aan de prioriteitennota.

B.11. Tussenkoms van de heer Ludwig Caluwé

De heer *Ludwig Caluwé* heeft moeite met de bedenking dat men in het heersende pre-electoraal klimaat geen sereen debat meer zou kunnen voeren over de staatshervorming. Hij wijst erop dat CD&V al van bij het begin van de legislatuur aandringt op een dergelijk debat. Reeds op 22 januari

2002 heeft zijn fractie daartoe een eerste voorstel van resolutie ingediend. De meerderheid heeft die steeds afgewimpeld, en zegt nu dat het te laat is. Bovendien werden de vijf resoluties waar men nog altijd naar verwijst, goedgekeurd op 3 maart 1999. Dat is maar enkele maanden voor de verkiezingen, dus in volle verkiezingscampagne.

De spreker benadrukt dat CD&V wil meewerken aan de actualisering van de resoluties van 1999, op voorwaarde dat iedereen zich even open opstelt als toen. Op sommige punten, waarover nochtans een vrij grote consensus werd bereikt, onthield een meerderheidspartij zich immers.

Vorige week was er een duidelijke meerderheid om, in afwijking van wat de prioriteitennota daarover stelt, de federale regeringsonderhandelingen aan te grijpen om communautaire knopen door te hakken. Vandaag komt Spirit daar al enigszins van terug. Wellicht is er nu inderdaad minder openheid dan in 1999.

De minister-president is van oordeel dat men geen knopen moet doorhakken in het federale regeerakkoord. Volgens de heer Caluwé is het wel noodzakelijk om de essentiële krachtlijnen vast te leggen en de moeilijke punten op te lossen in het regeerakkoord. Dat betekent niet dat men alles tot in de puntjes moet uitwerken.

Stappen zetten in de loop van een legislatuur kan alleen indien zowel Vlamingen als Franstaligen vragende partij zijn om een aantal bevoegdheden over te hevelen. Zo kon men bij de eerste staatshervorming een consensus bereiken over de overheveling van persoonsgebonden en culturele bevoegdheden, een Vlaamse eis, en van economische bevoegdheden, een vraag van de Franstaligen. Dat heeft zich later nog enkele keren herhaald. Zo werden op vraag van de Franstaligen de gemeentewet en de landbouwbevoegdheden geregionaliseerd, hoewel daar langs Vlaamse kant weinig tegenover stond. Vandaag, stelt de spreker vast, zijn de Franstaligen helemaal geen vragende partij voor om het even welke bevoegdheid.

Tot voor kort kon men in de loop van een legislatuur ook akkoorden sluiten als de Franstaligen geld nodig hadden. Dan ruilde men geld voor bevoegdheden. Daar is op zich niets oneerbaars aan. Vandaag verklaart de heer Michel echter dat alle financiële eisen van de Franstaligen zijn ingewilligd door het Lambermontakkoord. Zij zijn dus op geen enkel vlak nog vragende partij. Het is dan ook absoluut noodzakelijk om afspraken te maken bij het afsluiten van een federaal regeerakkoord.

Daarbuiten zal men met de Franstaligen immers geen staatshervorming kunnen afspreken.

De spreker vraagt zich af wat de nieuwe federale regering gaat doen, als niet van bij het begin een aantal communautaire aspecten worden geregeld. In zijn nota stelt de minister-president terecht dat de huidige incoherente bevoegdheidsverdeling inzake economie en tewerkstelling het voeren van een efficiënt tewerkstellingsbeleid onmogelijk maakt. Indien men dus niet onmiddellijk bij het aantreden van de volgende regering afspraken maakt over de verdere regionalisering van het tewerkstellingsbeleid, zal 2003-2004 qua tewerkstellingsbeleid een verloren jaar zijn. Hetzelfde geldt voor het beleid inzake gezondheidszorg. Toch zegt de minister-president dat men pas na de deelstaatverkiezingen van 2004 een aantal knopen zal doorhakken.

Het spoorwegdossier staat helemaal bovenaan de federale politieke agenda, en zal zeker het voorwerp uitmaken van de federale regeringsonderhandelingen. Zal de vraag van de minister-president om de gewesten bevoegd te maken voor de spoorinfrastructuur en de regionale exploitatie ervan, pas na de deelstaatverkiezingen van 2004 aan bod komen? Zal men de politieke discussie over de herstructurering en het investeringsplan van de NMBS uitstellen tot in 2004, wat nog eens een verloren jaar zou opleveren, of zal men die fundamentele besprekingen voeren in 2003 zonder afspraken te maken over een regionalisering? Dat is de kar voor het paard spannen. Ook minister Stevaert erkent dat men die problematiek niet kan uitstellen, en dat die regionalisering aan bod moet komen bij de federale regeringsonderhandelingen van 2003.

B.12. Tussenkomst van mevrouw Brigitte Grouwels

Mevrouw *Brigitte Grouwels* verklaart dat haar fractie gewonnen is voor de vorming van een Vlaams front. De Franstaligen vormen trouwens al langer een front. De timing is essentieel: over een volgende stap in de staatshervorming moet worden onderhandeld bij de vorming van de nieuwe federale regering. Zoniet zal men niet tot sluitende akkoorden komen.

Uiteraard is de inhoud daarbij zeer belangrijk. Voor CD&V vormen de vijf resoluties van 1999 de leidraad, samen met een aantal toevoegingen. Sinds 1999 hebben zich immers nieuwe problemen aangediend, waarvoor een grotere autonomie en dus een verdere staatshervorming oplossingen kunnen aanbrengen.

In de nota van de minister-president ontbreekt een hoofdstuk over Brussel. Betekent zijn stilzwijgen over de positie van Brussel of over de versterking van de band tussen Vlaanderen en zijn hoofdstad, dat de minister-president dit niet belangrijk vindt, dat hij niet gewonnen is voor de tweeledigheid als uitgangspunt, dat Brussel voor hem een derde gewest 'à part entière' is, of is het een vergetelheid? Indien men de Brusselse problematiek niet vanaf het begin mee incalculeert, dreigt men opnieuw in een Lambermont-scenario te vervallen, waarbij men tegemoetkomt aan de terechte verzuchtingen van de twee grote regio's, en dan voor Brussel gewoon dezelfde regeling toepast, alsof dat voor Brussel en de Brusselse Vlamingen altijd het beste antwoord zou zijn. Dat is nochtans niet het geval. Daarom moet men bij elke verdere hervorming van de staat duidelijk weten waar men met de hoofdstad naartoe wil. CD&V pleit voor een aangepast statuut voor de hoofdstad, in plaats van een doorslag van wat men afspreekt voor Vlaanderen en Wallonië.

In zijn nota heeft de minister-president het over een gewestelijk antwoord op de problematiek van de spoorwegen. Betekent dit dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zal worden belast met dezelfde bevoegdheden inzake de spoorwegen als Vlaanderen en Wallonië? Moet Brussel straks alleen de verantwoordelijkheid dragen voor de Noord-Zuid-verbinding? Het is toch evident dat men hier vanaf het begin een model uitwerkt, waarin de nodige samenwerking met Vlaanderen en Wallonië wordt ingebouwd. Daarover zegt de nota niets.

Ook op sociaal-economisch vlak kan men vraagtekens plaatsen bij de huidige situatie van Brussel. De sociaal-economische belangengemeenschap tussen Brussel en Wallonië en tussen Brussel en Vlaanderen kan momenteel niet op een constructieve manier worden uitgebouwd. Dat verloopt veel te stroef, en hangt te veel af van de goede wil van de betrokken politici. Men zou dus veel beter werken aan een geëigend statuut met samenwerkingsmodellen rond een aantal thema's, in plaats van het kleine Brusselse Gewest op te zadelen met bevoegdheden inzake landbouw, buitenlandse handel, ontwikkelingssamenwerking, enzovoort.

Brussel en de Brusselaars moeten zelf kunnen beschikken over de nodige instrumenten om het stadsgewest uit te bouwen en een leefbare stad te creëren. Bovendien mag men niet uit het oog verliezen dat beide deelstaten veel belangen hebben in de hoofdstad. Men moet er dus voor zorgen dat Brussel zelf een beleid ontwikkelt of dat samen

met Brussel een beleid wordt ontwikkeld, dat rekening houdt met de belangen van de deelstaten. Het ontbreken van een hoofdstuk over Brussel is dus zeker een hiaat in de prioriteitennota.

B.13. Tussenkoms van de heer Sven Gatz

De heer *Sven Gatz* bevestigt dat in en rond Brussel nog heel wat institutioneel werk moet worden verzet. Op dat vlak hebben de resoluties van 1999 nog altijd hun waarde.

Volgens de spreker is er geen sprake van een hecht Franstalig front. De Franstaligen denken trouwens ook dat de Vlamingen een front vormen. Vorige week heeft de Brusselse minister-president een aantal duidelijke eisen geformuleerd, onder meer met betrekking tot de financiering van het Brussels Gewest. Die financiering heeft volgens hem niets te maken met de staatshervorming, maar zonder het te willen, heeft hij zichzelf wel aan de onderhandelingstafel geplaatst. Dat relativeert toch enigszins het algemene 'non' van de Franstaligen. De heer *Gatz* is daar trouwens niet van onder de indruk : hij noemt het de klassieke paringsdans. Er zijn voldoende aanknopingspunten om nu al, en zeker na de verkiezingen, dus bij de vorming van de regering, een nieuw proces van staatshervorming op gang te brengen.

De nota van de minister-president bevat nuttige sporen, en moet dus zeker aanleiding kunnen geven tot een consensus tussen de meerderheidspartijen. Zijn nota komt ook minstens objectief tegemoet aan de vraag die CD&V stelt in haar resolutie.

Veel meer zal men wellicht niet bereiken. De oppositie zal de lat daarvoor te hoog leggen. Daarom heeft het voortzetten van het debat niet echt veel nut. Het is echter de commissie die daarover beslist.

De heer *Luc Van den Brande* stelt vast dat de heer *Gatz* alleen spreekt van een mogelijke consensus binnen de meerderheid. Indien men van CD&V een constructieve medewerking verwacht, moet de meerderheid wel enige openheid aan de dag leggen.

De heren *Denys* en *Gatz* willen blijkbaar werk maken van een gezamenlijk standpunt, terwijl de heren *Sannen* en *Lauwers* daar niet in geloven. Voor CD&V is vooral de inhoud belangrijk. Indien men zich echter wil beperken tot agenda, kalender, enzovoort, zegt dat niets over de inhoud. Men moet dus een aantal politieke afspraken maken in

een regeerakkoord. Het toevertrouwen van de gezondheidszorg aan de deelstaten hoort daar bijvoorbeeld zeker in thuis. De uitgewerkte wetteksten dienaangaande volgen later wel. Dat was bij vorige staatshervormingen ook het geval. CD&V wil dus principieel meewerken aan het totstandkomen van een inhoudelijk platform.

B.14. Tussenkoms van de heer Norbert De Batselier

Namens zijn fractie stelt de heer *Norbert De Batselier* dat de volgende federale regering een nieuwe staatshervorming moet realiseren. Dat moet gebeuren binnen een Belgisch kader. De nota van de minister-president kan daartoe als uitgangspunt dienen. De SP.A stelt wel voor om een aantal elementen toe te voegen aan die nota. Een aantal hangende zaken moet men zelfs in 2003 nog kunnen realiseren. Dat geldt bijvoorbeeld voor de uitbreiding van de constitutieve autonomie. Die lijkt onbelangrijk, maar toch is het moeilijk om daarover afspraken te maken.

Wat de inhoud betreft, sluit de SP.A-fractie zich in grote mate aan bij de prioriteitennota. Op strategisch vlak vindt de SP.A niet dat bij de federale regeringvorming een volledig uitgewerkte wettekst moet voorliggen. Men moet wel, naast de agenda, de timing en de methode, ook de krachtlijnen aanduiden.

Zowat alle sprekers verwijzen naar de vijf resoluties van 1999. Vraag is of in het parlement dezelfde geestesgesteldheid heerst als in 1999. Toen wou men een belangrijke stap in de staatshervorming zetten, maar niet buiten elke context. Vandaag ligt dat wellicht anders. Ofwel probeert men op Vlaams en federaal niveau hetzelfde te zeggen, ofwel probeert men een Vlaams eisenpakket als drukkingsmiddel te gebruiken op federaal niveau. Dat zijn twee verschillende strategieën.

De SP.A-fractie wil meewerken aan het afbakenen van prioriteiten. Behalve de in de prioriteitennota genoemde dossiers, zoals mobiliteit, tewerkstelling en financiële autonomie, wil de spreker ook de wapenexport regionaliseren en de bevoegdheid inzake energie herbekijken. Vooral een uitgebreide financiële autonomie is van het grootste belang. Daarom vraagt de heer *De Batselier* de medewerking van CD&V en N-VA.

Indien men van het debat een politiek spel maakt, en op enkele maanden voor de verkiezingen prijzen wil uitdelen aan de beste Vlamingen, heeft die oefening echter geen zin. Als men bereid is om werk te maken van een stapsgewijze staatshervor-

ming en daartoe compromissen te sluiten, kan men wel resultaat boeken.

C. Vergadering van 11 februari 2003

C.1. Twee nieuwe voorstellen van resolutie

De heer *André Denys* verklaart dat de meerderheidsfracties een voorstel van resolutie betreffende een Vlaams programma staatsvorming hebben uitgewerkt. Hij stelt voor om de tekst ervan onmiddellijk uit te delen en bij hoogdringendheid te behandelen in de plenaire vergadering van 12 februari 2003.

Het voorstel van resolutie (zie *Parl. St. VI. Parl. 2002-2003, nr. 1572/1*) verwijst naar de vijf resoluties van 1999 en naar de prioriteitennota van de minister-president. Het omschrijft ook duidelijk de te volgen strategie : bij de federale regeringsvorming moet men afspraken maken over de krachtlijnen van een volgende stap in de staatsvorming.

De heer *Luc Van den Brande* stelt vast dat er nu plots een document wordt rondgedeeld, dat blijkbaar op een drafje is opgesteld door de meerderheidsfracties. Nochtans was het de bedoeling dat meerderheid en oppositie tot een gezamenlijk standpunt zouden komen. Hoewel dat blijkbaar nog niet is uitgesloten, dient ook de CD&V-fractie een voorstel van resolutie in (zie *Parl. St. VI. Parl. 2002-2003, nr. 1573/1*). In dat voorstel wordt verwezen naar de resolutie van 1991, die de basis vormde voor het belangrijke Sint-Michielsakkoord, naar de vijf resoluties van 1999, die bijna unaniem werden goedgekeurd en gebaseerd zijn op de Schrikkelnota van 29 februari 1996, naar hoofdstuk II van het Vlaamse regeerakkoord, dat vooropstelt dat in de huidige regeerperiode grondige hervormingen tot stand zouden komen, en naar bepaalde elementen uit de nota van de minister-president.

Dat CD&V een rol te spelen heeft bij de verdere staatsvorming, dat erkent ook de heer Denys namens de meerderheid. Waar die meerderheid het dossier oorspronkelijk nog doorverwees naar 2004, is haar standpunt inmiddels geëvolueerd : men dringt er nu op aan om bij de federale regeringsvorming minstens de krachtlijnen van een volgende staatsvorming vast te leggen.

Los van de programma's van de verschillende politieke partijen, geeft het voorstel van resolutie van CD&V aan dat de gemeenschappelijke houding van de Vlaamse partijen moet uitgaan van de vijf resoluties van 1999. Bovendien wil CD&V, via een Vlaamse Grondwet en een nieuwe Belgische

Grondwet, een confederaal model invoeren, en de bevoegdheid inzake justitie en lokale politie toewijzen aan de deelstaten. Uiteraard is het van het grootste belang om daartoe de nodige openingen te creëren via de nakende verklaring tot herziening van de Grondwet. Bovendien wordt uitdrukkelijk gevraagd dat de politieke fracties zich ertoe zouden verbinden om die standpunten te verdedigen bij de regeringsonderhandelingen. De Vlaamse regering moet dit Vlaamse programma verwezenlijken in uitvoering van de reeds genoemde vijf resoluties.

De heer Van den Brande stelt wel voor om de ingediende voorstellen van resolutie niet bij hoogdringendheid te behandelen, maar er de nodige tijd voor uit te trekken.

Volgens de heer *Joris Van Hauthem* is de thans gehanteerde manier van werken niet ernstig. De commissie heeft twee volledige vergaderingen gewijd aan een grondige bespreking van de prioriteitennota van de minister-president. Daarna zijn de werkzaamheden een tijdje stilgelegd, zodat de fracties de tijd kregen om hun standpunten om te zetten in een voorstel van resolutie. Tot vandaag werd geen enkel voorstel ingediend. Nu dienen de meerderheidsfracties plots een tekst in, met de vraag om die één dag later al in plenaire zitting te bespreken. Dat is niet ernstig.

In haar voorstel stelt de meerderheid vier principes voorop voor een volgende staatsvorming, maar zij laat daarbij vele vragen onbeantwoord. Men wil meer coherente bevoegdheidspakketten, maar welke pakketten zijn dat, en op welke manier wil men die meer coherent maken ? In hoeverre en op welk vlak wil men meer financiële en fiscale verantwoordelijkheid voor de gemeenschappen en de gewesten ? Niemand is gekant tegen transparante solidariteitsmechanismen, maar hoe wil men die uitwerken ? En voor welke domeinen wil men een uitbreiding van de constitutieve autonomie ?

Na weken van discussie dient men dus een zodanig vrijblijvende tekst in dat er eigenlijk niets instaat. Die tekst zou men dan op een drafje moeten bespreken en goedkeuren, als zijnde hét Vlaamse programma inzake staatsvorming waarmee men rekening zal houden bij de volgende federale regeringsvorming. Daaruit blijkt dat er binnen de meerderheid absoluut geen eensgezindheid bestaat over wat er na de federale verkiezingen inzake staatsvorming moet gebeuren.

De spreker vindt dat de fracties de kans moeten krijgen om op de ingediende teksten te reageren,

eventueel via een eigen voorstel van resolutie. Hij kondigt in elk geval een voorstel van de Vlaams Blok-fractie aan.

C.2. Tussenkoms van de heer Norbert De Batselier

De heer *Norbert De Batselier* merkt op dat uit de tussenkomsen tijdens de vorige vergaderingen een vrij grote consensus is gebleken om de stemming van de vijf resoluties van 1999 in al haar nuances te bevestigen. De nota van de minister-president vormde voor de meeste sprekers een goede basis voor de actualisering van die resoluties. Bovendien zijn daar nog enkele elementen aan toegevoegd, zoals de uitbreiding van de constitutieve autonomie en het wapendossier. Nu de federale verkiezingen zo dichtbij zijn, is het niet zinvol om al die elementen in detail te vermelden. De vrij grote consensus daarover heeft men willen neerschrijven in een voorstel van resolutie dat de krachtlijnen van de houding van de indieners weergeeft. Bovendien is het voorstel een antwoord op de houding van de Franstalige partijen in verband met de herziening van artikel 195 GW.

C.3. Tussenkoms van de heer Luc Van den Brande

Voor de heer *Luc Van den Brande* moet de staats-hervorming leiden tot een beter bestuur in het belang van de mensen. In het voorliggende voorstel van resolutie vraagt de CD&V-fractie daarover een nota van de Vlaamse regering. De nota die werd ingediend is echter van de hand van de minister-president, niet van de regering. Daaruit kan men afleiden dat er binnen de Vlaamse regering geen eensgezindheid bestaat over een globaal standpunt. De commissie moet zich dan ook uitspreken over het voorliggende voorstel.

Momenteel zijn er dus twee nieuwe voorstellen van resolutie neergelegd, waarover de meerderheid blijkbaar op één dag tijd tot besluitvorming wil komen. De CD&V-fractie daarentegen vraagt een maximaal draagvlak, bij alle Vlaamse fracties, voor een gemeenschappelijk standpunt. Alleen op die manier kan men een antwoord bieden op de alledaagse zorgen van de mensen.

Het voorstel van resolutie van CD&V geeft aan welke grondwetsartikelen moeten worden herzien om een confederaal model te kunnen uitwerken. De herziening van artikel 35 GW moet het mogelijk maken om van onderuit verantwoordelijkheden op te bouwen. Vlaanderen moet bevoegd worden voor justitie en politie, en moet kunnen beschikken over een ruimere constitutieve autonomie. Via de herziening van artikel 170 GW moet

een echte fiscale autonomie mogelijk worden. Ook de toekomstige rol van de Senaat moet worden bekeken, zonder dat er sprake kan zijn van een paritaire samenstelling.

Het is belangrijk om daar de volgende weken een grondig debat aan te wijden in de commissie. CD&V wil op de meest open wijze meewerken aan de totstandkoming van een gemeenschappelijk platform.

C.4. Tussenkoms van de heer Kris Van Dijck

De heer *Kris Van Dijck* herinnert eraan dat in de enkele weken geleden gevoerde discussie over de te volgen strategie nogal wat wrevel bestond over het toen door de minister-president voorgestelde tijdspad. Hij verwees het dossier door naar 2004, wanneer de deelstaatverkiezingen plaatsvinden. Toen al gaf de N-VA-fractie aan dat men reeds bij de federale verkiezingen van 2003 vooruitgang moet boeken.

De *minister-president* wijst erop dat hij de eerstkomende federale verkiezingen altijd als een belangrijk moment heeft omschreven. Het daaropvolgende regeerakkoord moet de nodige garanties bieden voor een volgende staats-hervorming. Maar wellicht zal men pas na de deelstaatverkiezingen van 2004 alle knopen kunnen doorhakken. Dat betekent echter niet dat men pas na die verkiezingen gesprekken zal aangaan.

De heer *Kris Van Dijck* stelt vast dat er in het meerderheidsvoorstel sprake is van krachtlijnen, garanties en termijnen. De algemene termen waarin het voorstel van resolutie wordt geformuleerd, blijven echter heel wat vragen oproepen. Zij lijken weinig waarborgen te bieden. Of dat zo is, zal blijken na de verkiezingen van 18 mei 2003.

C.5. Tussenkoms van de heer Eric Van Rompuy

De heer *Eric Van Rompuy* kan zich niet van de indruk ontdoen dat men met een kluitje in het riet wordt gestuurd. Wat nu gebeurt, is een politiek manoeuvre om de Franstaligen zo snel mogelijk te verzekeren dat men niet over de staats-hervorming zal onderhandelen bij de federale regeringsvorming. In zijn nota stelt de minister-president dat de politieke logica gebiedt dat de eigenlijke onderhandelingen pas kunnen worden afgerond na de deelstaatverkiezingen van 2004. In het federale regeerakkoord zou hij alleen een agenda, een methodologie en een timing opnemen. De heer Denys heeft daar het begrip 'krachtlijnen' aan toegevoegd.

Plotseling leggen de meerderheidsfracties een voorstel van resolutie neer. Zij zijn het blijkbaar eens geworden, maar dan wel over een tekst waar niets instaat. Volgens dat voorstel moet, binnen het kader van de vijf resoluties, een viertal principes aan de basis liggen van de staatshervorming. Er wordt echter niet bij gezegd of die principes maximaal of minimaal zullen worden ingevuld. Wat houdt bijvoorbeeld de vraag naar meer coherente bevoegdheidspakketten concreet in? Wil men het gezondheidsbeleid overhevelen? Heeft Agalev zijn terughoudendheid terzake misschien afgelegd? Over fiscale verantwoordelijkheid zeggen de VLD en de parlementsvoorzitter iets totaal anders. Over solidariteitsmechanismen kan men een heel boek schrijven. De enige bedoeling van de ingediende tekst bestaat er duidelijk in premier Verhofstadt de mogelijkheid te bieden een nieuwe regering te vormen, zonder enige vooruitgang te moeten boeken inzake de staatshervorming. Dat dossier wordt uitgesteld tot na de volgende deelstaatverkiezingen.

Waarom wil men nu plots zo snel gaan? Wellicht heeft dat te maken met de weigerachtige houding van de Franstalige partijen tegenover de herziening van artikel 195 GW. Zij willen daarover niet onderhandelen. Men zal dus een uitgebreide lijst van te herziene grondwetsartikelen moeten goedkeuren. Dat veronderstelt dat men een bepaalde visie heeft op het geheel, en dat men weet waar men naartoe wil met de staatshervorming. Wat de visie is van het Vlaams Parlement of de Vlaamse regering op de grondwetsherziening, blijkt in elk geval niet uit het nieuwe voorstel van resolutie van de meerderheid.

De snelheid waarmee de meerderheid haar voorstel wil goedkeuren, verraadt vooral dat zij het dossier zo snel mogelijk uit het parlement weg wil. Zoals de minister-president wil men de staatshervorming voor zich uit schuiven tot 2004. De spreker vraagt zich af waarom zijn fractie niet werd geadviseerd over de ingediende tekst. Het was nochtans de bedoeling om gezamenlijk te werken aan een voorstel. Indien de tekst die nu voorligt het Vlaamse front moet voorstellen, gaat het eerder om een papieren front.

Volgens de heer Van Rompuy gaat het dus om een politieke manoeuvre. Hij betreurt het dat de voorzitter zich daartoe leent. Dat de jarenlange inspanningen die hebben geleid tot de vijf resoluties van 1999, de stapsgewijze benadering en de verklaringen van diverse politieke partijen niet meer hebben opgeleverd dan wat nu voorligt, is een grote ontgoocheling. Met het meerderheidsvoorstel kan men alle kanten uit. Van een herziening van artikel 195 GW is geen sprake meer. De kans is groot dat

er van een grondwetsherziening helemaal niets in huis zal komen. De Vlaamse meerderheidspartijen zijn er immers onvoldoende op voorbereid. Bovendien is men het binnen de meerderheid niet eens.

CD&V is mee verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de Belgische staat, en heeft er mee voor gezorgd dat de laatste jaren fundamentele stappen zijn gezet. Zij wil ook de volgende jaren meewerken aan een constitutioneel project. De huidige meerderheid gaat er echter vanuit dat zij na de verkiezingen gewoon zal kunnen doorgaan. Daar zal de kiezer over beslissen. Bovendien is op federaal niveau een tweederde meerderheid nodig om een en ander te kunnen realiseren. Daarvoor zal men CD&V misschien nog nodig hebben.

De heer *Norbert De Batselier* wijst erop dat hij het voorstel van resolutie niet mee heeft ondertekend. Het reglement voorziet de mogelijkheid om een tekst bij hoogdringendheid te bespreken in de plenaire vergadering. Ook de CD&V-fractie heeft trouwens een voorstel klaargestoomd. Tijdens de vorige commissievergaderingen werd aangedrongen op een snelle afhandeling. Nu men voorstelt om inderdaad snel te werken, moet het plots weer trager.

C.6. Tussenkomst van de heer André Denys

De heer *André Denys* is verbaasd over de wending die het debat neemt. Hij benadrukt dat de tekst van de meerderheid al langer klaar was, maar dat er nog werd gediscussieerd over de timing van de behandeling ervan. Daarom werd hij niet eerder ingediend. Nu blijkt dat de Franstalige partijen front vormen met het oog op de niet-herziening van artikel 195 GW, moet het Vlaams Parlement daarop snel kunnen inspelen. Daarom is het belangrijk om de voorstellen van resolutie onmiddellijk te behandelen in de plenaire vergadering.

Binnen de meerderheid bestaat grote eensgezindheid over de inhoud van haar voorstel van resolutie. In het voorstel wordt duidelijk verwezen naar de vijf resoluties van 1999, en naar de prioriteiten in de nota van de minister-president. Voor het eerst wordt ook een strategie opgenomen. In het verleden heeft men dat nooit gedaan. In het federale regeerakkoord zullen dus krachtlijnen, garanties en timing van een verdere staatshervorming worden ingeschreven.

Het is zeer belangrijk om daarover een Vlaams front tot stand te brengen. Daarom nodigt de spreker de andere partijen uit om van dit debat geen oefening in communautair opbod te maken. Het

voorstel van de meerderheid biedt inderdaad nog enige ruimte met betrekking tot de inhoud. Dat is logisch. Bij vorige besprekingen heeft men immers kunnen vaststellen dat men nooit waterdichte garanties kan bekomen, en dat men altijd afhankelijk blijft van de politieke wil van alle betrokken partijen. Daarom weerspiegelt het voorstel vooral een visie over het gewenste concept van staatshervorming en van samenleving. Daarbij worden ook de nodige invalshoeken aangegeven. Het is beter om niet alles tot in de kleinste details te regelen. Die details werken immers beperkend bij de onderhandelingen. Op basis van de principes die men in een resolutie opneemt, kan men wel stap voor stap vooruitgang boeken.

C.7. Tussenkoms van de minister-president

De *minister-president* vraagt om een aantal zaken duidelijk van elkaar te onderscheiden. Hij wijst erop dat de vijf resoluties van 1999 voor zowat alle fracties het kader blijven vormen waarbinnen verdere stappen in de staatshervorming kunnen en moeten worden gezet.

Rekening houdend met het Vlaamse regeerakkoord, met de verwezenlijkingen van de huidige legislatuur en met een noodzakelijke actualisering, moet men prioriteiten bepalen voor de volgende legislatuur. Dat is het voorwerp van de prioriteitennota. Voor sommige fracties gaat die nota te ver, voor andere niet ver genoeg. De CD&V-fractie wil bijvoorbeeld de regionalisering van het justitiebeleid toevoegen aan de lijst van prioriteiten. De vraag is of men erin zal slagen een soort minimumprogramma op te stellen waarin alle fracties, steeds op basis van de vijf resoluties van maart 1999, een aantal gemeenschappelijke inzichten neerschrijven.

Vervolgens moet men een strategie bepalen. Zowel voor als na de verkiezingen volgen daartoe belangrijke momenten. Voor de verkiezingen is dat het moment waarop de federale wetgever een aantal grondwetsartikelen in herziening stelt. Voor de verkiezingen van 1999 werd een zeer beperkte lijst opgesteld. Thans werd in de schoot van de federale regering een politiek akkoord afgesloten om artikel 195 GW voor herziening vatbaar te verklaren, en zo de mogelijkheid te creëren om de Grondwet permanent te herzien. Op die werkwijze is veel kritiek geuit, ook door grondwetspecialisten. Toch blijft de minister-president die piste steunen. In vergelijking met de buurlanden is de Belgische procedure om de Grondwet te herzien immers complex en omslachtig.

Indien men artikel 195 GW niet voor herziening vatbaar verklaart, zal men effectief een lijst van te herziene artikelen moeten aanleggen, om een aantal hervormingen grondwettelijk te kunnen verankeren. Sommigen stellen dat die grondwettelijke basis niet echt nodig is, omdat men, zoals in de huidige legislatuur is gebleken, de staat ook kan hervormen op basis van bijzondere wetten.

De tekst van de meerderheidsfracties geeft duidelijk aan dat onmiddellijk na de federale verkiezingen krachtlijnen moeten worden vastgelegd in het federale regeerakkoord. In zijn prioriteitennota had de minister-president het nog over agenda, methodologie en timing. Hij gaf ook aan dat de onderhandelingen over een nieuwe staatshervorming wellicht pas zullen worden afgerond na de deelstaatverkiezingen van 2004. Dat neemt niet weg dat ook hij garanties wil vastleggen en afspraken wil maken in het federale regeerakkoord.

De heer Sauwens stelde dat zijn fractie niet zou toetreden tot een federale regering, indien zij niet over de nodige waarborgen beschikt dat een volgende staatshervorming wordt doorgevoerd en geïmplementeerd voor de deelstaatverkiezingen van 2004. In haar voorstel van resolutie geeft de CD&V-fractie uiteindelijk twee overwegingen mee. Zij vraagt aan de Vlaamse politieke fracties om haar standpunten te 'verdedigen'. Dat is niet alleen geen resultaatsverbintenis, maar zelfs geen middelenverbintenis. Vervolgens somt men een aantal grondwetsartikelen op die men in herziening wil stellen. Betekent dit dat de oppositie niet zo ver wil gaan als de meerderheid, die vraagt om waarborgen op te nemen in het federale regeerakkoord? In het voorstel van CD&V staat dat immers niet bepaald. Hoe ver moeten voor CD&V de waarborgen in het federale regeerakkoord strekken? Welke minimale afspraken zal men moeten maken? De N-VA is daarover zeer duidelijk, maar CD&V wil blijkbaar alle mogelijkheden openlaten.

C.8. Tussenkoms van de heer Joris Van Hauthem

De heer *Joris Van Hauthem* staat versted over het verregaande cynisme van de minister-president. In het begin van de legislatuur wou de heer Dewael niet worden ondervraagd over communautaire aangelegenheden, omdat dat niet tot zijn bevoegdheden behoort. Nu stelt hij dat men een volgende staatshervorming pas in 2004 zal kunnen realiseren, hoewel hij voordien beweerde dat het Lambertakkoord geen eindpunt was, en dat hij bij de federale regeringsonderhandelingen nog een en ander wou doordrukken.

De oppositie heeft erop gewezen dat de minister-president aan de Franstaligen het signaal wou geven dat hij niet moeilijk zal doen bij de komende regeringsonderhandelingen. Er komt geen eisenbundel die te nemen of te laten is. Nu ligt er een voorstel van resolutie, als antwoord op de weigering van de Franstaligen om artikel 195 GW voor herziening vatbaar te verklaren. In dat voorstel staat niets. Zelfs de prioriteitennota van de minister-president wordt er niet in opgenomen. Bovendien wil men het dan ook nog bij hoogdringendheid door de plenaire vergadering laten goedkeuren. Het komt er dus op neer dat men dit lastige probleem zo snel mogelijk van de baan wil. Tegelijk geeft men aan de Franstaligen nog eens het signaal dat ze zich niets moeten aantrekken van eventuele Vlaamse eisen bij de volgende regeringsonderhandelingen. Dat is de essentie. Al de rest is puur cynisme.

C.9. Gedachtewisseling

Volgens de heer *Norbert De Batselier* moet men de twee voorstellen van resolutie tegen elkaar afwegen. In het ene voorstel vraagt men de uitvoering en actualisering van de vijf resoluties van 1999, een eigen Vlaamse en een nieuwe Belgische Grondwet. Aan een Vlaamse Grondwet wordt momenteel gewerkt. Niemand twijfelt aan de noodzaak ervan. Blijkbaar wil CD&V ook de keuze voor een confederaal model vastleggen. Dat draagt echter niets bij tot het voorstel van resolutie. Verschillende partijen zijn het niet eens met dat model.

Ook in het andere voorstel van resolutie wordt verwezen naar de resoluties van 1999. Uit de nota van de minister-president worden de ideeën inzake meer coherente bevoegdheidsverdeling, meer financiële en fiscale verantwoordelijkheid en transparante solidariteitsmechanismen overgenomen. De uitbreiding van de constitutionele autonomie werd er op initiatief van de spreker aan toegevoegd. Bovendien wordt een timing ingeschreven en wordt vooropgesteld dat de krachtlijnen van de volgende staatshervorming moeten worden ingeschreven in het federale regeerakkoord.

Het enige significante verschil tussen het beschikbare gedeelte van beide voorstellen bestaat erin dat CD&V de grondwetsartikelen opsomt die zij voor herziening vatbaar wil verklaren, een oefening die elke partij zal moeten maken. De voorstellen verschillen dus niet zoveel van elkaar. Telkens gaat men uit van de vijf resoluties van 1999. CD&V voegt daar politie en justitie aan toe, terwijl de meerderheid meer de nadruk legt op mobiliteit en

tewerkstelling. Over die punten moet men discussiëren.

Het komt er dus vooral op aan een goede strategie te ontwikkelen om, in het kader van de vijf resoluties en samen met de Franstaligen, een aantal concrete punten te verwezenlijken. Niemand heeft er baat bij dat de goede sfeer tussen Vlamingen en Franstaligen zou vertroebelen. Dat zou immers elke vooruitgang in de weg staan. Een betere dienstverlening voor de burger vormt het uitgangspunt bij elke goede staatshervorming. Voor die burger is het immers niet belangrijk wie bevoegd is, zolang hij maar de beste dienstverlening krijgt.

In België heeft een staatshervorming alleen kans op slagen als ze voor beide grote gewesten een win-winsituatie oplevert. Iedereen die al eens aan de onderhandelingstafel heeft gezeten, weet dat. Alleen wie niet moet of wil onderhandelen, is niet verplicht om te zoeken naar compromissen. Dan kan men propageren wat men wil, omdat men geen gesprekspartner heeft en er ook geen zoekt. Wie echter de staat wil hervormen ten bate van de burgers van beide deelstaten, zal dat stap voor stap moeten doen, en ervoor zorgen dat de hervorming haalbaar is, ook voor de gesprekspartner.

Mevrouw *Mieke Van Hecke* stoort zich aan de *carte blanche* die het Vlaams Parlement geeft aan de onderhandelaars op federaal niveau, om zelf te bepalen wat de krachtlijnen zijn, hoever men wil gaan, wat men precies zal opnemen en binnen welke timing. Nochtans leverde de discussie tijdens de vorige vergaderingen één inhoudelijke rode draad op, namelijk dat men vanuit een Vlaams front de prioriteiten voor een volgende staatshervorming moet afbakenen. Aan het einde van die discussie werd besloten om met de democratische partijen een prioriteitennota op te stellen.

De spreker is ontgoocheld in de werkwijze van de meerderheidsfracties. De federale onderhandelaars zullen de krachtlijnen van de volgende staatshervorming kunnen vastleggen, zonder dat het Vlaams Parlement een gemeenschappelijk forum heeft vastgelegd. Dat is een regelrechte abdicatie van het parlement. Zelfs de minimale stappen die, blijkens de uitspraken van zowat alle Vlaamse ministers, nodig zijn voor een beter bestuur in Vlaanderen, zet men niet op papier. Die zijn nochtans niet gericht tegen de Franstaligen.

Het voorstel van resolutie van de meerderheid beantwoordt absoluut niet aan de vraag van CD&V aan de Vlaamse regering om een nota op te stellen, op basis waarvan men in een resolutie een Vlaams

programma voor de federale onderhandelingen over een verdere staatshervorming tot stand zou brengen.

Volgens de heer *Luc Van den Brande* bestaat het verschil tussen de twee voorstellen erin dat het voorstel van de meerderheid een 'papiertje' is, terwijl het voorstel van CD&V een resolutie met inhoud is. De voorzitter leek er trouwens voor gewonnen om een aantal punten van het CD&V-voorstel over te nemen.

Men verbaast er zich over dat de CD&V-fractie "niet inziet dat men hoogdringend tot besluitvorming moet komen". De spreker herinnert eraan dat de minister-president gedurende twee maanden, dat wil zeggen tussen de indiening van het voorliggende voorstel van resolutie op 8 november 2002 en de indiening van zijn prioriteitennota op 7 januari 2003, geen enkel standpunt heeft willen innemen. Het is dus niet CD&V dat heeft gevraagd om het debat twee maanden stil te leggen.

Het gaat nu zelfs niet meer om een Vlaams affront, het is eerder een aftocht geworden. De vraag die de Vlaamse volksvertegenwoordigers moet bezighouden, is hoe men samen kan instaan voor het Vlaamse belang, niet tegen de Franstaligen, maar in het belang van de mensen. In zijn nota gaf de minister-president aan dat artikel 195 GW het wondermiddel is dat alles mogelijk maakt. Men zou immers in de loop van dezelfde legislatuur, zonder de kiezer te moeten consulteren, de Grondwet kunnen wijzigen. CD&V heeft zich daartegen verzet, omdat men op die manier ook de rechten en vrijheden, onder meer inzake onderwijs, op de helling kan zetten. Het meerderheidsvoorstel bevat geen verwijzing meer naar artikel 195 GW, wellicht omdat ondertussen duidelijk is gebleken dat PS en MR, hoewel ze zich eerst principieel akkoord hadden verklaard met de herziening van dat artikel, daar nu fel tegen gekant zijn.

Op 7 januari 2003 zei de minister-president dat bij de vorming van de volgende federale regering een duidelijk akkoord moet worden bereikt over agenda, timing en methodologie. Hij had het daarbij niet over inhoud, materies of krachtlijnen. Wanneer hij in zijn nota verwijst naar de politieke logica die gebiedt dat de eigenlijke onderhandelingen pas na de deelstaatverkiezingen kunnen worden afgerond, bedoelt hij eigenlijk de VLD-logica die de heer Verhofstadt zonder enig probleem aan de leiding van de volgende federale regering moet brengen. Wat de minister-president nu zegt, is dus intellectueel en politiek oneerlijk. Gelukkig heeft de heer Denys als eerste de moed gehad om te eisen dat

men minstens een akkoord moet hebben over de krachtlijnen.

Er is dus wel degelijk een essentieel verschil tussen het 'papiertje' van de meerderheid en het voorstel van CD&V. Wat de meerderheid voorstelt, is een amalgaam van algemene principes zonder enig engagement. CD&V daarentegen vraagt dat de Vlaamse regering en de Vlaamse fracties zouden instaan voor de uitvoering van de resoluties van maart 1999. Die formulering is letterlijk overgenomen uit de resolutie van 1991, die heeft geleid tot het belangrijke Sint-Michielsakkoord.

CD&V geeft in haar voorstel duidelijk aan via welke grondwetsartikelen een confederaal staatsmodel kan worden gerealiseerd. De herziening van de artikelen 1 tot en met 3 GW strekt ertoe nadrukkelijk in de Grondwet in te schrijven dat België bestaat uit twee deelstaten, een hoofdstedelijk gewest en een Duitstalige autonome gemeenschap. Artikel 35 GW, dat betrekking heeft op de residuaire bevoegdheden, moet worden gewijzigd om vanuit de deelstaten te kunnen bepalen waar de verantwoordelijkheden moeten liggen en te kunnen afspreken wat op confederaal niveau aan bevoegdheden zal overblijven. Het pleidooi van CD&V voor een confederaal model is dus niet zomaar een politiek statement. Het heeft inhoud en is consequent.

De heer *Norbert De Batselier* vraagt of dat betekent dat CD&V niet zal toetreden tot een regering indien die artikelen niet voor herziening vatbaar zijn. Vormt dat voor CD&V een breekpunt ?

De heer *Luc Van den Brande* antwoordt dat men een confederale staat alleen kan realiseren als men die artikelen voor herziening vatbaar verklaart. De echte vraag is of SP.A en Spirit bereid zijn om een Vlaams front te vormen, zodat alle Vlaamse partijen een gemeenschappelijke lijst van grondwetsartikelen kunnen neerleggen.

De minister-president verwijt aan CD&V een minimalistische opstelling. Dat moet men toch maar durven, nadat men zelf een minimale Lambermonthervorming en een dramatisch negatieve Lombardhervorming heeft gerealiseerd. Bovendien dient men nu amper een 'papiertje' in, dat een minimaal lijstje omvat en zelfs niet meer beantwoordt aan de prioriteitennota van de minister-president.

De spreker gelooft niets meer van wat de meerderheid zegt. In het regeerakkoord staat dat men in de eerste helft van de legislatuur een aantal vanzelf-

sprekende hervormingen zou doorvoeren, en in de tweede helft een aantal meer fundamentele hervormingen. Daar is niets van terechtgekomen. Men heeft zelfs geen inspanningen in die richting geleverd. Dat komt omdat men de gedane beloftes toch niet kan waarmaken. Van de aangekondigde ‘nieuwe tijden’, waarin de federale ministers zouden zeggen en doen wat in het Vlaams regeerakkoord staat, is niets in huis gekomen. De voorspelde modelstaat is geen stap dichterbij gekomen. Dat was alleen maar intellectueel en politiek bedrog.

CD&V blijft beschikbaar voor het uitschrijven van een consensustekst, maar alleen indien daarbij een fatsoenlijke timing wordt gerespecteerd. Het is immers niet ernstig om een dergelijk dossier op één dag af te haspelen.

De heer *Herman Lauwers* verbaast zich over de dubbelzinnige spelletjes van de CD&V-fractie, die nochtans beschikt over veel politieke ervaring. Mevrouw Van Hecke wil in het Vlaams Parlement een consensus bereiken over een minimumprogramma voor een volgende staatsvorming, en dat net voor de verkiezingen. Zij moet beseffen dat een dergelijke minimale consensus minder zal bevatten dan wat in het voorstel van resolutie van CD&V staat. Dat voorstel is immers geen minimale consensus, maar een politiek verkiezingsplatform. Dat is uiteraard geen probleem. Maar men mag van het Vlaams Parlement niet vragen om het platform van CD&V over te nemen als zijnde hét Vlaamse programma staatsvorming. Dat is niet realistisch.

Men zou inderdaad kunnen opteren voor het zoeken naar een minimale consensus. Dat is echter politiek niet opportuun. Naargelang de Vlaamse en Franstalige coalitiepartners die zullen onderhandelen, zal men mogelijk meer kunnen realiseren dan die minimale consensus. In dat geval is zo'n consensus nutteloos. Men gaat toch niet op voorhand aan de Franstaligen meedelen wat het Vlaamse minimumprogramma is? De twee ingediende voorstellen van resolutie doen dat niet. Zij gaan uit van de vijf resoluties van maart 1999, aangevuld met een aantal actuele eisen.

In het meerderheidsvoorstel wordt ook het cruciale moment vastgelegd, namelijk de federale verkiezingen van 2003. Het behoort tot het wezen van het democratische proces dat er bij een coalitievorming die stappen moet inhouden voor een verdere staatsvorming, ruimte voor onderhandeling moet zijn. Een minimale consensus opstellen, zou dan ook contraproductief werken, en is bovendien niet haalbaar zo kort voor de verkiezingen. In elk

geval heeft Spirit haar lijst met te herziene grondwetsartikelen al neergelegd in de Kamer.

De heer *Ludo Sannen* wil het debat zo snel mogelijk beëindigen. De heer Van den Brande tracht de commissie te overdonderen met een ethisch jargon. Op inhoudelijk vlak leveren zijn tussenkomsten echter geen meerwaarde op. Hoe langer dit debat nog duurt, hoe meer men zal proberen om zich als de betere Vlaming te manifesteren, om elkaar onderuit te halen en elkaars geloofwaardigheid te ondermijnen. Veel inhoudelijke vooruitgang zal men echter niet meer boeken.

De spreker sluit zich aan bij de opmerking van de heer Lauwers dat het niet verstandig is om concrete, inhoudelijke minimumeisen vast te leggen. Men legt toch zijn kaarten niet op tafel vlak voor de onderhandelingen! Het is wel belangrijk om het uitgangspunt van de onderhandelingen te verduidelijken. Voor de meerderheidsfracties zijn dat de vijf resoluties van 1999, aangevuld met een aantal nieuwe principes. Zij moeten gestalte krijgen in het regeerakkoord. Die resultaatsverbintenis werd opgenomen in het voorstel van resolutie van de meerderheid. Er is dus geen sprake van een *carte blanche*.

Wat CD&V voorstelt, is vrijblijvend. Enerzijds schuift men een deel van de verantwoordelijkheid door naar de Vlaamse regering, die bij eventuele onderhandelingen een aantal eisen moet inbrengen en een standpunt moet innemen over de grondwetsherziening, anderzijds beperkt men zich tot de vraag aan de fracties om de inhoud van de resolutie te verdedigen. De uitgangspunten van CD&V zijn gedeeltelijk dezelfde als die van de meerderheid, alleen voegt zij daar het confederale model, de politie en de justitie aan toe. Van de gemeenschapsbevoegdheden, bijvoorbeeld in Brussel, is in de tekst van CD&V geen sprake. Men heeft het over de deelstaten Vlaanderen en Wallonië, een specifiek statuut voor Brussel en de Duitstalige Gemeenschap. De Agalev-fractie wil Brussel en de Vlaamse culturele bevoegdheden in Brussel echter niet loslaten. Het begrip ‘gemeenschap’ moet ingeschreven blijven in de Grondwet.

In het voorstel van resolutie van de heer Van den Brande c.s. is geen enkel engagement opgenomen. Er is alleen sprake van het ‘verdedigen’ van de vermelde standpunten. In het meerderheidsvoorstel wordt wel een resultaatsverbintenis aangegaan: krachtlijnen en termijn van uitvoering moeten worden opgenomen in het regeerakkoord. Los van de inhoud bevat het meerderheidsvoorstel dus een veel sterker engagement dan de vrijblijvende tekst

van CD&V, waarmee men vooral verantwoordelijkheden doorschuift en zijn eigen verantwoordelijkheid ontloopt. Een langdurig parlementair debat, waarbij men die vrijblijvendheid etaleert, is zinloos. Daarom is het beter om snel duidelijkheid te creëren over de voorstellen van resolutie en de engagementen die ermee gepaard gaan.

Volgens de heer *Eric Van Rompuy* is het duidelijk dat 'paars' wil doorgaan na de verkiezingen, maar dan alleen als er geen staats hervorming komt. De Franstaligen zijn daarover zeer duidelijk. De voorgestelde werkwijze strekt ertoe om het Vlaams Parlement zo snel mogelijk vakkundig buitenspel te zetten. Een eerste poging daartoe van de minister-president, die stelde dat hij pas over een staats hervorming zou onderhandelen na de deelstaatverkiezingen van 2004, werd doorkruist door de heer *Denys*, die de krachtlijnen van die staats hervorming wil opgenomen zien in het federale regeerakkoord.

Van een herziening van artikel 195 GW is inmiddels geen sprake meer. CD&V zal dus zijn verantwoordelijkheid nemen en de artikelen aanduiden die zij voor herziening vatbaar wil verklaren, onder meer met het oog op het invoeren van een confederaal model. De andere Vlaamse partijen zullen dat niet doen. Er zal zelfs geen verklaring tot grondwets herziening komen, tenzij misschien om de Senaat te hervormen.

Indien twee partijen, waarvan de ene zich tegen het confederalisme keert en de andere de confederalistische traditie van de VU wil voortzetten, als kartel aan de verkiezingen deelnemen met een gemeenschappelijk programma, zet men de kiezer duidelijk op het verkeerde been.

De heer *Norbert De Batselier* stelt vast dat de heer *Van Rompuy* als enige over de verkiezingen en over partijen begint, terwijl hij altijd zegt dat het debat daar niet mag over gaan.

CD&V kiest voor een confederaal model. Toch zal ook zij tot een compromis moeten komen, indien zij onderhandelt met partijen die daar niet voor kiezen. Bovendien zijn discussies over een federaal of confederaal model onzinnig. Dat zijn politieke spelletjes om na te gaan wie de beste Vlaming is. Men moet over de inhoud debatteren in plaats van over begrippen. De Belgische Grondwet bevat nu al heel wat confederale elementen, naast federale en unitaire. Dat is nu eenmaal de gehanteerde werkwijze, en dat zal altijd zo blijven. In geen enkel land heeft men een Grondwet waarin een bepaald model in elk artikel consequent is uitgewerkt.

De heer *Eric Van Rompuy* stelt vast dat de meerderheid de gehele staats hervorming wil afhandelen binnen een tijdspanne van 24 uur, op basis van een resolutie van een half blad. Hij is het absoluut niet eens met die manier van werken.

Als lid van de oppositie heeft de heer *André Denys* al twee maal een dergelijk debat meegemaakt, namelijk in 1991 en in 1999. Het meerderheidsvoorstel dat thans voorligt, is inhoudelijk sterker dan de resolutie van 1991. Ook toen heeft men zich beperkt tot visies en opties, zonder in detail te gaan. Nu wordt echter ook een strategie opgenomen. In 1991 stemden de liberalen vanuit de oppositie tegen het voorstel, omdat zij dat politiek wilden uitspelen. In 1999 heeft de VLD de vijf resoluties wel mee goedgekeurd. Toen werd in het parlement immers een Vlaams front gevormd.

Men moet uitmaken of men vandaag een Vlaams front wil vormen op basis van hetgeen voorligt. De spreker heeft de indruk dat die wil bij CD&V niet aanwezig is, omdat zij de staats hervorming wil uitspelen bij de verkiezingen. Daarom stelt hij voor dat de meerderheidspartijen een resolutie goedkeuren. Het is beter om daar niet mee te wachten. Dergelijke resolutie is immers een belangrijk politiek signaal.

IV. Stemming

Het voorstel van resolutie betreffende een geactualiseerd Vlaams programma staats hervorming wordt verworpen met 8 stemmen tegen 3 bij 2 othoudingen.

De verslaggever,

De voorzitter,

Herman LAUWERS

Norbert DE BATSELIER

BIJLAGE

**Prioriteitennota staatshervorming
Beter bestuur door coherente bevoegdheden**

1. Een staatsstructuur "sui generis"

De Belgische staatsinrichting is inmiddels de vrucht van vijf staatshervormingen waarbij de unitaire staat vreedzaam omgevormd werd tot een federale staat. Zoals elk federaal staatsbestel is ook het Belgisch federalisme een federalisme "sui generis". Dé federale staat bestaat immers niet. Er zijn evenveel types federalisme als er federale staten zijn. Elke federale staatsvorm is steeds de resultante van specifiek historische omstandigheden. Welke benaming men dan ook kleeft op het Belgisch staatsverband is van ondergeschikt belang. Het feit dat artikel 1 van de Belgische Grondwet poneert dat "België een federale staat is, bestaande uit gemeenschappen en gewesten", weerhoudt vooraanstaande constitutionalisten als Alen, Rimanque en Velaers niet, in het Belgisch staatsverband vele confederale elementen te onderkennen. Zij wijzen daarbij op de pariteit in de federale ministerraad, de indeling van de gekozen federale parlementsleden in een Nederlandse en Franse taalgroep, de samenstelling van de hoogste rechtscolleges uit evenveel Nederlands- als Franstaligen, de verdragsbevoegdheid van de deelgebieden, de afwezigheid van federaal georganiseerde politieke partijen en tenslotte het bestaan van twee "gescheiden" publieke opinies. André Alen stelt dan ook : "Op het vlak van de federale besluitvorming kent men derhalve een 'paritair beheer van centrale bevoegdheden', een continu zoeken naar een compromis tussen twee bevolkingsgroepen en gaat het eerder om een confederaal dan om een federaal systeem". Een discussie over semantiek is dan ook weinig zinvol. Waar het om gaat is welke bevoegdheden én middelen de deelstaten ter beschikking hebben om een beleid te voeren in het belang van de burger, wetende dat er een rechtstreeks verband bestaat tussen de institutionele kwaliteit van een regio en haar welvaartsontwikkeling.

De hele discussie rond de kwalificatie van onze staatsstructuur - federaal dan wel confederaal - krijgt bovendien een andere dimensie wanneer we ze tegen het licht van artikel 35 van onze Grondwet houden. Luidens artikel 35 van de Grondwet, ingevoegd bij de vierde staatshervorming van 1993, is de federale overheid slechts bevoegd voor de aangelegenheden die de grondwet en de wetten, krachtens de grondwet zelf uitgevaardigd, haar uitdrukkelijk toekennen. Doch de grondwet zélf stelt de inwerkingtreding van deze bepaling afhankelijk van twee voorwaarden. Ten eerste moet een bijzondere meerderheidswet bepalen welke overheden, gemeenschappen en/of gewesten, bevoegd zijn voor de residuaire

materies. Ten tweede moet in de grondwet een lijst van exclusieve federale bevoegdheden worden opgenomen. Het opstellen van een dergelijke lijst van exclusieve federale bevoegdheden past perfect in een logica, waar het gewicht bij de deelstaten gelegd wordt die samen bepalen wat de federale bevoegdheden zijn.

2. Vlaanderen na vijf staatshervormingen

Een staatsinrichting is nooit definitief voltooid en dient steeds aangepast te worden aan nieuwe maatschappelijke evoluties en inzichten. Zo is in Vlaanderen sinds de rechtstreekse verkiezing van het Vlaams Parlement in 1995 een brede consensus gegroeid over de noodzaak van verdere hervormingen. Die consensus resulteerde in vijf resoluties m.b.t. de staatshervorming die het Vlaams Parlement in maart 1999 heeft aangenomen. Die resoluties vormden ook de inspiratiebron voor het institutioneel luik van het Vlaams regeerakkoord van juli 1999. Dankzij de akkoorden van Lambermont en Lombard werd het regeerakkoord al voor een flink stuk gerealiseerd, hoewel dat niet evident was aangezien verschillende artikelen van de grondwet die cruciaal waren voor de klare uitvoering van de Vlaamse resoluties niet voor herziening vatbaar waren verklaard tijdens de vorige legislatuur.

Bovenvermelde communautaire akkoorden resulteerden vooreerst in de overheveling van de bevoegdheden inzake landbouw, zeevisserij en buitenlandse handel naar de deelstaten. Vanaf 2004 krijgen de deelstaten, in het verlengde van hun bevoegdheden, ook de bevoegdheid over ontwikkelingssamenwerking. Vervolgens werd, door de overheveling van de gemeente- en provinciewet, de organisatie van de lokale en provinciale besturen een bevoegdheid van de deelstaten. Tenslotte werden ook de autonome besteding van de opbrengsten van de Nationale Loterij op basis van de bevoegdheden en de instelling van een Vlaamse controlecommissie voor de verkiezingsuitgaven gerealiseerd. De akkoorden versterkten ook de positie van de Vlamingen in Brussel : de Brusselse leden van het Vlaams Parlement zullen in de toekomst rechtstreeks verkozen worden; in de Brusselse Hoofdstedelijke Raad komt een sterkere en gegarandeerde vertegenwoordiging van de Vlamingen; ook op het lokale niveau krijgen de Vlamingen meer armslag in het beleid. Door aan het aanstellen van een Vlaamse schepen financiële consequenties te koppelen, zullen de 19 Brusselse gemeenten uiterlijk in 2006 alle een Vlaamse schepen hebben.

Op fiscaal vlak verwierven de deelstaten dankzij de Lambermont-staatshervorming de volledige bevoegdheid over de

gewestelijke belastingen. Bovendien beschikken de deelstaten nu over een, weliswaar nog te beperkte, fiscale autonomie die het mogelijk maakt kortingen toe te kennen op de personenbelasting en de fiscaliteit in te zetten als instrument in het beleid. En het aan de gemeenschappen toegewezen deel van de BTW waarmee het onderwijs wordt gefinancierd, werd herzien op basis van objectieve criteria en de onderwijsmiddelen werden welvaartsvast gemaakt.

De dagelijkse bestuurservaring leert evenwel dat de huidige bevoegdheidsverdeling nog onvolmaakt is en op een aantal terreinen een efficiënt beleid in de weg staat. Zo kwamen de afgelopen jaren meningsverschillen tussen Nederlandstaligen en Franstaligen aan het licht inzake het jeugdsanctierecht, het inburgeringsbeleid, het tijdskrediet, de verkeersveiligheid, de uitgaven in de ziekteverzekering, het tewerkstellingsbeleid, het economisch beleid en het mobiliteitsbeleid.

Dergelijke meningsverschillen hoeven evenwel geen aanleiding te geven tot eindeloze discussies met een immobilisme in het beleid als gevolg. Integendeel een federaal model biedt juist de mogelijkheid die politieke voorkeurverschillen vreedzaam tot uiting te laten komen en wederzijds te respecteren door bevoegdheden van het federale niveau naar het deelstatelijke niveau over te dragen. Zo krijgen de deelstaten de mogelijkheid elk hun eigen beleidsvisies te ontwikkelen.

Bij toekomstige bevoegdheidsherschikkingen dienen voor mij steeds drie democratische beginselen voorop te staan : coherentie, verantwoordelijkheid en solidariteit.

Het coherentiebeginsel houdt in dat de bevoegdheidsverdeling tussen de federale overheid en de deelstaten een coherent beleid niet in de weg mag staan. De bevoegdheidsverdeling dient zodanig uitgebouwd te zijn dat coherente bevoegdheidspakketten ontstaan.

Het verantwoordelijkheidsbeginsel vereist enerzijds dat de overheid die verantwoordelijk is voor een bepaalde bevoegdheid ook de financiële middelen bij haar burgers moet verzamelen om deze bevoegdheid uit te oefenen en anderzijds ook de democratische controle van haar burgers op deze overheidshandeling moet mogelijk maken. De burger dient maximaal gevat te worden in zijn drievoudige hoedanigheid van kiezer, belastingbetaler en genietter van de overheidsdiensten.

Het solidariteitsbeginsel tenslotte is een evident beginsel in een federale staat en wordt door Vlaanderen geenszins ter

discussie gesteld. Het is de uitdrukking van het feit dat men in een gezamenlijk staatsverband wenst te leven.

De huidige bevoegdheidsverdeling doorstaat evenwel vaak de toets van deze drie beginselen niet. De instrumenten om een beleid te voeren berusten al te vaak bij verschillende overheden. Zo is het verbreken van de institutionele band tussen het gezondheidsbeleid en de ziekte- en invaliditeitsverzekering, het bejaardenbeleid en de pensioenen en het minimumbejaardeninkomen, het gezinsbeleid en de gezinsbijslagen, het mindervalidenbeleid en de toelagen aan de mindervaliden, het tewerkstellingsbeleid en de werkloosheidsverzekering, en tenslotte tussen het mobiliteitsbeleid en het spoorbeleid nefast voor de coherentie van het beleid. Het zondigt ook tegen het verantwoordelijkheids- en solidariteitsbeginsel omdat het leidt tot oversijpelings-effecten waarbij het beleid dat de ene overheid voert ten bate of ten laste komt van een andere overheid.

Wil Vlaanderen zich nog beter kunnen toeleggen op de bekommernissen van de burger, zoals werkgelegenheid, gezondheidszorg, mobiliteit en fiscaliteit, dan kan dit slechts door verdere bevoegdheids- én middelenherschikkingen.

3. Prioriteiten voor een volgende staatshervorming

Het Vlaams Parlement heeft terzake al belangrijk werk geleverd. De vijf resoluties die dit parlement in het voorjaar van 1999 heeft aangenomen zijn en blijven voor mij de basis. Ik merk evenwel op dat deze vijf resoluties niet allemaal de totale goedkeuring wegdroegen van alle toenmalige fracties.

Vanuit het uitgangspunt beter bestuur en de noodzaak van meer coherentie, verantwoordelijkheid en solidariteit in onze staatsstructuren, ligt mijn prioriteit voor de volgende staatshervorming bij onderstaande bevoegdheids- en middelenherschikkingen. Deze lijst is niet limitatief en kan in de loop van het debat aangepast worden.

3.1. Coherente bevoegdheidspakketten

3.1.1. tewerkstellings- en economisch beleid

Het werkgelegenheidsbeleid, als een geheel opgevat, is momenteel erg versnipperd over de federale staat, de gewesten en de gemeenschappen. De federale overheid is bevoegd voor de aangelegenheden die ressorteren onder het arbeidsrecht en de sociale zekerheid. De gewesten zijn bevoegd voor de arbeidsbemiddeling, de programma's voor wedertewerkstelling en

de toepassing van de normen betreffende de tewerkstelling van buitenlandse arbeidskrachten. De gemeenschappen tenslotte zijn bevoegd voor de beroepsopleiding.

Deze incoherente bevoegdheidsverdeling maakt het voeren van een efficiënt tewerkstellingsbeleid onmogelijk. Een coherent bevoegdheidspakket werkgelegenheid impliceert dan ook dat alle bevoegdheden terzake verenigd zijn op het deelstatelijke niveau.

3.1.2. mobiliteitsbeleid

Een efficiënt mobiliteitsbeleid wordt bemoeilijkt door het feit dat het gewest onvoldoende zeggenschap heeft inzake het vervoer per spoor. Hoe kan men een coherent multimodaal vervoersbeleid (combinatie spoorweg, waterweg en wegverkeer) op het getouw zetten indien de bevoegdheden over verschillende overheden verspreid liggen?

De gewesten moeten bevoegd worden voor de spoorinfrastructuur en de regionale exploitatie ervan. Met betrekking tot het wegvervoer moeten de gewesten voor hun specifieke verkeers- en mobiliteitsproblematiek aanvullende regels kunnen uitvaardigen inzake verkeersreglementering en regels van algemene politie. Eveneens dienen de gewesten fiscale maatregelen te kunnen nemen ten einde een betere ordening van het vervoer te kunnen bewerkstelligen. De bevoegdheid inzake de luchthaven Zaventem dient eveneens aan Vlaanderen te worden overgedragen.

3.1.3. gezondheids- en gezinsbeleid

Gezondheids- en gezinsbeleid zijn bij uitstek persoonsgebonden aangelegenheden die tot de bevoegdheid van de gemeenschappen zouden moeten behoren. Desalniettemin blijken de federale uitzonderingen op die gemeenschapsbevoegdheden in de praktijk de algemene regel te zijn. De gemeenschappen beschikken nauwelijks over meer bevoegdheden dan om de federale regelgeving uit te voeren en daarbij eventueel complementaire regels op te stellen.

Met het oog op het vormen van coherente bevoegdheidspakketten dienen zeker de normerings- en uitvoeringsbevoegdheden betreffende het gezondheids- en gezinsbeleid aan de gemeenschappen te worden overgedragen, zoals het huidige Vlaams regeerakkoord bepaalt. Het financieel verantwoordelijkheidsbeginsel en het vermijden van een consumptiefederalisme vereisen evenwel ook de overdracht van de financieringsbevoegdheid. Daartoe kan inspiratie worden gezocht bij de voorstellen die in 1994 terzake werden ontwikkeld door leden van de Vlaamse Onderzoeksgroep Sociale

Zekerheid 2002. De essentie van hun voorstel betreft de opdeling van de sociale zekerheid in twee clusters. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen inkomensvervangende uitkeringen en kostencompenserende uitkeringen.

De inkomensvervangende regelingen omvatten alle regelingen die voorzien in individuele prestaties ter gehele of gedeeltelijke, reële of forfaitaire compensatie voor het verlies of de afwezigheid van inkomen uit arbeid¹. De kostencompenserende regelingen omvatten alle regelingen die voorzien in individuele prestaties in geld of in natura ter gehele of gedeeltelijke, reële of forfaitaire dekking van bijzondere kosten². De kostencompenserende sociale zekerheidsuitkeringen worden aan de gemeenschappen toegekend.

Op die manier wordt de normerings- uitvoerings- en financieringsbevoegdheid van het gezondheids- en gezinsbeleid overgeheveld. Een dergelijke eenheid van bevoegdheid is de enige garantie op doeltreffendheid.

3.2. Financiële en fiscale verantwoordelijkheid

De basis van een democratisch systeem bestaat erin dat het beleidsniveau dat de beslissingen neemt daarvoor ook de nodige belastingsinkomsten verwerft. Iedereen kent de slagzin "no taxation without representation". In Vlaanderen is inmiddels ook het omgekeerde inzicht gerijpt : "no representation without taxation", dus. Ik verwijs naar wat ik daarover onder punt twee in verband met het verantwoordelijkheidsbeginsel gesteld heb.

De financiering van de deelgebieden via de toegewezen gedeelten van de opbrengst van federale belastingen (personenbelasting en BTW) is een financieringstechniek die nauwelijks enige financiële verantwoordelijkheid impliceert in hoofde van de deelgebieden. De deelgebieden hebben ook geen enkele inspraak in het beleid dat de federale overheid voert met betrekking tot de personenbelasting en de BTW.

Voormelde financiële en fiscale bevoegdheid dient dan ook in de eerste plaats versterkt te worden via de overdracht van de

---

¹ Concreet gaat het om : werkloosheidsverzekering, rust- en overlevingspensioenen, uitkeringsverzekering van de ziekte- en invaliditeitsverzekering, de moederschapsverzekering, de arbeidsongevallen- en beroepsziektenverzekering, de inkomensvervangende tegemoetkoming voor gehandicapten, het bestaansminimum en tenslotte het gewaarborgd inkomen voor bejaarden

² Concreet gaat het om : de verzekering voor geneeskundige verzorging in de ziekte- en invaliditeitsverzekering, het kraamgeld, de gezinsbijslagen met inbegrip van de gewaarborgde gezinsbijslag, de integratietegemoetkoming voor gehandicapten, de tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden en tenslotte de prestaties inzake functionele revalidatie van gehandicapten

bevoegdheden inzake de personenbelasting. De vrees als zou dergelijke overdracht voor een onvoldoende fiscaal draagvlak zorgen voor de uitoefening van de federale bevoegdheden kan worden weggenomen door de deelname van de gemeenschappen en de gewesten aan de financiering van een deel van de rijksschuld.

Verder vereist een optimale toewijzing van fiscale verantwoordelijkheden dat de gewesten moeten kunnen delen in de opbrengst van de vennootschapsbelasting. De gewesten dienen autonoom en op eigen kosten fiscale (gedragsbeïnvloedende) tegemoetkomingen in de vennootschapsbelasting te kunnen toekennen voor aangelegenheden die tot hun bevoegdheid behoren.

3.3. Transparante solidariteitsmechanismen

Transferten tussen de deelgebieden in een federale staat behoren tot het wezen van het federalisme. Ze verlopen via de sociale zekerheid, de federale overheidsbegroting en de bijzondere financieringswet. De discussie gaat aldus niet over de transferten op zich, wel over hun transparantie en het al of niet "objectieve karakter" ervan.

Uit onderzoek blijkt dat via de sociale zekerheid een belangrijke herverdeling van Vlaanderen naar de andere gewesten plaats vindt, voornamelijk omdat de inkomsten per hoofd in Vlaanderen hoger zijn, terwijl de sociale zekerheidsuitgaven in Wallonië per hoofd hoger zijn. Belangrijke determinanten van deze transfers zijn de verschillende arbeidsmarktsituatie in de gewesten, het verschil in huidig loonpeil en het loonpeil uit het verleden en verschillen in demografische structuur. Deze determinanten reiken een "objectieve rechtvaardiging" aan voor de vastgestelde verschillen. Toch blijft na de verrekening van deze determinanten nog een belangrijk deel van die transfers onverklaarbaar. De transfertenproblematiek blijkt ook verband te houden met cultuurverschillen tussen de regio's. Dit speelt o.a. in de medische sector.

Naast de solidariteit via de Sociale Zekerheid heeft men als tweede grote solidariteitsstroom de impliciete solidariteit via de federale inkomsten en uitgaven. Hier dient men er over te waken dat bepaalde federale uitgaven (investeringen, justitie, ...) verdeeld worden op basis van objectieve en economisch te verantwoorden criteria. De deelgebieden die meer wensen te doen kunnen dan zorgen voor een aanvullende financiering. De federale overheid van haar kant dient zich te onthouden van uitgaven en reglementeringen op domeinen waar de deelgebieden bevoegd zijn en dient loyaal de federale

wetgeving uit te voeren, rekening houdend met de beleidsprioriteiten van de respectievelijke deelgebieden.

Als derde solidariteitsstroom zijn er de transfers via de Bijzondere financieringswet. De huidige solidariteitsmechanismen in de Bijz. Fin. W. zijn objectief en omkeerbaar, maar ze leiden ertoe dat het gewest met de hoogste fiscale capaciteit na het solidariteitsmechanisme minder krijgt per inwoner dan de twee gewesten die solidariteit ontvangen. Daarenboven leidt een verhoging van de fiscale capaciteit van Wallonië en Brussel tot een verlaging van de middelen die hen worden toebedeeld door de Bijz. Fin. W. ; met andere woorden een beleid gericht op een versterking van de fiscale draagkracht in Wallonië en Brussel wordt bestraft met minder middelen voor de gewestregeringen.

De huidige solidariteitsmechanismen dienen dan ook wetenschappelijk in kaart te worden gebracht en zo nodig vervangen te worden door een objectief, omkeerbaar systeem dat er niet toe leidt dat de ontvangende gemeenschap of het ontvangende gewest per capita meer overhoudt dan de betalende gemeenschap of het betalende gewest.

4. Naar een constructieve dialoog in wederzijds respect

Een prioriteitennota over de volgende ronde in de staatshervorming die enkel focust op de gewenste bevoegdheids- en middelenoverdrachten, zonder ook een visie te incorporeren op een strategie om die overdrachten te realiseren, zou tekort schieten.

Daarbij is het van belang dat eenieder zich bewust is van zijn verantwoordelijkheden en mogelijkheden.

Het Vlaams Parlement heeft steeds een vooraanstaande rol gespeeld bij het uitstippelen van voorstellen die de basis vormen voor een verdere staatshervorming, ondanks dat de grondwetgevende macht toekomt aan elk van de drie takken van de federale wetgevende macht zijnde de Koning, de Kamer en de Senaat. In de grondwetgevende kamers dient er, om verdere stappen in de staatshervorming te kunnen zetten, een tweederde meerderheid te worden gevonden. Indien ook bijzondere meerderheidswetten dienen gewijzigd te worden, is ook een meerderheid in elke taalgroep vereist. Bovendien vangt elke grondwetsherziening aan met een verklaring tot herziening van de Grondwet. De artikelen of onderdelen van de artikelen, welke voor herziening in aanmerking komen dienen daarin aangeduid te worden. De bekendmaking van de verklaring tot herziening van de Grondwet in het Belgisch Staatsblad heeft van rechtswege de ontbinding van de Wetgevende Kamers, de oproeping van de kiezers binnen 40 dagen en de bijeenroeping

van de nieuw verkozen Kamers binnen de twee maanden tot gevolg. De verklaring tot herziening van de Grondwet die voor de federale verkiezingen van 2003 zal opgesteld worden, zal alvast artikel 195 van de Grondwet omvatten. Dat artikel regelt precies de procedure tot herziening van de Grondwet. Er bestaat een akkoord om artikel 195 van de Grondwet in de volgende federale regeerperiode zodanig te herzien dat het mogelijk wordt de Grondwet in de lopende regeerperiode te wijzigen.

We moeten ons bewust zijn van de reële bevoegdheid die wij in de huidige procedure ter zake hebben. Welke consensus er in het Vlaams Parlement ook bereikt wordt, voor de realisatie hiervan zal moeten onderhandeld worden met de andere Gemeenschap(en) in België en zullen de bovengenoemde meerderheden dienen gehaald.

Gezien de grondwetgevende macht zich op federaal niveau situeert heeft ook de Vlaamse regering geen rechtstreekse bevoegdheid. Dit ontslaat mij als Minister-president - binnen de Vlaamse regering bevoegd inzake staatshervorming en de relaties met de andere overheden- evenwel niet van mijn verantwoordelijkheid een katalysator-rol te vervullen in de bestuurlijke en institutionele vernieuwing in ons land. Met de federale verkiezingen in het vooruitzicht is daartoe het momentum gekomen.

Vanuit de wetenschap dat staatshervormingen in ons land steeds tot stand komen als resultaat van eerbare compromissen tussen de twee grote gemeenschappen, wens ik een nieuwe dialoog op gang te trekken. Wanneer die dialoog tot stand moet komen in een klimaat van communautaire scherpslijperij en opbod, dan zal deze gedoemd zijn om te mislukken. Gaat hij daarentegen uit van wederzijds respect voor elkaars standpunten en gevoeligheden, dan zal deze slagen.

Bij de vorming van de volgende federale regering dient met de Franstaligen een duidelijk akkoord te worden bereikt over een agenda, methodologie en timing van een volgende institutionele ronde. Zoals de politieke logica het gebiedt, zullen de eigenlijke onderhandelingen echter pas na de deelstaatverkiezingen van 2004 kunnen afgerond worden. Een jaar voor die deelstaatverkiezingen zal immers geen enkele politicus het risico willen nemen in de ogen van zijn eigen gemeenschap toegevingen te moeten doen. Dat is nu eenmaal een politieke realiteit waarmee we rekening moeten houden.

Met al wie de consensuele aanpak genegen is en de democratische spelregels van het negotiëren aanvaardt, wens ik een Vlaamse platformtekst verder uit te werken. Vanuit mijn

bestuurservaring en bekommernis voor een beter bestuur heb ik hierbij een voorzet gegeven.

Patrick Dewael
Minister-president van de Vlaamse regering
7 januari 2003